

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1938:53

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

UTREDNING

RÖRANDE

SKOGSNÄRINGENS EKONOMISKA LÄGE

MED FÖRSLAG TILL

ÅTGÄRDER FÖR HÖJANDE AV NÄRINGENS BÄRKRAFT

I. FÖRBEREDANDE UNDERSÖKNINGAR OCH UTTALANDEN

1936 års skogsutrednings betänkande nr 1 avgivet
den 25 november 1938

S T O C K H O L M
1 9 3 8

Statens offentliga utredningar 1938

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. Idun. (4), 107 s. S.
2. Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. Av E. Eidem. Uppsala, Almqvist & Wiksell. vij, 303 s. E.
3. Byggnadsindustrien i Sverige. 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. Idun. vij, 198 s. S.
4. Byggnadsindustrien i Sverige. 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. Idun. vij, 202 s. S.
5. Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen. Marcus. 314 s. Jo.
6. Betänkande i näringsfrågan. Marcus. 173, 251* s. S.
7. Betänkande angående barnbektädnadsbidrag m. m. Marcus. 133, 18* s. S.
8. 1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. Hæggsström. viij, 455 s. 2 bil. E.
9. Utlåtande rörande flottans fartygstyper m. m. Norstedt. 71 s. Fö.
10. Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag. Idun. xvij, 741 s. S.
11. Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. Av F. Schmidt. Norstedt. 64 s. Ju.
12. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. Hæggsström. 89 s. Fi.
13. Betänkande angående förvärsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsörd. Marcus. 52 s. S.
14. Betänkande och förslag angående skolöverstyrelsens organisation. Hæggsström. ix, 396 s. E.
15. Betänkande angående »landsbygdens avfolkning». Marcus. 208, 90* s. S.
16. Betänkande och förslag angående verksamheten vid kungl. dramatiska teatern, dess förvaltning och ledning. Hæggsström. 78 s. E.
17. Betänkande med förslag till lotteriförordning m. m. Marcus. 70 s. H.
18. Betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. Beckman. 121 s. Ju.
19. Yttrande med socioletiska synpunkter på befolkningsfrågan. Marcus. 52, 10* s. S.
20. Betänkande angående barnkrubbor och sommarkolonier m. m. Marcus. 76, (2), 16* s. S.
21. Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 1. Beckman. 254 s. S.
22. Betänkande med förslag till reformerad hyreslagstiftning. Norstedt. 278 s. Ju.
23. Betänkande med förslag till lag om enskilda vägar m. m. Beckman. 229 s. K.
24. Betänkande med vissa demografiska utredningar. Marcus. 290 s. S.
25. Betänkande med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m. Norstedt. 77 s. Ju.
26. Betänkande med utredning och förslag angående centrala verkstadsskolor m. m. Idun. (2), 320 s. E.
27. Betänkande med förslag till trafikförsäkringslag jämte därmed sammanhängande författningar. Norstedt. 139 s. Ju.
28. 1936 års järnvägskommitté. Betänkande rörande åtgärder för enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet. Norstedt. 276 s. K.
29. Betänkande med utredning och förslag angående intagning av elever i första klassen av de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. Idun. 216 s. E.
30. Betänkande jämte lagförslag angående lärlingsutbildningen inom hantverket och den mindre industrien. Idun. 159 s. H.
31. Försöksutredning beträffande omfattningen av yrkesmässig godstrafik med automobil eller släpvagn under år 1937. Beckman. 211 s. K.
32. Betänkande med utredning och förslag angående begynnelsespråket i realskolan. Hæggsström. 228 s. E.
33. Betänkande och förslag rörande den andliga värden inom försvarsväsendet. Beckman. 95 s. Fö.
34. Den statliga egnahemsverksamheten. Marcus. viij, 081 s. Jo.
35. Betänkande och förslag angående utsträckning av den årliga lästiden vid folkskolan m. m. Idun. 102 s. E.
36. Betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning. Marcus. 154 s. Ju.
37. Normalbestämmelser för järnkonstruktioner till byggnadsverk (järnbestämmelser). Tredje omarbete av upplagan. Beckman. 83 s. K.
38. Betänkande med förslag till ändringar i arrendelagstiftningen. Marcus. 492 s. Jo.
39. Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stödande av privatflygningens utveckling i Sverige. Beckman. 107 s. K.
40. Betänkande med utredning och förslag rörande statsbidrag till anordnande av bostäder åt äldre och änkor i s. k. pensionärshem. Idun. 98 s. S.
41. 1936 års uppborrdskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppborrdsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 2. Folkbokföringen. Marcus. vj, 400 s. Fi.
42. Betänkande med utredning och förslag angående åtgärder till den svenska exportnäringens främjande. Idun. 118 s. H.
43. Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk. 1. Lagtext. Norstedt. vj, 150 s. Ju.
44. Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk. 2. Motiv m. m. Norstedt. 619 s. Ju.
45. Betänkande med förslag angående reglering av strandbebyggelsen m. m. Beckman. 66 s. S.
46. 1936 års uppborrdskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppborrdsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 1. Uppborrdsväsendet. Marcus. vj, 400 s. Fi.
47. Betänkande angående gift kvinnas förvärsarbete m. m. Marcus. 496 s. Fi.
48. 1936 års uppborrdskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppborrdsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 3. Omorganisation och kostnader. Marcus. iv, 164 s. Fi.
49. 1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag angående utbildningen av lärare i teckning och slöjd samt för yrkesundervisningen. Hæggsström. viij, 216 s. E.
50. Betänkande angående utbildningen av lärare vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. Idun. 381 s. E.
51. Uppborrd- och folkbokföringsreformen. Marcus. 34 s. Fi.
52. 1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till civilt icke-ordinariereglemente. Norstedt. 92 s. Fi.
53. Utredning rörande skogsnäringens ekonomiska läge med förslag till åtgärder för höjande av näringens bärkraft. 1. Förberedande undersökningar och uttalanden. (1936 års skogsutrednings betänkande nr 1.) Idun. 115 s. Jo.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsesbokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1938:53
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

UTREDNING

RÖRANDE

SKOGSNÄRINGENS EKONOMISKA LÄGE

MED FÖRSLAG TILL

ÅTGÄRDER FÖR HÖJANDE AV NÄRINGENS BÄRKRAFT

I. FÖRBEREDANDE UNDERSÖKNINGAR OCH UTTALANDEN

1936 års skogsutrednings betänkande nr 1 avgivet
den 25 november 1938

STOCKHOLM 1938

IDUNS TRYCKERI AKTIEBOLAG, ESSELTE AB.

817498

STATENS ÖFVERHÖRNING I ÅRSBERG
FÖR ÅR 1850

UTREDNING

ÖFVER

SKOGSÄRINDETS EKONOMISKA LÄGE

ÖFVER

ÅTÄNDER FÖR HÖLANDEN

INÅTTINGEN BÄRRÄTT

I FÖRRETTNINGEN HÄLSÖKINGAR OCH ÅTÄNDER

ÖFVER

ÅR 1850

STOCKHOLM

ÅR 1850

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

1936 års skogsutredning får härmed vördsamt överlämna betänkande med förberedande undersökningar och uttalanden rörande skogsnäringen och statens förhållande till densamma.

Vid betänkandets justering hava närvarit, förutom undertecknade utredningsmän, av Herr Statsrådet såsom sakkunniga tillkallade herrar Berg, Hedlund, Holmbäck, Jansén, Sten och Sundblad.

Stockholm den 25 november 1938.

NILS MALMFORS.

GERH. STRINDLUND.

/ Folke Johansson.

Förberedande undersökningar och uttalanden rörande skogsnäringen och statens förhållande till densamma.

Kap. I. Utredningsuppdraget och utredningsarbetets bedrivande.

Genom beslut den 23 juli 1936 bemyndigade Kungl. Maj:ts chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla en utredningsman för att i enlighet med i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag rörande skogsbrukets ekonomiska läge och de åtgärder, som kunde vidtagas för att höja dess bärkraft, ävensom högst sju sakkunniga personer att med utredningsmannen deltaga i överläggningar i ämnet. Den 3 oktober 1936 erhöll departementschefen Kungl. Maj:ts bemyndigande att förordna ytterligare en utredningsman i berörda ärende. Med stöd härav hava såsom utredningsmän tillkallats kanslichefen i statens jordbruksnämnd byrådirektören N. A. E. Malmfors och ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren G. Strindlund samt som sakkunniga ordföranden i skogsägareföreningarnas riksförbund ryttmästaren N. R. Berg, numera juris doktorn G. Hedlund, direktören i Munksunds aktiebolag jägmästaren B. Holmbäck, landstingsmannen länsskogvaktaren J. V. Jansén, ledamoten av riksdagens första kammare redaktören H. Sten och direktören i aktiebolaget Iggesunds bruk civilingenjören G. Sundblad. Som sekreterare åt utredningsmännen, vilka antagit benämningen 1936 års skogsutredning, förordnades den 6 augusti 1936 jägmästaren F. Johansson.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, varmed föredragande departementschefen anmälde ärendet den 23 juli 1936, anfördes bland annat följande.

»Vid denna utredning bör på sätt jag nyss antytt beaktas den centrala ställning, som skogsbruket och den därpå grundade förädlingsindustrin intager i vårt lands näringsliv. Betydelsen för vårt jordbruk av ett lönande skogsbruk bör sålunda utredas. Även i övrigt bör det samband, som råder mellan dessa båda näringsgrenar, bli föremål för undersökning. I den mån skogsbrukets och den därpå grundade förädlingsindustriens betydelse för vårt lands ekonomiska ställning klarlägges, torde det även bli möjligt att bedöma, huruvida och på vad sätt statsmakterna kunna mildra verkningarna inom vårt land av en i framtiden inträffande konjunkturförsmärning å den internationella marknaden för skogsprodukter. Enligt min mening är det av synnerlig vikt, icke minst med hänsyn till ifrågavarande näringsgrenars stora betydelse för beredande av arbetstillfällen, att statsmakterna, i den mån så är möjligt, vidtaga åtgärder i dylikt syfte. Om dessa i god tid förberedas, torde vid inträffad kris erforderliga statliga åtgärder för ifrågavarande näringsgrenars stöd-

jande måhända kunna göras mindre omfattande och på så sätt svårare rubbningar i det normala affärslivet undvikas.

Den utredning, vars igångsättande nu jag sålunda förordar, bör omfatta med skogsbrukets och den därpå grundade förädlingsindustriens ekonomiska läge sammanhängande spörsmål.

I anslutning till vad jag tidigare anfört synes genom utredningen böra i första hand belysas skogsbrukets samt den därpå grundade förädlingsindustriens betydelse ur försörjningssynpunkt. Uppgifter böra sålunda, i den mån så är möjligt, lämnas om antalet inom sagda näringsgrenar verksamma personer och deras utkomstmöjligheter med mera. Vidare skall undersökas i vilken utsträckning skogsbruket bereder tillgång till biinkomster åt olika yrkesutövare.

Genom utredningen böra även utredas möjligheterna att under statens medverkan höja skogsbrukets bärkraft. För detta ändamål torde erfordras en undersökning rörande avsättningsförhållandena för skogsprodukter såväl inom som utom Sverige samt om förädlingsindustriens möjligheter att genom rationaliseringsåtgärder eller eljest hävda sig gentemot den utländska konkurrensen. I sammanhang härmed bör ock undersökas, huruvida från statens sida åtgärder kunna och böra vidtagas till främjande av vår export av dylika varor. Jämväl möjligheterna att utvidga användningen av inhemska skogsprodukter inom landet torde böra ingående undersökas.

Transportförhållandena och deras betydelse för avsättningen av skogens alster böra likaledes utredas. Sålunda bör undersökas, huruvida genom statens medverkan omkostnaderna vid flottningen eller virkets transport å land kunna nedbringas. Därigenom vinnes, att nya skogsområden öppnas för ekonomiskt utnyttjande. Även frågan, om nu utgående frakter vid transport av trävirke m. m. å järnväg kunna anses lämpligt avvägda, bör bliva föremål för prövning. Frågan om skogsägares inflytande vid handhavande av flottningsföreningarnas angelägenheter torde jämväl böra upptagas till granskning, liksom övriga med virkestransporternas ändamålsenliga ordnande sammanhängande spörsmål, såsom angående tillsynen å flottlederna och flottningsföreningarnas verksamhet, flottningskostnadernas fördelning å de flottande, anläggandet av allmänna flottlägningsplatser samt s. k. enskild flottning.

Frågan, huruvida staten kan medverka till ett stegradt ekonomiskt utbyte genom förbättrad skogsvård och ökad skogsavkastning, bör ävenledes ägnas uppmärksamhet. Visserligen hava statsmakterna i detta hänseende vidtagit flera åtgärder, men det synes icke uteslutet, att åtminstone i vissa trakter ännu åtskilligt kan göras. Även bör spörsmålet om den statliga administrationen på skogsbrukets område göras till föremål för närmare utredning. Frågan om utvidgad skoglig forskningsverksamhet kan måhända likaledes övervägas i detta sammanhang.

Till övervägande bör slutligen upptagas även spörsmålet, huruvida och på vad sätt en lämpligare avvägning kan åstadkommas mellan intressena inom ifrågasvarande näringsgrenar. Undersökas skall sålunda, huruvida icke läget för det skogsägande jordbruket kan förbättras utan att andra samhällsgrupper därigenom tillfogas men. I sådant syfte bör klargöras förutsättningarna för ett sammanförande av utbudet från de många små skogsägarna till större enheter genom skogsägarnas organiserande i ekonomiska föreningar. Vidare skall utredas, huruvida och på vad sätt staten lämpligen bör främja tillkomsten av dylika organisationer. Även andra vägar för åvägabringande av en ur skogsägarnas synpunkt mera tillfredsställande avsättning av det oförädlade virket torde undersökas. I den mån därvid befinnes lämpligt, att ett särskilt informationsorgan inrättas till skogsbrukets tjänst, bör förslag härom framläggas. Till behandling i detta sammanhang torde jämväl upptagas frågan om en avverkningsstatistik.»

Enligt meddelade direktiv åvilar det sålunda 1936 års skogsutredning att lämna en så fullständig redogörelse som möjligt för skogsbruket och de därpå grundade förädlingsindustrierna, vilka produktionsgrenar i det följande sammanfattas under benämningen skogsnäringen. Därjämte har utredningen att överväga vilka åtgärder, som lämpligen böra av statsmakterna vidtagas för att höja skogsbrukets bärkraft.

Vid fullgörande av sitt uppdrag i dess förra del har utredningen självfallet utgått från, att redan tillgängliga uppgifter böra, i den mån de lämpa sig härför, komma till användning. Otvivelaktigt finnas för närvarande icke obetydliga möjligheter för hithörande frågors belysning. I den årliga statistik, som upprättas inom kommerskollegium och socialstyrelsen, lämnas sålunda vissa uppgifter av intresse i förevarande avseende. Dessa äro dock, särskilt i vad angår skogsbruket, mycket knapphändiga. Den under åren 1923—1929 genomförda riksskogstaxeringen (statens offentliga utredningar 1932: 26) har givit värdefulla bidrag till kännedomen om våra skogstillgångars storlek och tillstånd. Det därvid sammanbragta materialet torde emellertid numera i väsentliga delar vara föråldrat. Av stor vikt för kunskapen om skogsnäringen hava varit de officiella specialutredningar, som under senare år verkställts beträffande skogsbruket och dess förädlingsindustrier. I sistnämnda hänseende böra särskilt framhållas de undersökningar, som på sin tid verkställdes av 1931 års skogssakkunniga och 1933 års skogsindustrisakkunniga samt 1936 års utredning angående beredskapsarbeten (statens offentliga utredningar 1933: 2, 1935: 36 respektive 1937: 26). De av socialstyrelsen år 1937—1938 i serien Sveriges officiella statistik publicerade studierna rörande skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor hava likaledes förbättrat inblicken i skogsnäringens förhållanden.

Genom dessa specialundersökningar lämnas dock icke den allsidiga bild av sagda förhållanden, som i ovan återgivna direktiv angives som önskvärd. För vinnande av detta syfte kräves därför, att det befintliga materialet i åtskilliga delar fullständigas. Enligt utredningens förmenande bör detta så långt möjligt ske genom att uppgifter, som äro av betydelse för spörsmålets bedömande, fortlöpande införskaffas och av sakkunnigt organ bearbetas. Det torde ej låta sig göra att genom mer eller mindre sporadiskt utförda särundersökningar tillfyllestgörande följa pågående förskjutningar inom näringen. I överensstämmelse med denna sin uppfattning har utredningen med utlåtande den 2 december 1936 framlagt förslag om anordnande av fortlöpande riksskogstaxeringar ävensom om vidtagande av åtgärder för utrönande av lämpligaste sättet för åvägbringande av kontinuerlig avverkningsstatistik. Förslagen hava i allt väsentligt vunnit statsmakternas bifall. Även på andra områden av skogsnäringen kan måhända vara påkallat med utvidgande av förefintlig årlig statistik eller inrättande av ny sådan. Härtill återkommer utredningen i samband med att övervägande sker rörande vilka åtgärder, som böra vidtagas för att höja näringens bärkraft.

Det sagda innebär, att utredningen ej anser sig böra för egen räkning föranstalta om mera vidlyftiga statistiska undersökningar. Detta utesluter självfallet icke, att under utredningsarbetets fortgång särskilda engångsundersökningar kunna finnas önskvärda beträffande någon detalj inom här avsedda näring. Därest dylika undersökningar visa sig erforderliga såsom grundval för bedömande av lämpligheten utav viss åtgärd, kommer utredningen också att framlägga förslag därom eller i mån av befogenhet själv ombesörja desamma. I anledning av de meddelade direktiven har emellertid utredningen funnit sig böra i nästföljande kapitel söka lämna en orienterande översikt av skogsnäringen i produktions- och utkomsthänseende. Denna översikt grundas i stora delar på tidigare framlagt material. För att förstärka den sålunda tecknade bilden av skogsbruket och skogsindustrierna har ansetts nödvändigt, att materialet i en del avseenden kompletteras. Med vederbörligt tillstånd har utredningen i anledning därav uppdragit åt docenten K. Kock att lämna en sammanfattande redogörelse för skogsnäringens betydelse för folkhushållet. Uppdraget har fullgjorts, och avhandlingen ifråga finnes fogad vid detta betänkande såsom bilaga (bil. A). För utredningens räkning har vidare professorn L. Nanneson företagit en bearbetning av tillgängligt bokföringsmaterial för ett antal mindre jordbruk i avsikt att utröna skogens ekonomiska betydelse vid dessa. Ehuru resultatet på grund av utgångsmaterialets beskaffenhet, bokföringstekniska skäl m. m. kan varken tillmätas större giltighet eller underkastas tillräckligt ingående analys, torde detsamma få anses belysande i vissa hänseenden för hithörande förhållanden. Även denna undersökning bifogas därför (bil. B).

Vad därefter angår den senare delen av det åt utredningen anförtrodda uppdraget, nämligen att pröva vilka åtgärder, som lämpligen böra vidtagas för att stärka bärkraften hos skogsbruket, förutsätter utredningen till följd av den inbördes relation, vilken råder mellan skogsbruket och dess förädlingsindustrier, att ifrågavarande överväganden böra avse skogsnäringen i sin helhet och ej begränsas att gälla allenast skogsbruket. En tillfredsställande lösning av de problem, som syfta till att genom statliga föranstaltanden höja skogsbrukets bärkraft, synes icke möjlig utan att hänsyn tages jämväl till förhållandena inom skogsindustrierna. I enlighet härmed har utredningen för avsikt att, i anslutning till uppgjord plan, under skilda avsnitt behandla de åtgärder, som på olika punkter enligt utredningens mening böra komma till stånd för befrämjande av skogsnäringens lönsamhet. I samband därmed skola framläggas resultaten av samtidigt med dessa frågors beprövande verkställda specialundersökningar. Dessförinnan kommer emellertid utredningen att i ett särskilt kapitel i föreliggande betänkande framföra några allmänna näringspolitiska synpunkter, vilka synas böra beaktas vid bedömande av statens framtida ställning till skogsnäringen.

Kap. 2. Vissa statistiska uppgifter rörande skogsnäringen.

Som förut nämnts innefattar utredningen under benämningen skogsnäringen ej allenast skogsbruket utan jämväl de därpå grundade förädlingsindustrierna. Att här lämna en redogörelse för samtliga industrigrenar, vari trä på ett eller annat sätt förarbetas, såsom sågverks-, snickeri-, byggnads-, trämasse-, pappers-, konstsilke-, tändsticks-, wallboardsindustrien m. fl., kan icke lämpligen ifrågakomma. Gränsdragningen mellan de produktionsgrenar, som böra medtagas, och dem, som kunna lämnas utanför, måste självfallet bliva i viss mån godtycklig. Ur såväl principiell som praktisk synpunkt torde dock, såsom docenten Kock framhållit i sin specialundersökning, kunna försvaras, att till skogsnäringen hänföras endast sågverks- och pappersmasseindustrierna, vilka kunna sägas vara helt beroende av den inhemska tillgången på skog. Utanför skulle i så fall komma, bland andra, pappersindustrien. Sedan gammalt plägar emellertid denna räknas till skogsindustrierna. Härför talar även att man i pappersbruken numera i stor utsträckning använder det oförädlade virket direkt som utgångsmaterial. Det synes därför befogat, att i den följande statistiska översikten rörande skogsnäringen beakta jämväl förhållanden inom pappersindustrien. Liknande synpunkter tala för att också snickeri- och en del andra industrier något beröras.

Landets areal och dess fördelning å olika ägoslag. En sammanställning av ägoslagsredovisningen för hela riket, såsom den framgått vid de båda senast publicerade allmänna jordbruksräkningarna åren 1932 och 1927 samt, vad angår landsbygden, vid fastighetstaxeringarna åren 1933 och 1938, utfaller sålunda:

Allmänna jordbruksräkningarna. Hela riket.

	H e k t a r	
	År 1932	År 1927
Köksväxtodling och trädgårdsodling	32 072	39 062
Åker	3 724 625	3 715 847
Slätteräng	422 098	526 355
Kultiverad betesäng	58 433	31 291
Annan betesäng	610 597	711 210
Skogsmark	22 242 753	21 746 502
Övrig mark	13 933 072	14 283 726
Summa	41 023 650	41 053 993

Allmänna fastighetstaxeringarna. Landsbygden.

	H e k t a r	
	År 1938	År 1933
Åker	3 639 065	3 644 621
Tomt och trädgård	112 963	101 088
Slätteräng	347 392	450 979
Kultiverad betesäng	92 449	56 220
Annan betesäng	582 744	601 175
Skogsmark	22 294 371	22 179 480
Övrig mark	12 505 756	12 529 009
Summa	39 574 740	39 562 572

Såsom åker skall uppgivas all mark, lagd under plog och icke hänförlig till trädgård. De förändringar, vilka mellan de olika tillfällena inträffat i åkerarealens storlek, äro ej i något län av större omfattning. På sina håll, exempelvis i Skaraborgs och Värmlands län, torde under senare år en verklig igenläggning av åkerjord hava ägt rum, föranledd av såväl övergång till kultiverade betesmarker som att åkern varit vattensjuk eller eljest mindervärdig. I andra landsdelar åter, som i Norrland och vissa län i södra och mellersta Sverige, har en ökning i åkerarealen skett på grund av verkställda nyodlingar.

Ängsarealen har undergått betydande förändringar, vilka emellertid delvis äro endast skenbara. Ökningen i arealen för kultiverad betesäng återspeglar otvivelaktigt en faktisk utvecklingstendens på beteskulturens område. Den starka minskningen i arealen för slåtteräng och annan betesäng torde däremot till stor del sammanhånga med osäkerhet i arealredovisningen. Denna osäkerhet beror icke endast på bristande kännedom i vissa fall om ängsarealens storlek utan också på ovisshet beträffande rätta rubriceringen av ägoslagen.

Arealen för skogsmark har mellan jordbruksräkningarna ökats med nära 500 000 hektar, huvudsakligen en följd av fullständigare redovisning. Härmed har 1932 års jordbruksräknings uppgift rörande skogsmarksarealen kommit i närmare överensstämmelse med riksskogstaxeringens, 23·18 miljoner hektar, ehuru alltjämt den förstnämnda uppgiften understiger den senare med ej fullt 940 000 hektar, eller 4·2 procent. I bredvidstående tabell, som visar landarealens fördelning länsvis å ägoslag enligt 1932 års jordbruksräkning, är även en jämförelse anställd beträffande de båda källornas skogsmarksredovisning. De största avvikelserna förekomma i Norrland och Dalarna, där tillgängliga arealuppgifter äro mest osäkra och det därjämte i fråga om stora arealer många gånger kan vara svårt att avgöra, huruvida de böra hänföras till skogsmark eller impediment. Vid jordbruksräkningen har i skogsmarken inräknats hagmark med drygt 730 000 hektar. Enligt riksskogstaxeringen utgör den i arealen skogsproduktiv mark medräknade hagmarken 970 000 hektar. Överensstämmelsen mellan de båda uppgifterna är alltså härutinnan mindre god. För de enskilda länen och i ännu högre grad för mindre områden kunna avvikelserna vara betydande.

Av rikets 22 miljoner hektar skogsproduktiv mark komma ungefär 16 miljoner hektar, eller 72·6 procent, på det nordsvenska skogsområdet, omfattande huvudsakligen norrlandslänen samt Kopparbergs och Värmlands län. Då folkmängden i detta område utgör cirka 1·4 miljoner, skulle här omkring 11·5 hektar skogsproduktiv mark i genomsnitt falla per individ. Motsvarande relationstal för rikets landsbygd i övrigt är 2·3 hektar.

Skogsmarkens fördelning å olika ägarekategorier. Den vid 1933 års fastighets-taxering, liksom vid 1932 års jordbruksräkning, redovisade totala skogsmarksarealen, alltså drygt 22 miljoner hektar, fördelar sig på olika skogsägaregrupper sålunda. Kronans eller andra allmänna skogar upptaga 5·3 miljoner hektar, aktiebolagens skogar 5·7 miljoner hektar och övriga enskilda skogar 11·1 miljoner hektar. Av skogsmarken disponeras följaktligen 24 procent av kronan och andra allmänheter, 26 procent av aktiebolagen samt 50 procent av övriga enskilda ägare. Förhållandena gestalta sig emellertid synnerligen olika i de skilda länen. I Norrbottens län utgöra de allmänna skogarna icke mindre än 60 procent av den totala skogsmarken, varav 53 procent äro kronskog. Aktiebolagsskogarna stanna där vid 10 procent samt övriga enskilda skogar vid 30 procent. Längre söderut bliva proportionerna mellan ägarekategorierna helt annorlunda. Aktiebolagen hava sitt största relativa skogsmarksinnehav i Västernorrlands och Jämtlands län, där det

Landarealens fördelning länsvis å olika ägoslag.

L ä n	Enligt jordbruksräkningen år 1932												Enligt riksskogstaxeringen, skogsproduktiv mark hektar			
	Köksväxtodling och frukt-trädgård		Åker		Slätteräng		Kultiverad betesäng		Annan betesäng		Skogsmark			Övrig mark		Summa landareal hektar
	hektar	%	hektar	%	hektar	%	hektar	%	hektar	%	hektar	%		hektar	%	
Stockholms stad.....	205	1.5	1 693	12.4	36	0.3	6	0.0	87	0.6	4 062	29.6	7 619	55.6	13 708	402 700
Stockholms.....	2 659	0.4	157 819	21.4	4 461	0.6	2 269	0.3	12 163	1.6	400 718	54.3	158 478	21.5	738 567	272 300
Uppsala.....	1 071	0.2	154 707	30.1	4 300	0.8	1 698	0.5	11 772	2.3	279 063	54.4	60 656	11.8	513 267	343 300
Södermanlands.....	1 623	0.3	177 937	28.5	2 896	0.5	3 189	0.5	18 655	3.0	335 650	53.8	83 805	13.4	623 755	552 900
Östergötlands.....	2 638	0.3	251 160	25.2	8 201	0.8	8 777	0.9	48 903	4.9	560 856	56.2	117 289	11.8	997 324	656 100
Jönköpings.....	1 306	0.1	134 146	12.6	25 839	2.4	3 304	0.3	48 096	4.5	605 625	57.0	243 372	22.9	1 061 688	546 800
Kronobergs.....	972	0.1	98 536	11.1	20 153	2.3	2 898	0.3	42 883	4.8	528 258	59.3	197 010	22.1	890 710	620 400
Kalmar.....	1 715	0.2	189 887	17.3	13 125	1.2	3 561	0.3	42 837	3.9	133 037	42.7	71 266	22.9	1 095 865	133 100
Gotlands.....	905	0.3	82 808	26.6	3 964	1.3	1 088	0.3	18 726	6.0	180 329	62.0	33 144	11.4	290 863	180 200
Blekinge.....	832	0.3	63 493	21.8	2 934	1.0	899	0.3	9 232	3.2	243 527	39.3	90 607	14.6	619 595	261 800
Kristianstads.....	2 179	0.4	237 022	38.3	6 185	1.0	5 836	0.9	34 239	5.5	66 445	14.0	38 587	8.2	473 439	72 200
Malmöhus.....	3 436	0.7	336 385	71.1	6 115	1.3	5 618	1.2	16 853	3.6	206 510	43.5	110 950	23.4	474 644	213 100
Hallands.....	1 377	0.3	143 602	30.3	2 402	0.5	799	0.2	9 004	1.9	152 706	31.2	221 902	45.3	489 591	169 600
Göteborgs o. Bohus.....	1 165	0.2	93 998	19.2	4 213	0.9	1 745	0.4	13 862	2.8	636 884	54.5	275 040	23.5	1 168 522	665 600
Älvsborgs.....	1 654	0.1	207 473	17.8	13 514	1.2	2 336	0.2	31 621	2.7	324 368	40.2	110 350	13.7	806 246	360 800
Skaraborgs.....	2 433	0.3	322 337	40.0	5 171	0.6	3 710	0.5	37 877	4.7	1 250 109	71.6	259 383	14.8	1 746 444	1 231 800
Ärmlands.....	1 415	0.1	188 743	10.8	14 905	0.9	1 544	0.1	30 345	1.7	532 205	63.2	127 337	15.1	842 746	521 100
Örebro.....	1 576	0.2	159 455	18.9	5 460	0.6	2 058	0.2	14 655	1.7	373 005	57.9	91 098	14.1	643 819	368 700
Västmanlands.....	1 086	0.2	164 011	25.5	4 182	0.6	1 488	0.2	8 949	1.4	1 972 985	70.0	674 983	24.0	2 816 710	2 064 200
Kopparbergs.....	676	0.0	108 472	3.9	33 788	1.2	1 080	0.0	24 726	0.9	1 391 404	76.5	277 787	15.3	1 818 410	1 380 200
Gävleborgs.....	659	0.0	113 092	6.2	15 222	0.8	737	0.0	19 509	1.1	1 830 665	75.9	426 411	17.7	2 412 270	2 659 000
Västernorrlands.....	269	0.0	98 736	4.1	27 610	1.1	979	0.0	27 600	1.1	2 603 032	54.6	2 059 719	43.2	4 767 369	3 269 800
Jämtlands.....	91	0.0	67 171	1.4	13 080	0.3	1 025	0.0	23 251	0.5	3 134 192	56.6	2 202 775	39.8	5 540 295	4 334 300
Västerbottens.....	74	0.0	108 627	2.0	54 996	1.0	874	0.0	38 757	0.7	3 831 725	38.8	5 814 657	58.9	9 866 009	4 334 300
Norrbottnens.....	56	0.0	63 315	0.6	129 346	1.3	915	0.0	25 995	0.3	22 242 753	54.2	13 933 072	34.0	41 023 650	23 181 400
Hela riket	32 072	0.1	3 724 625	9.1	422 098	1.0	58 433	0.1	610 597	1.5	22 242 753	54.2	13 933 072	34.0	41 023 650	23 181 400

Areal skogsmark och dess relativa fördelning inom olika skogsägargrupper på landsbygden enligt 1933 års allmänna fastighetstaxering.

L ä n	Allmänna skogar			Enskilda skogar					Allmänna skogar		Enskilda skogar			
	Krono- skogar	Övriga allm. skogar	Samt- liga	Övriga enskilda skogar					Krono- skogar	Övriga allm. skogar	Aktie- bolags- skogar	Aktie- bolags- skogar		
				Varje fastighetsägares skogs- marksinnehav i hektar			Samtliga							
				—25	25—50	50—200	200—							
1 0 0 0 h e k t a r														
P r o c e n t														
Stockholms	13.7	28.1	41.8	46.4	51.6	94.3	115.5	308.2	354.6	3.5	7.1	11.7	77.7	
Uppsala	6.9	38.3	45.3	98.9	29.5	39.0	31.9	134.9	233.8	2.5	13.7	35.4	48.4	
Södermanlands	13.9	34.6	48.5	29.2	31.9	50.1	131.0	252.5	281.8	4.2	10.5	8.9	76.4	
Östergötlands	37.3	46.8	84.2	89.4	57.5	148.4	124.8	380.2	469.6	6.7	8.5	16.1	68.7	
Jönköpings	29.7	22.0	51.8	31.0	108.4	191.2	54.3	519.8	550.9	4.9	3.9	5.2	86.2	
Kronobergs	24.8	21.1	45.9	72.5	101.1	137.6	45.7	409.7	482.3	4.7	4.0	13.7	77.6	
Kalmar	54.2	18.7	73.0	46.3	106.8	251.8	134.1	542.8	589.2	8.2	2.8	7.0	82.0	
Gotlands	7.3	7.5	14.9	3.5	36.6	29.5	42.3	5.1	113.6	117.2	5.6	5.7	2.7	86.0
Blekinge	4.1	4.7	8.9	6.7	42.3	60.4	17.1	163.2	169.9	2.3	2.7	3.7	91.3	
Kristianstads	14.8	8.8	23.6	6.0	70.1	48.7	53.9	40.0	212.9	219.0	6.1	3.7	2.5	87.8
Malmöhus	3.7	3.9	7.6	0.9	14.6	9.3	12.2	20.8	57.1	58.0	5.7	6.0	1.4	86.9
Hallands	9.3	10.5	19.8	4.7	52.9	53.3	18.1	182.2	186.9	4.5	5.1	2.3	88.1	
Göteborgs o. Bohus	10.0	7.0	17.1	3.7	61.5	28.9	4.8	128.7	132.5	6.7	4.8	2.5	86.0	
Älvsborgs	27.3	26.7	54.0	37.0	33.4	165.3	56.5	540.2	577.3	4.3	4.3	5.9	85.5	
Skaraborgs	35.5	21.3	56.8	33.1	94.5	43.3	41.5	231.2	264.4	11.1	6.6	10.3	72.0	
Värmlands	22.6	40.1	62.8	47.5	154.6	147.5	155.9	710.0	1 185.7	1.8	3.2	38.1	56.9	
Örebro	61.4	24.5	86.0	199.0	61.0	47.3	70.2	67.2	245.8	444.9	11.6	4.6	37.5	46.3
Västmanlands	26.2	30.0	56.3	111.1	37.3	41.9	87.4	29.6	307.5	7.2	8.3	30.5	54.0	
Kopparbergs	282.8	205.8	488.7	655.1	177.0	359.3	114.1	829.4	1 484.6	14.3	10.5	33.2	42.0	
Gävleborgs	84.9	62.0	147.0	609.5	66.3	327.6	139.0	628.9	1 238.5	6.1	4.5	44.0	45.4	
Västernorrlands	134.7	29.7	164.5	863.6	64.8	386.0	255.9	802.2	1 665.9	7.4	1.6	47.2	43.8	
Jämtlands	108.5	198.4	306.9	1 181.1	56.4	444.2	524.6	1 119.6	2 300.8	4.2	7.6	45.3	42.9	
Västerbottens	1 032.8	122.2	1 155.1	732.7	114.2	612.5	322.7	1 243.0	1 975.8	33.0	3.9	23.4	39.7	
Norrbottnens	2 021.5	266.3	2 287.9	386.0	59.2	138.6	519.4	1 151.7	1 537.7	52.8	7.0	10.1	30.1	
Rikets landsbygd	4 069.2	1 280.4	5 349.6	5 724.2	2 021.0	4 440.0	2 886.0	11 105.5	16 629.8	18.3	5.8	25.8	50.1	

belöper sig till 47 respektive 45 procent. Den av andra enskilda ägda skogsmarksarealen i samma län utgör 44 respektive 43 procent. I exempelvis Jönköpings län äro skogarna till 5 procent kronoegendom, 4 procent tillhöra andra allmänheter samt 5 procent aktiebolag, och 86 procent utgöras av övriga enskilda skogar.

I fråga om den skogsmarksareal, 11·1 miljoner hektar, som besittes av andra enskilda än aktiebolag och huvudsakligen ligger i bondehand, skulle det självfallet ur flera synpunkter vara av intresse att äga kännedom om, huru den fördelar sig å jordbruk och brukningsdelar av olika storlek. För närvarande saknas dock möjlighet att bilda sig en nöjaktig uppfattning därom. Efter framställning av 1936 års skogsutredning kommer den allmänna jordbruksräkning, som ägde rum år 1937, att så bearbetas, att allsidiga uppgifter erhållas om skogsmarkstillgången för jordbruk av växlande storleksgrad. Tillgängligt material från 1933 års fastighetstaxering visar emellertid skogsmarkens uppdelning på skogsinnehav av skilda storleksklasser. Därav framgår att av förevarande skogsmark icke mindre än 40 procent tillhöra ägare med skogsinnehav mellan 50 och 200 hektar. De större fastigheterna med 200 hektar skog och däröver omfatta 26 procent, medan de minsta med högst 25 hektar skog disponera tillhoppa 16 procent och mellangruppen 25—50 hektar skogsmark motsvaras av procenttalet 18. Som naturligt överväga de mindre skogsägarna i södra Sverige, under det de större framträda framför allt i övre Norrland samt nedre Norrlands inland. Huru fördelningen å olika skogsägarekategorier gestaltar sig länsvis åskådliggöres i tabellen å sid. 12.

Med tillhjälp av 1932 års jordbruksräkning kan man jämväl erhålla en uppfattning om totala skogsmarksarealens fördelning på jordbruksfastigheter av olika storlek, såsom utvisas av tabellen å sid. 14. I denna tabell hava vid fördelningen på storleksgrupper, vid sidan av de egentliga brukningsdelarna, såsom en särskild grupp avskiltits rena utmarkslotter, å vilka ingen jordbruksdrift förekommer. Till denna grupp hava i främsta rummet räknats kronoparker samt härads- och sockenallmänningar men även i ganska stor utsträckning sådana skogsområden, som vid fastighetens utarrenderande undantagits från arrendet och därför vid jordbruksräkningen och fastighetstaxeringen redovisats för sig. Även i övrigt förekommer det i ganska stor utsträckning, att större skogsägande bolag vid fastighetstaxeringen icke fördelat skogsmarken på varje särskild fastighet utan redovisat hela sitt skogsinnehav inom en kommun gemensamt. I dessa fall har arealen hänförs till gruppen utmark.

Mindre brukningsdelar med en åkerareal under 2 hektar torde, undantagandes vissa inom Kopparbergs och Värmlands län samt de tre övre norrlandslänen belägna jordbruk, i allmänhet endast hava skog motsvarande husbehovet. Det kan i detta sammanhang nämnas, att brukningsdelar med högst 2 hektar åker utgöra omkring en tredjedel av samtliga i det område, som innesluter Norrland samt Kopparbergs och Värmlands län.

Antalet skogsbruk i landet utgör omkring 283 000. De, vilkas ägare huvudsakligen tillhöra bondeklassen, uppgå till 278 000 eller 98·5 procent av totalantalet. Nämda 98·5 procent fördela sig sålunda å olika storlekskategorier av skog:

— 25 hektar skog	59·3 procent
25—50 » »	19·7 »
50—100 » »	12·0 »
100—200 » »	5·3 »
200— » »	2·2 »

Skogsmarkens och den därpå växande skogens beskaffenhet. Av vad anförts framgår, att arealen *skogskraftig mark* i landet vid riksskogstaxeringen uppskat-

**Areal skogsmark fördelad på brukningsdelar av olika storlek (i hektar åker)
enligt jordbruksräkningen år 1932.**

L ä n	Areal skogsmark i 1 000 hektar tillhörande brukningsdelar med en åkerareal av										
	utmark	—0·25 ha	0·26 —1 ha	1—2 ha	2—5 ha	5—10 ha	10—20 ha	20 —30 ha	30 —50 ha	50 —100 ha	över 100 ha
Stockholms.....	75·1	1·5	2·3	5·3	19·9	35·9	71·9	30·1	36·6	44·5	81·7
Uppsala.....	102·3	0·4	0·6	0·9	11·9	12·0	32·7	23·1	22·9	23·2	49·0
Södermanlands.....	110·2	0·4	3·4	2·7	8·4	22·5	40·5	21·0	24·1	29·9	72·5
Östergötlands.....	157·3	0·3	2·7	6·1	34·5	64·9	99·9	45·1	51·5	52·5	45·4
Jönköpings.....	82·9	0·7	2·8	14·7	132·0	183·3	105·3	26·9	25·6	22·2	9·1
Kronobergs.....	110·5	1·0	4·1	14·4	114·1	169·2	59·3	13·5	10·2	11·4	20·6
Kalmar.....	102·0	1·6	2·6	11·5	49·3	151·0	155·8	53·5	51·7	42·7	43·9
Gotlands.....	18·8	0·4	0·7	1·5	6·8	18·1	37·5	22·3	17·8	5·6	3·4
Blekinge.....	15·8	1·9	1·4	5·0	24·6	45·6	47·4	15·3	12·2	6·4	4·5
Kristianstads.....	34·3	1·3	2·2	5·1	31·1	56·4	55·9	17·8	10·1	6·7	22·4
Malmöhus.....	15·1	0·4	0·3	0·8	2·7	7·6	10·5	6·9	3·5	3·6	14·9
Hallands.....	30·8	0·3	1·4	5·1	47·1	54·7	35·7	11·1	6·5	3·0	10·5
Göteborgs o. Bohus	20·2	0·1	1·1	3·9	24·0	47·7	36·1	7·1	5·3	4·2	2·1
Älvsborgs.....	83·2	0·5	7·8	26·5	155·7	175·1	103·7	29·9	18·4	24·6	11·4
Skaraborgs.....	71·4	1·9	1·6	6·7	20·0	44·4	57·2	26·2	22·4	23·5	49·0
Värmlands.....	491·8	1·8	24·3	52·9	177·7	196·7	139·2	45·2	29·1	52·1	39·3
Örebro.....	243·8	0·9	2·5	6·7	32·8	43·9	56·1	24·9	28·9	30·4	61·2
Västmanlands.....	95·1	0·2	0·4	1·0	10·5	21·2	54·5	39·9	43·0	27·4	79·8
Kopparbergs.....	946·6	6·7	67·6	123·0	382·8	212·5	113·5	20·7	31·0	23·4	45·1
Gävleborgs.....	681·1	0·6	4·3	13·6	93·5	202·3	237·3	51·5	21·3	49·7	36·1
Västernorrlands....	996·1	0·2	7·8	28·3	203·7	336·9	146·8	16·6	7·6	74·8	11·7
Jämtlands.....	1 621·6	1·4	33·6	75·4	326·7	339·8	151·9	22·8	18·0	11·8	—
Västerbottens.....	1 835·5	4·4	54·8	173·1	558·2	354·9	108·7	5·9	11·9	37·7	—
Norrbottnens.....	2 621·8	11·4	130·3	282·2	426·2	241·9	68·8	7·9	36·5	4·1	0·5
Hela riket	10 563·5	40·2	360·4	866·4	2 894·5	3 038·9	2 026·8	586·4	535·2	615·8	714·3

tats till 23·2 miljoner hektar, motsvarande 65·8 procent av rikets landyta exklusive fjäll. Härav ligga 4·3 respektive 3·3 miljoner hektar inom Norrbottens och Västerbottens län. På de båda nordligaste länen faller sålunda icke mindre än omkring en tredjedel av den totala produktiva skogsmarksarealen. Större delen därav, eller 4·1 miljoner hektar, är belägen å en höjd av minst 300 meter över havet; redan vid sagda höjdläge bliva i dessa trakter enligt erfarenheten föryngringssvårigheterna i allmänhet ganska betydande, framför allt i granskogarna. Inom de övriga tre norrlandslänen finnas 5·9 miljoner hektar skogsproduktiv mark, varav 3·5 respektive 0·9 miljoner hektar ligga å en höjd över havet av minst 300 och 500 meter. Bergslagsbygden — d. v. s. Kopparbergs och Värmlands län samt delar av Västmanlands och Örebro län — omfattar 3·9 miljoner hektar skogsproduktiv mark; av desamma äro 1·6 miljoner hektar belägna ovanför 300-metersgränsen. Huvuddelen av sistnämnda areal, eller 1·3 miljoner hektar, hänför sig till Kopparbergs län. Inom återstående delen av Sverige utgör den skogsproduktiva arealen 5·8 miljoner hektar; å de tre smålandslänen komma sammanlagt 1·8 miljoner hektar. Av den totala arealen skogsproduktiv mark i landet ligga cirka 9 miljoner hektar, eller omkring 40 procent, å en höjd av minst 300 meter över havet.

Av den egentliga skogsmarken redovisar riksskogstaxeringen för hela landet 1·47 miljoner hektar såsom *kalmark* (slutenhet 0·0—0·2). Härav falla 0·28 miljoner hektar, eller cirka 19 procent, å övre Norrland (Norrbottnens och Västerbottens län) samt 0·45 miljoner hektar, eller drygt 30 procent, å övriga Norrland, motsvarande

i allmänhet mellan 3 och 6 procent av den skogsproduktiva marken i de olika länen. I Jämtland stiger dock sagda procenttal till 10. Inom Bergslagsbygden belöpa kalmarkerna på 0·18 miljoner hektar, eller cirka 5 procent av den skogsproduktiva marken. I förhållande till den skogsproduktiva markens ytvidd äro kalmarkerna i sydvästra och södra delarna av landet av väsentligt större omfattning än i norra Sverige. För Hallands samt Göteborgs och Bohus län utgöra kalmarkerna, sammanlagt 0·96 miljoner hektar, cirka 25 procent av den skogsproduktiva arealen, för Kristianstads och Malmöhus län, inalles 0·61 miljoner hektar, 19 respektive 14 procent, samt för Kronobergs, Jönköpings och Kalmar län, tillhoppa 0·22 miljoner hektar, 15 respektive 11 och 10 procent.

I kalmarksarealerna ingår jämväl mark, som med tillämpande av gängse avverkningsmetoder normalt måste räknas vara utan skog. Även vid tillfredsställande utnyttjande av skogsmark förekommer det att ytor kalläggas, å vilka ny skog skall uppdragas. Av 1931 års skogssakkunniga har en ungefärlig beräkning verkställt rörande omfattningen av de kala skogsmarkerna, sedan avdrag gjorts för en såsom normal betraktad kalyta. Överskottsarealen kal skogsmark skulle sålunda uppgå till cirka 568 000 hektar. Efter reduktion med hänsyn till att vissa marker hava så låg produktionsförmåga eller ogynnsam belägenhet, att de av ekonomiska skäl ej ansetts kunna bli föremål för åtgärder i syfte att försätta dem i ändamålsenligt skogsproduktivt skick, har den förbättringsvärda kalmarken av de sakkunniga uppskattats till cirka 351 000 hektar, huvudsakligen tillfinnandes i Götaland samt östra delarna av Svealand.

I riksskogstaxeringens arealredovisning har, bland annat, särskilt skogsmark, vilken på grund av att den därå växande skogen äger så *låg slutenhetsgrad* som 0·3—0·4 är att betrakta som synnerligen otillfredsställande bestockad. Dylika skogsbestånd upptaga sammanlagt 3·1 miljoner hektar, eller drygt 13 procent av hela arealen skogsproduktiv mark. Stundom kunna dock bestånd av sådan slutenhet anses som nöjaktiga (fröträdsställningar m. m.). Nyssnämnda sakkunniga anslog, sedan reduktion för ogynnsam belägenhet etc. vidtagits, arealen skogsmark, bevuxen med bestånd av ifrågavarande slutenhetsgrad, till 1·7 miljoner hektar, fördelade med 1·3 miljoner hektar å Norrland och Dalarna samt 0·4 miljoner hektar å landet i övrigt.

I den skogsproduktiva skogsmarken ingår en avsevärd areal, som är *vattensjuk* och i behov av dikning. Inalles har densamma redovisats med 1·93 miljoner hektar, eller 8 procent av den skogsproduktiva marken. Huvudparten, 1·39 miljoner hektar, ligger i Norrland. För Bergslagsbygden utgör motsvarande siffra 0·25 miljoner hektar. Enligt riksskogstaxeringen uppgå vidare de icke produktiva torvmarkerna (myr) till sammanlagt 5·84 miljoner hektar. Ungefär en fjärdedel därav har betecknats såsom dikningsbar. Efter korrigerig med hänsyn till skiljaktiga skogsbiologiska förhållanden i olika orter hava 1931 års skogssakkunniga räknat med en areal dikningsvärd mark av inalles 1·6 miljoner hektar försumpad skogsproduktiv mark och 1·0 miljoner hektar myr, tillhoppa 2·6 miljoner hektar. Av sistberörda areal skulle 1·9 miljoner hektar finnas i Norrland och Dalarna.

Sedan den första riksskogstaxeringen ägde rum har givetvis genom skogsvårdsverksamheten icke obetydlig areal av ålder kal, vattensjuk o. s. v. mark invunnits för skogsbörd. Sett i förhållande till totalarealen sådan mark torde emellertid denna vinst vara relativt liten.

Den i längden viktigaste produktionsfaktorn i skogen är markens *virkesalstringsförmåga*. Denna brukar angivas i ett bonitetsuttryck, avseende m³ produktion per hektar och år. Vid riksskogstaxeringen åsattes s. k. ideal bonitet, utvisande markens sålunda uppskattade produktionskapacitet under förutsättning av ett idealt sammansatt virkesförråd och bästa tänkbara skötsel av skogen. Resultaten därav

Uppgifter rörande skogsmarkens

L ä n	B o n i t e t				V i r k e s k a p i -					
	Ideal m ³ /ha	Beräk- nad normal m ³ /ha	Enligt fastig- hets- taxe- ringen m ³ /ha	Övre o. undre gräns kom- munvis för bonitet enligt fastig- hets- taxe- ringen	Tall		Gran		Björk	
					milj. m ³	%	milj. m ³	%	milj. m ³	%
Stockholms stad	3·6	2·5	2·74	3·45	11·96	2·1	11·69	2·0	2·70	1·4
Stockholms				1·97						
Uppsala	4·0	2·8	2·93	3·41	9·72	1·7	9·97	1·7	2·08	1·1
Södermanlands	4·4	3·2	3·30	2·34	14·42	2·5	10·39	1·7	2·71	1·5
				4·01						
Östergötlands	4·1	2·9	3·08	2·52	22·29	3·9	13·63	2·3	4·76	2·5
				5·00						
Jönköpings	3·4	3·4	3·24	2·65	15·79	2·7	13·73	2·3	5·24	2·8
				7·00						
Kronobergs	3·4	3·0	3·09	2·59	10·91	1·9	10·66	1·8	4·16	2·2
				3·58						
Kalmar ¹	3·0	2·99	2·99	2·43	17·36	3·0	9·37	1·6	6·43	3·4
				3·50						
Gotlands	2·9	2·0	1·79	2·42	5·25	0·9	1·33	0·2	0·19	0·1
				2·93						
Blekinge	4·8	3·5	3·53	1·17	2·03	0·4	3·29	0·5	2·09	1·1
				4·83						
Kristianstads	5·2	3·8	3·67	2·58	4·67	0·8	3·30	0·6	2·41	1·3
				6·26						
Malmöhus	6·3	4·6	4·39	1·75	0·31	0·1	1·48	0·2	0·43	0·2
				7·29						
Hallands	4·5	3·3	3·31	2·50	3·47	0·6	1·99	0·3	1·65	0·9
				4·11						
Göteborgs o. Bohus	3·7	2·6	2·76	2·14	2·32	0·4	3·56	0·6	0·99	0·5
				3·54						
Älvsborgs	4·1	2·9	2·81	1·77	14·26	2·5	18·40	3·1	4·94	2·6
				3·38						
Skaraborgs	4·6	3·3	3·20	2·15	13·60	2·4	8·87	1·5	3·65	2·0
				4·14						
Värmlands	4·0	2·8	2·82	2·00	29·45	5·1	49·49	8·3	9·98	5·3
				3·82						
Örebro	4·5	3·3	2·94	2·18	17·31	3·0	19·04	3·2	3·67	2·0
				3·77						
Västmanlands	3·8	2·7	2·95	2·48	13·00	2·3	12·88	2·2	2·86	1·5
				3·50						
Kopparbergs	3·1	2·2	2·12	2·69	65·11	11·4	51·42	8·6	8·56	4·6
				3·39						
Gävleborgs	3·6	2·5	2·49	1·28	47·82	8·3	55·29	9·3	13·52	7·2
				3·00						
Västernorrlands	3·0	2·1	2·04	1·92	32·23	5·6	62·70	10·5	18·51	9·9
				2·57						
Jämtlands	2·7	1·8	1·74	1·75	44·73	7·8	79·49	13·3	21·65	11·5
				2·58						
Västerbottens	2·7	1·8	1·64	0·90	76·02	13·3	83·80	14·1	32·72	17·4
				2·00						
Norrbottens	2·3	1·5	1·27	1·00	98·59	17·2	59·89	10·1	31·60	16·9
				1·79						
Hela riket	3·1	2·2	2·18	0·57	573·22	100·0	595·86	100·0	187·65	100·0

¹ Beträffande virkeskapital och tillväxt exkl. Öland.

och skogens beskaffenhet i länen.

t a l (exkl. bark)					T i l l v ä x t (exkl. bark)					
Övriga		Summa		Per ha skogs- prod. mark m ³	Tall	Gran	Björk	Övriga	Summa	Per ha skogs- prod. mark m ³
milj. m ³	%	milj. m ³	%		1 000 m ³	1 000 m ³	1 000 m ³	1 000 m ³	1 000 m ³	
2·19	3·6	28·55	2·0	66·8	409·2	485·5	117·8	96·7	1 109·3	2·61
1·18	1·9	22·96	1·6	81·8	338·9	360·3	94·7	52·4	846·3	3·02
1·67	2·7	29·19	2·1	82·3	481·0	435·4	106·8	73·4	1 096·6	3·11
2·89	4·8	43·58	3·1	75·9	777·8	631·0	220·6	138·8	1 768·3	3·07
2·12	3·5	36·88	2·6	53·5	611·2	638·0	261·1	105·8	1 616·1	2·33
1·88	3·1	27·61	2·0	48·1	469·6	496·9	210·7	82·0	1 259·2	2·19
3·99	6·6	37·15	2·6	58·6	634·3	454·6	317·5	169·2	1 575·7	2·47
0·14	0·2	6·91	0·5	49·3	151·3	39·7	8·4	4·5	203·8	1·45
2·23	3·7	9·65	0·7	52·3	103·7	217·9	115·5	111·3	548·4	2·97
5·14	8·5	15·53	1·1	57·8	214·2	205·3	141·4	233·5	794·4	2·94
3·27	5·4	5·50	0·4	75·4	14·5	82·3	23·0	118·2	238·1	3·25
2·12	3·5	9·24	0·7	42·2	189·7	134·6	88·6	82·6	495·5	2·25
0·85	1·4	7·72	0·5	42·5	113·4	175·7	57·5	41·3	387·9	2·15
2·08	3·4	39·68	2·8	57·7	638·1	885·4	262·7	114·8	1 901·0	2·75
1·57	2·6	27·68	2·0	75·0	566·9	407·4	198·9	87·6	1 260·8	3·41
2·51	4·1	91·42	6·4	73·0	1 129·5	2 155·8	476·1	144·9	3 906·3	3·12
1·30	2·1	41·31	2·9	77·7	680·4	830·6	199·2	76·8	1 787·0	3·35
0·97	1·6	29·71	2·1	79·1	503·2	567·2	159·7	63·2	1 293·5	3·44
1·40	2·3	126·49	8·9	59·7	1 798·5	1 543·2	383·3	83·9	3 808·9	1·80
4·13	6·8	120·76	8·5	85·3	1 515·2	1 903·1	493·0	175·1	4 086·4	2·88
5·81	9·6	119·26	8·4	61·3	940·1	2 145·0	646·1	249·6	3 980·7	2·05
3·67	6·0	149·53	10·5	54·0	1 319·7	1 997·8	637·1	122·0	4 076·7	1·48
3·99	6·6	196·53	13·9	58·2	1 991·2	1 857·5	898·7	131·9	4 879·4	1·45
3·40	5·6	193·48	13·6	42·5	2 552·3	1 157·0	863·7	124·7	4 697·7	1·03
60·74	100·0	1 417·47	100·0	59·1	18 157·1	19 812·5	6 989·8	2 692·2	47 651·7	1·99

äro sammanställda å sid. 16—17. Enligt vad tabellen giver vid handen växlar sagda bonitet rätt avsevärt de olika länen emellan. I stort sett sjunker den från söder mot norr samt med stigande höjd över havet. För Malmöhus län överstiger boniteten 6, för Västerbottens och Norrbottens län utgör den 2·7 respektive 2·3. Medeltalet för hela landet är betecknat med 3·1. Då vid skogsbruk i stort markens produktionsförmåga icke helt kan utnyttjas, använder man ofta vid bonitetsangivning, såsom vid fastighetstaxering, den s. k. normala bonitet, som i genomsnitt förväntas kunna uppnås i praktiken och som på grund av de i praktisk drift oundvikliga tillväxtförlusterna understiger den ideala boniteten. I oförmälda tabell har för jämförelse införts såväl en teoretiskt beräknad som den på grundval av 1932 års allmänna fastighetstaxering redovisade medelboniteten för varje län. Som tabellen visar ligger den senare för fjorton län något under beräknad normalbonitet. Fastighetstaxeringsboniteten växlar mellan 4·4 (Malmöhus län) och 1·3 (Norrbottens län) samt utgör för landet i sin helhet i genomsnitt 2·2. I tabellen finnas länsvis angivna de gränser, inom vilka sistnämnda uppgifter hålla sig kommunvis. De låga bonitetstalen för övre Norrland, särskilt lappmarkerna, sammanhänga självfallet till väsentlig del med därstädes rådande ogynnsamma klimatiska förhållanden.

Riksskogstaxeringen uppgiver, inberäknat träd på impediment etc., ett *virkeskapital* inom bark av omkring 1 417 miljoner m^3 . Därav komma 573 miljoner m^3 (41 %) på tall, 596 miljoner m^3 (42 %) på gran och 188 miljoner m^3 (13 %) på björk. Per hektar produktiv skogsmark belöper kubikmassan i genomsnitt för hela landet å för tall 25 m^3 , för gran 26 m^3 och för björk 8·1 m^3 , eller tillhopa för dessa trädslag något mera än 59 m^3 . Huru virkesmassan, både totalt och per hektar skogsproduktiv mark, skiftar mellan olika län utvisas av tabellen å sid. 16—17. Av denna framgår, att något över hälften av totala kubikmassan i fråga om såväl tall som gran faller på de fem norrlandslänen. Virkeskapitalet inom Norrland och Bergslagsbygden omfattar beträffande tall nära 75 procent och för gran över 75 procent av landets hela virkesförråd av respektive trädslag. Huvuddelen av björkförrådet, cirka 75 procent, föreligger jämväl inom samma område. Särskilt i övre Norrland finnes en stor björkskogstillgång. Utslås virkesmassan per hektar skogsproduktiv mark, uppvisas de högsta siffrorna i allmänhet av södra Norrland (Gävleborgs län 85 m^3), Mälardalskapen (67—82 m^3) samt norra och sydligaste Götaland (Östergötlands, Skaraborgs och Malmöhus län respektive 76, 75 och 75 m^3). I övre Norrland samt i sydvästra Sverige är däremot hektarförrådet mycket lågt. I Norrbottens och Hallands län uppgår det till 43 m^3 per hektar.

Beträffande skogarnas *åldersfördelning* kan nämnas, att enligt riksskogstaxeringen skulle i Norrbottens lappmark bestånd av 160 års ålder och däröver omfatta ungefär en tredjedel av hela den skogsproduktiva marken och i Västerbottens lappmark omkring en femtedel. Av virkesförrådet uppgives inemot hälften respektive en tredjedel vara övermoget eller behäftat av skador av olika slag. Norrland i övrigt företer en stark förskjutning mot yngre åldersklasser, men rätt mycket gammal skog återstår. Detta är fallet speciellt i Jämtlands län. Ju längre söderut man kommer, desto mindre roll spelar i stort sett den äldre skogen. I Hallands samt Göteborgs och Bohus län ävensom Sydsverige är huvudparten av skogen under 60 år.

Till följd av skogsmarkens och den växande skogens olika beskaffenhet kommer även *tillväxten* att avsevärt växla i skilda landsdelar. Oberäknat barken har den inalles uppskattats till 47·7 miljoner m^3 , d. v. s. i genomsnitt 2·0 m^3 per hektar skogsproduktiv mark. På Norrland samt Bergslagsområdet faller en total tillväxt av cirka 31·6 miljoner m^3 , eller 66 procent av den i hela riket. De högsta siffrorna per hektar visa Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Malmöhus, Värmlands, Södermanlands, Östergötlands och Uppsala län, över 3 m^3 per år och hektar

skogskraftig mark. I Norrbottens och Västerbottens lappmarker äro motsvarande tal 0.70 respektive 1.24 m³. Vissa av riksskogstaxeringens tillväxtuppgifter äro sammanställda i meromnämnda tabell.

Med stöd av data från 1933 års fastighetstaxering har verkställt en överslagsberäkning som, ehuru på grund av primärmaterialets natur starkt approximativ, kan vara ägnad att ytterligare något belysa produktionsförhållandena i de svenska skogarna. Skogsmarkens bedömda kvantitativa avkastningsförmåga under förutsättning av ordinär skogsskötsel och ett tillfredsställande, på behöriga åldrar fördelat virkesförråd (normal skogstillgång) har värderats efter åsatta rotvärden för en normalt sammansatt, årlig virkesskörd. En relativ jämförelse beträffande både *kvantitativ* och *ekonomisk produktionsförmåga* å olika ägarekategoriers skogar samt för riksdelarna synes — med reservation för de osäkerhetsfaktorer, vilka orsakas av källuppgifternas beskaffenhet — kunna ske på basis av de sålunda framdeducerade siffrorna. Dessa visa, bland annat, att å de tre grupperna allmänna skogar, aktiebolagens skogar och övriga enskilda skogar, som upptaga respektive 24, 26 och 50 procent av hela skogsmarksarealen, fördelar sig den kvantitativa produktionskapaciteten med respektive 18, 26 och 56 procent och den ekonomiska produktionskapaciteten med respektive 14, 23 och 63 procent. Å olika landsdelar fördelas den kvantitativa och den ekonomiska produktionskapaciteten med 45 respektive 31 procent i Norrland, 28 respektive 29 procent i Svealand och 27 respektive 40 procent i Götaland. Tagas hänsyn endast till andra enskilda skogar än aktiebolagens bliva motsvarande procenttal respektive 34 och 22 för Norrland, 27 och 26 för Svealand samt 39 och 52 för Götaland. I övrigt hänvisas till tabellen å sid. 20. Ehuru de där anförda talen av nyss antydda skäl icke medgiva annat än allmänna och ungefärliga omdömen och därför måste handhavas med försiktighet, torde dock av desamma kunna slutas, att de enskilda skogarna, exklusive aktiebolagens, hava ej obetydligt större ekonomisk produktionskapacitet än landets övriga skogar sammantagna, ehuru arealerna i de båda fallen äro ungefär av samma storleksgrad. Orsaken till berörda förhållande torde vara att väsentligen söka i genomsnittligt förmånligare produktionsbetingelser och avsättningsläge för nämnda enskilda skogar.

Tillika må anföras några uppgifter från 1933 års fastighetstaxering angående *medelrotvärden* och *relativ skogstillgång* ävensom *skogsmarkens* och den *växande skogens värde* för skilda riksdelar och skogsägarekategorier; motsvarande data från 1938 års fastighetstaxering äro ännu icke tillgängliga. I tabellen å sid. 21 avse rotvärdena virkets nettovärde i kronor per m³ å rot enligt de pris, som under åren 1927—1931 på grund av prissättning nämnda år i genomsnitt varit å orten gällande för de sortiment, varav den normala virkesavkastningen ansetts sammansatt. Den relativa skogstillgången är uttrycket för i vad mån den faktiska tillgången å växande skog avviker från den normala och betecknas medelst tal, uttryckta i tiondelar av normal skogstillgång, vilken senare motsvaras av siffran 1.0.

För rikets landsbygd i dess helhet har vid 1938 års fastighetstaxering skogsmarksvärdet uppskattats till cirka 480 miljoner kronor och den växande skogens värde till 1 580 miljoner kronor. Härav komma å de sju nordligaste länen respektive 229 och 793 miljoner kronor. Motsvarande värden vid 1933 års fastighetstaxering äro 412 respektive 1 353 samt 196 och 700 miljoner kronor. För hela rikets landsbygd utgjorde vid 1938 års taxering skogsmarkens värde per hektar i genomsnitt nära 22 kronor och skogsvärdet 71 kronor.

Virkesproduktionen och dess användning. Skogarnas aktuella tillstånd är givetvis i sin mån bestämmande för virkesproduktionens storlek och beskaffenhet; med virkesproduktion avses därvid den skörd, som uttages ur skogen. Vid uthållig drift av ett normalt beskaffat skogsbruk kan fortlöpande avverkas någorlunda

Relativ fördelning av skogsmarksareal samt approximativt beräknad kvantitativ och ekonomisk produktionskapacitet.

	All- männa skogar	Aktie- bolagens skogar	Övriga enskilda ägares skogar	Samtliga ägare- grupper
Norrland:				
<i>skogsmarkens areal:</i>				
proc. av <i>landets totala</i> skogsareal för resp. ägaregrupper.....	76	66	45	58
» » <i>Norrlands totala</i> skogsareal för resp. ägaregrupper.....	32	29	39	
<i>kvantitativ produktionskapacitet:</i>				
proc. av <i>landets totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	63	58	34	45
» » <i>Norrlands totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	25	33	42	
<i>ekonomisk produktionskapacitet:</i>				
proc. av <i>landets totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	42	49	22	31
» » <i>Norrlands totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	19	36	45	
Svealand:				
<i>skogsmarkens areal:</i>				
proc. av <i>landets totala</i> skogsareal för resp. ägaregrupper.....	15	28	24	23
» » <i>Svealands totala</i> skogsareal för resp. ägaregrupper.....	16	32	52	
<i>kvantitativ produktionskapacitet:</i>				
proc. av <i>landets totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	21	34	27	28
» » <i>Svealands totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	14	32	54	
<i>ekonomisk produktionskapacitet:</i>				
proc. av <i>landets totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	26	38	26	29
» » <i>Svealands totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	12	30	58	
Götaland:				
<i>skogsmarkens areal:</i>				
proc. av <i>landets totala</i> skogsareal för resp. ägaregrupper.....	9	6	31	19
» » <i>Götalands totala</i> skogsareal för resp. ägaregrupper.....	11	8	81	
<i>kvantitativ produktionskapacitet:</i>				
proc. av <i>landets totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	16	8	39	27
» » <i>Götalands totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	11	8	81	
<i>ekonomisk produktionskapacitet:</i>				
proc. av <i>landets totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	32	13	52	40
» » <i>Götalands totala</i> prod.-kapacitet för resp. ägaregrupper.....	11	8	81	
Hela riket:				
<i>skogsmarkens areal:</i> proc. för resp. ägaregrupper ..	24	26	50	
<i>kvantitativ produktionskapacitet:</i> proc. för resp. ägaregrupper.....	18	26	56	
<i>ekonomisk produktionskapacitet:</i> proc. för resp. ägaregrupper.....	14	23	63	

**Medelrotvärde och relativ skogstillgång enligt 1933 års allmänna fastighets-
taxering.**

	Allmänna skogar		Enskilda skogar					Medel- tal för alla skogar	
	Krono- skogar	Övriga all- männa skogar	Aktie- bolags- skogar	Övriga enskilda skogar					
				Varje fastighetsägares skogsmarksinnehav i hektar					Medel- tal
				—25	25— 50	50— 200	200—		
<i>Medelrotvärde i kronor:</i>									
Norrland.....	1·83	1·81	2·71	3·02	2·83	2·66	2·39	2·61	2·39
Svealand.....	3·09	3·58	3·55	4·13	3·99	3·84	4·03	3·97	3·73
Götaland.....	5·32	5·43	5·07	5·46	5·27	5·19	5·23	5·28	5·28
Hela landet.....	2·18	2·93	3·08	4·54	4·19	3·60	3·31	3·78	3·26
<i>Relativ skogstillgång:</i>									
Norrland.....	0·86	0·89	0·73	0·58	0·62	0·66	0·69	0·66	0·72
Svealand.....	0·93	1·05	0·85	0·68	0·72	0·76	0·84	0·76	0·81
Götaland.....	0·97	0·94	0·74	0·43	0·48	0·54	0·67	0·52	0·59
Hela landet.....	0·90	0·97	0·78	0·52	0·56	0·63	0·73	0·61	0·70
<i>Skogsmarksvärde per hek- tar i kronor:</i>									
Norrland.....	6·2	6·4	12·4	14·5	13·6	12·4	10·2	12·0	10·3
Svealand.....	16·2	21·4	22·0	26·5	25·8	24·1	26·9	25·6	23·3
Götaland.....	39·4	39·7	36·7	37·5	37·5	36·9	39·6	37·7	37·8
Hela landet.....	9·3	16·3	16·5	29·4	27·1	21·5	19·7	23·3	18·6
<i>Skogsvärde per hektar i kro- nor:</i>									
Norrland.....	24·9	26·9	43·0	39·7	39·5	38·7	33·5	37·1	35·1
Svealand.....	71·0	106·1	87·7	85·5	87·5	86·1	106·7	91·2	89·6
Götaland.....	181·1	175·0	127·5	75·7	85·4	93·9	125·8	92·5	104·5
Hela landet.....	39·6	74·9	60·6	71·4	71·9	63·7	67·9	67·5	61·0

lika stora kvantiteter. På avverkningarnas omfattning inverka emellertid i hög grad de ekonomiska betingelserna, vilka kunna skifta förhållandevis snabbt. Virkesskörden i det uthålliga skogsbruket kan därför även från ett år till ett annat växla avsevärt. Fullständiga uppgifter om de i landet årligen avverkade virkeskvantiteterna saknas för närvarande. Efter framställning av 1936 års skogsutredning har, såsom förut berörts, riksdagen beslutat, att en provundersökning skall verkställas i samband med 1938 års taxering till skogsaccis. Avsikten därmed är att utröna, vilken metod som lämpligen bör läggas till grund för en fortlöpande avverkningsstatistik. Tidigare hava flera försök gjorts att uppskatta virkesförbrukningens storlek under senare år. 1931 års skogssakkunniga framlade en undersökning i ämnet, vilket jämväl behandlades av 1933 års skogsindustrisakkunniga. Kommerskollegium insamlar numera material rörande virkesförbrukningen vid skogsindustrier. Inom byggnadsstyrelsens värmetekniska avdelning har närmare undersökts brännvedsåtgången i landet.

Ett försök har gjorts att bygga vidare på senast gjorda uppskattningar av virkeskonsumtionen och föra fram dem till och med år 1937. Resultatet framlägges i följande sammanställning. Uppgifterna i denna omfatta sådant virke, som för

de angivna ändamålen utforslats ur skogen. Själva virkesuttagen hava sålunda varit större än vad siffrorna visa, enär i regel efter avverkning i skogen kvarligga större eller mindre kvantiteter outnyttjat virke, toppar, avfall m. m. Givet är att man vid dylika uppskattningar måste räkna med stor felmarginal. Uppgifterna äro därför att betrakta såsom ytterst ungefärliga. De kunna följaktligen icke brukas för mera ingående kvantitativa bedömanden. Sådana torde icke kunna ske, förrän en tillfyllestgörande, fortlöpande avverkningsstatistik kommit till stånd. För belysande i stort av virkesförbrukningens kvantitetsförändringar under årens lopp torde däremot de anförda siffrorna kunna begagnas. Av desamma framgår att, jämfört med årsmedeltalet för tvåårsperioden 1929—1930, sagda förbrukning år 1932, som betecknar utvecklingskurvans bottenläge, minskats med ungefär 20 procent. Därefter inträder en stegring av virkesåtgången, vilken senare under åren 1936 och 1937 når upp till 101 respektive 104 procent å nämnda årsmedeltal.

Beräknad årsförbrukning av virke.

Å r	1929— 1930 medel- tal per år	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
	Miljoner m ³ exklusive bark							
Husbehov	10.5	10.4	10.4	10.7	11.0	11.2	11.2	11.0
Sågverksindustrien	13.0	10.8	9.2	9.4	12.4	11.3	11.0	11.0
Pappersmasse- och pappersindus- trien	11.6	10.0	8.8	11.3	12.5	12.8	13.6	15.0
Konsumtion av träkol; plywood-, tändsticks- m. fl. industrier; nettoexport av oarbetat virke; sliprar, stolpar; industri- och fartygsbränsle m. m.	4.5	3.6	3.1	3.2	3.8	4.0	4.1	4.2
Summa	39.6	34.8	31.5	34.6	39.7	39.3	39.9	41.2

Husbehovsvirket utgör en jämförelsevis stor post av totala virkesförbrukningen. Större delen av detsamma består av bränsle och resten av virke till byggnadsunderhåll, hägnader, stolpar, broar, redskap m. m. Till bränsle nyttjas även stora mängder grenved, gammalt virke och avfall etc. Träkolningen har efter hand starkt minskat. Den framställda myckenheten träkol torde numera, per år räknat, i genomsnitt uppgå till allenast omkring hälften av produktionen före världskriget. Under de senaste åren hava åtskilliga åtgärder vidtagits i syfte att stimulera användningen av inhemskt vedbränsle. Inom sågverksrörelsen inträffade, sett i stort, efter sekelskiftet en stagnation. Sedermera har trävaruproduktionen visat en i någon mån tillbakagående tendens. Pappersmasse- och pappersindustrien har i stället successivt utvecklats sig till att bliva landets största träförbrukande industri. Bland övriga träkonsumter må nämnas snickeri-, möbel-, svarveri- och tändsticksindustrierna, kommunikationsmedlen och båtbyggeriet ävensom fanérindustrien och den relativt nya wallboardtillverkningen. I viss, ehuru i regel obetydlig utsträckning exporteras oarbetat virke. Importen av dylikt virke har jämväl merendels varit av relativt ringa omfattning.

På föranstaltande av 1931 års skogssakkunniga utfördes en undersökning rörande de avverkningskvantiteter, som ansågs under särskilda förutsättningar

kunna uttagas ur våra skogar. Enligt denna borde det teoretiska årliga virkesuttaget, bortsett från de faktiska användningsmöjligheterna, med iakttagande av god skogsvård kunna uppgå till cirka 49 miljoner m³ exklusive bark, motsvarande drygt 2 m³ per hektar eller 3·5 procent av virkesförrådet. Härav komma 28 miljoner m³ på Norrland jämte Dalarna och 21 miljoner m³ på landet i övrigt. Vidare skulle 31 miljoner m³ bestå av friskt gagnvirke av tall, gran och björk samt 18 miljoner m³ av annat virke. För hela landet överstiger nämnda beräknade avverkningskvantitet den årliga tillväxten med 1·4 miljoner m³, beroende på överskott i vissa trakter å gammal skog, som för erhållande av en ur kontinuerlig avkastningssynpunkt gynnsammare åldersfördelning ansetts påkalla ett något hastigare avverkningstempo än eljest funnits lämpligt. Av 1933 års skogsindustrisakkunniga verkställdes en uppdelning av ifrågavarande årsavverkning å flodområden, varjämte materialet rörande gagnvirke till sågverk och massafabriker ytterligare bearbetades. För hela riket uppskattades den teoretiska nettoårsavverkningen av dylika sortiment till 24·2 miljoner m³. Såsom av ovanstående tablå framgår har förbrukningen av desamma under åren 1931—1937 kalkylerats växla mellan omkring 18 och 26 miljoner m³; de starka växlingarna i förbrukningen under sistnämnda period bero i huvudsak på av de ekonomiska konjunkturerna be-
tingade förändringar i efterfrågan å industrisortiment.

Inkomsterna från skogen — i detta sammanhang bortses från arbetsinkomsterna — kunna skifta ännu starkare än virkesuttaget. Under år med starkt reducerade avverkningar äro nämligen som regel rotnettovärdena mycket nedpressade. För att åskådliggöra fluktuationerna härutinnan har ett försök gjorts att med ledning av verkställda beräkningar sammanställa utjämnade indexserier beträffande växlingarna för hela landet i dels skogsavverkningen för industri- och liknande ändamål, dels ock rotvärdena per kubikenhet samt dessa värdens totalsumma. Serierna framläggas nedan. De omfatta en typisk konjunkturcykel, nämligen uppsving kulminerande i högkonjunktur, omsvängning nedåt samt depression, vilken förbytes i ett nytt uppsving.

Å r	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
	Avverkning.....	100	105	110	120	110	100	85	100	115
Rotvärde per kubikenhet....	100	110	115	105	100	90	55	50	70	80
Rotvärdernas totalsumma....	100	115	125	125	110	90	45	50	80	95

Svårigheterna att erhålla material för jämförelser av ifrågavarande beskaften äro betydande. Indexseriernas uppgifter, som angivas allenast på fem enheter när, kunna självfallet endast belysa de stora dragen. Icke nog med att avverkning och rotvärden realiter ej äro tillräckligt väl kända. Det bör jämväl uppmärksammas, att den förra under skilda år kan variera med avseende å sortimentsammansättningen och att rotvärdena dessutom kunna röna inflytande av förskjutningar i avverkningarnas förläggning med hänsyn till drivningskostnaderna m. m. Allt detta försvårar en bedömning mellan de olika åren. På det hela taget torde dock dessa oregelmässigheter vara av natur att, i händelse på fullt tillförlitliga fakta byggda jämförelser i förevarande hänseenden kunde göras, indexseriernas utslag uppåt och nedåt sannolikt skulle skärpas.

Ovanstående serier synas emellertid lämna en för ändamålet användbar bild av vad nyss anförts angående här avhandlade kvantitets- och värdeförändringar. Av-

verkningen varierar minst, rotvärdet per kubikenhet avsevärt mera och, såsom en naturlig följd härav, rotvärdesumman mest. Gentemot basåret utgöra rotvärdesindex i bottenläget av depressionen blott ungefär hälften trots en relativt mindre stark nedgång i avverkningskvantiteten. I förhållande till kulminationsperioden 1928—1929 innebär samma läge en minskning av sagda kvantitet med cirka 25 procent under det rotvärdet per kubikenhet samt rotvärdesumman reducerats med 50 respektive 64 procent.

Virkets transport och annan därmed förbunden verksamhet. Som ett betydelsefullt led i skogsnäringen ingår den med transport av virket förenade verksamheten. En avsevärd del av det egentliga skogsarbetet utgöres av virkets framforslande från avverkningsplatserna till huvudtransportlederna. Bland de senare hava de flottningsbara vattendragen sedan gammalt intagit den mest framträdande platsen. Vid sidan av flottningen förekomma transporter å järnvägar, ehuru i relativt mindre utsträckning. Under senaste åren hava till följd av motortrafikens utveckling virkeskörningar å väg kommit att få mycket stor omfattning. Detta gäller i synnerhet södra och mellersta Sverige, varest flottningsverksamheten äger jämförelsevis ringa betydelse. För norra Sverige äro dock flottlederna alltså ojämförligt viktigast för virkets utfrakt. Längs kusten bedrivs havstransport av virke.

Hithörande förhållanden har 1936 års skogsutredning för avsikt att söka närmare klargöra i samband med att frågan om åtgärder för främjande av ökad ändamålsenlighet vid virkestransporterna upptages till övervägande. Då i förevarande sammanhang avses allenast att meddela vissa översiktliga uppgifter om skogsnäringen i olika avseenden, begränsar sig utredningen här i huvudsak till att söka belysa flottningsverksamhetens omfattning m. m. Tämligen fullständiga uppgifter härom finnas i den flottningsstatistik, som årligen sammanställs inom kommerskollegium.

Att vattendragen i det nordsvenska skogslandet erhållit så stor betydelse för skogshanteringen beror ej blott på att de äro rikt förgrenade, utan även därpå att såväl huvudälvarna som bivattendragen av naturen synnerligen väl lämpa sig för virkestransport. De befintliga allmänna flottledernas sammanlagda längd uppskattas till cirka 32 800 km. Inemot en åttondel av den beräknade totallängden av landets vattendrag lär vara inrättad till allmän flottled. De enskilda flottlederna äro av obetydlig omfattning. I Norrland, Dalarna och Värmland belöpa i genomsnitt ungefär 0·13 km flottleder å varje kvkm landareal och i övriga delen av landet 0·01 km. Medelavståndet från såväl statens som än mer från bolags- och bondeskogarna torde i regel vara jämförelsevis ringa (3 å 6 km fågelvägen) i det nordsvenska skogsområdet. Av de allmänna flottlederna trafikeras årligen i allmänhet mellan 25 000 och 30 000 km, varav i runt tal hälften äro att räkna såsom s. k. huvudled. Betydande kapital äro nedlagda i flottlederna. Dessa hava dock till huvudsaklig del kunnat amorteras. De oamorterade kapitalkostnaderna utgjorde vid 1937 års slut 8·0 miljoner kronor. Motsvarande belopp var vid 1931 års utgång 12·1 miljoner kronor. Flottningsföreningarnas antal i landet uppgick år 1937 till 164.

Myckenheten av det till ägarna avlämnade eller i flottlederna kvarliggande flottgodset ävensom den tillsläppta kvantiteten flottgods under sjuårsperioden 1931—1937 redovisas nedan:

Å r	Avlämnat till ägarna		Kvar- liggande	Till- släppt
	Sågtimmer	Småvirke		
	1 0 0 0 m ³			
1931.....	5 979	7 276	314	13 219
1932.....	4 742	6 312	412	11 165
1933.....	4 930	6 283	482	11 343
1934.....	6 695	8 826	293	15 365
1935.....	6 362	8 875	159	15 181
1936.....	5 135	8 204	181	13 424
1937.....	6 584	11 710	262	18 536

De sammanlagda gemensamma flottningskostnaderna skifta för olika år efter flottgodsmängden och hava under nämnda period, enligt vad nedanstående sammanställning visar, hållit sig mellan 15·1 och 26·7 miljoner kronor. Huvudparten därav, omkring 65 procent, utgöres av egentliga flottningskostnader. Sorterings-, buntnings-, flott- och forläggningskostnader respektive förvaltnings- och diverse andra gemensamma kostnader kunna beräknas till i runda tal 25 respektive 10 procent av de totala gemensamma kostnaderna. Den ojämförligt största utgiftsposten vid flottningen, ungefär två tredjedelar, utgöres av arbetslöner.

Å r	Flottnings- kostnader		Sorterings- kostnader m. m.		Förvaltnings- kostnader		Samtliga kostnader		Summa
	Arbets- kost- nader	Andra kost- nader	Arbets- kost- nader	Andra kost- nader	Löner och arvoden	Andra kost- nader	Arbets- kost- nader	Andra kost- nader	
M i l j o n e r k r o n o r									
1931	9·2	5·3	5·0	0·9	0·8	1·5	15·0	7·7	22·7
1932	6·7	4·1	3·7	0·7	0·7	1·1	11·1	5·9	17·0
1933	6·1	3·4	3·2	0·7	0·7	1·0	10·0	5·1	15·1
1934	8·7	4·8	4·3	0·9	0·7	1·2	13·7	6·9	20·6
1935	8·5	5·0	4·3	0·8	0·7	1·2	13·5	7·0	20·5
1936	7·5	4·8	4·0	0·7	0·7	1·2	12·2	6·7	18·9
1937	11·3	6·6	5·8	1·0	0·7	1·3	17·3	8·9	26·7

Antalet i den allmänna flottningsverksamheten under viss del av år deltagande personer under ifrågavarande period framgår av följande tablå:

Å r	Arbetarepersonal			Förvalt- nings- personal
	Män över 18 år	Män under 18 år	Kvinnor	
1931.....	43 140	970	176	367
1932.....	37 540	755	140	355
1933.....	36 803	771	102	337
1934.....	44 987	785	108	336
1935.....	43 040	678	94	340
1936.....	43 451	801	106	342
1937.....	49 588	793	101	335
därav uteslutande i sortering och buntning .	6 167	221	5	—

1933 års skogsindustrisakkunniga hava ansett sig med stöd av gjorda beräkningar kunna konstatera, att flottningsarbetet avsevärt rationaliserats under senaste årtiondena. Arbetskraftåtgången i flottningen beräknas av de sakkunniga till i medeltal 0·1 dagsverke per framflottad och urskild m³ rundvirke. Den totala genomsnittskostnaden per m³ redovisat flottgods har under efterkrigstiden företett en markerad sänkning till och med år 1933, då den uppgick till 1·37 kronor. Under åren 1936 och 1937 steg densamma något, till 1·48 respektive 1·53 kronor. Det genomsnittliga kubikinnehållet per klamp har under samma tid skiftat mellan 0·0927 och 0·1105 m³.

Vad beträffar motortransporterna av virke å väg, föreligger härom ingen statistik. En undersökning i ämnet har emellertid verkställt inom centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund. Enligt denna undersökning, som grundas på stickprovsmaterial för tiden från och med maj 1936 till och med april 1937, skulle virkeslastbilarna, om tomgång inräknas, under sagda tid hava tillryggalagt över 10 miljoner mil. Med den antagna förutsättningen, att avverkningen vore lika stor som tillväxten, skulle drygt en fjärdedel av virkesfångsten hava fraktats billedes på allmänna vägar samt något mer än en sjättedel på privata skogsvägar och andra enskilda vägar. Uppenbarligen täcka de båda uppgifterna varandra i viss mån. Ehuru betingelserna för lastbilskörning av virke äro större i södra och mellersta Sverige än i Norrland, har dock detta transportsätt vunnit utbredning jämväl i sistnämnda landsdel. Avsevärda virkesmängder hava forslats med bil förbi flottleder direkt till exempelvis inlandssågverk. Därtill kommer att under senaste åren en del virke icke behövt flottas, enär det kunnat försågas vid transportabla klingsågar i närheten av avverkningsplatsen samt därefter transporterats vidare å lastbil.

Skogsindustrierna och deras företagsmässiga organisation. Tages begreppet träförädlingsindustri i sin vidsträcktaste bemärkelse, kan till detsamma hänföras ett flertal industrigrenar, som i sin verksamhet använda skogsprodukter i någon form såsom utgångsmaterial. Förutom egentlig träindustri (sågverk och hyvlerier, snickeri- och möbelfabriker m. fl.) tillkommer då pappersmasse- och pappers- samt pappersförädlingsindustri. Dessa produktionsgrenar sysselsätta inemot en fjärdedel av hela det i industristatistiken redovisade arbetarantalet. Avser man emellertid, såsom här är fallet, att statistiskt belysa omfattningen och betydelsen av sådana industrier, som i första hand hämta sitt råmaterial från skogsbruket, bortfalla åtskilliga industrigrenar, vilka arbeta med träprodukter i mera förädlad skick. Kvar stå då såsom viktigaste träförbrukande industrier grupperna sågverk och hyvlerier samt massa- och pappersindustri, varjämte må nämnas snickeri-, kryssfanér-, wallboard- m. fl. fabriker.

I sammanställningen å nästa sida lämnas en del uppgifter enligt 1931 års företagsräkning, ägnade att giva en inblick i de redovisade skogsindustriföretagens fördelning på olika slag av ägare. Det bör erinras om att sedan tidpunkten för denna företagsinventering sagda förhållanden varit underkastade förändringar. Sålunda har exempelvis staten inträtt såsom ägare till företag inom cellulosa-branschen.

Såsom av sammanställningen framgår, ligger produktionen inom ifrågavarande verksamhetsgrenar till den helt övervägande delen å företag, vilka drivas under aktiebolagsform. Särskilt gruppen sågverk och hyvlerier inrymmer visserligen ett relativt stort antal företag, tillhörande andra ägarekategorier än aktiebolag. Dessa företag äro dock genomsnittligen av mindre storleksgrad. Deras samlade produktion når därför avsevärt lägre siffror än aktiebolagens.

Företagens storlek är i genomsnitt större inom massa- och pappersindustrien än i sågverksindustrien, beroende bland annat på att den förra tillverkningen förutsätter

	En- skild person	Aktie- bolag	Annat bolag	Eko- nomisk före- ning	Sta- ten	Kom- mun	An- nan ägare- kate- gori	Samt- liga
<i>Sågverk och hyplierier:</i>								
antal företag.....	1 769	453	440	102	16	5	291	3 076
omsättning i 1 000 kr.	36 477	223 546	13 686	869	2 068	116	682	277 444
sysselsatta personer.....	6 254	26 900	2 053	208	370	20	87	35 892
<i>Sågverks- o. snickerirörelse i komb.:</i>								
antal företag.....	130	71	31	2	1	1	—	236
omsättning i 1 000 kr.	6 511	23 107	3 273	146	979	12	—	34 028
sysselsatta personer.....	1 173	3 516	385	27	84	2	—	5 187
<i>Tillv. av janér o. pressade träskivor:</i>								
antal företag.....	—	17	2	—	—	—	—	19
omsättning i 1 000 kr.	—	9 563	269	—	—	—	—	9 832
sysselsatta personer.....	—	1 226	44	—	—	—	—	1 270
<i>Träsliperier:</i>								
antal företag.....	2	36	2	—	—	—	—	40
omsättning i 1 000 kr.	115	26 129	164	—	—	—	—	26 408
sysselsatta personer.....	21	2 438	51	—	—	—	—	2 510
<i>Sulfitfabriker:</i>								
antal företag.....	1	45	—	—	—	—	—	46
omsättning i 1 000 kr.	486	173 887	—	—	—	—	—	174 373
sysselsatta personer.....	110	11 263	—	—	—	—	—	11 373
<i>Sulfatfabriker:</i>								
antal företag.....	—	20	—	—	—	—	—	20
omsättning i 1 000 kr.	—	51 682	—	—	—	—	—	51 682
sysselsatta personer.....	—	4 798	—	—	—	—	—	4 798
<i>Pappersmassfabriker komb. med pappersbruk:</i>								
antal företag.....	1	18	—	—	—	—	—	19
omsättning i 1 000 kr.	310	82 450	—	—	—	—	—	82 760
sysselsatta personer.....	57	6 173	—	—	—	—	—	6 230
<i>Papp- och pappersbruk:</i>								
antal företag.....	5	60	—	—	1	—	—	66
omsättning i 1 000 kr.	2 049	161 012	—	—	695	—	—	163 756
sysselsatta personer.....	307	15 170	—	—	151	—	—	15 628

en vidlyftigare och dyrbarare maskinell utrustning med därav följande ökat kapitalbehov. Sågverksanläggningen bedrivs däremot av stora såväl som små företag. Bland de senare kunna nämnas sådana, vilka för tillverkningen utnyttja transportabla cirkelsågar. Bortsett från den under senaste åren tilltagande, vid dylika sågar utövade förädlingsverksamheten, torde utvecklingen efter hand hava i företagshänseende medfört en koncentration på det skogsindustriella området. Utmärkande för sågvaru- och massaproduktionen vid storföretag synes vara, att båda dessa tillverkningsgrenar ofta äro förenade i ett och samma företag.

Beträffande den organisatoriska företagskoncentrationens förlopp och omfattning saknas utgångsmaterial i den officiella statistiken. Uppgifter om de olika industri-

bolagen föreligga i diverse uppslagsböcker och kalendrar. Rörande sammanslutningar mellan nominellt skilda företag kan upplysning likväl icke erhållas utan särskild undersökning. Emellertid må nämnas, att inom massaindustrien på senaste tiden tillkommit två stora koncerner, nämligen svenska cellulosafabrikbolaget och aktiefabrikbolaget nordsvenska bruk. Dessa kontrollerar genom dotterbolag respektive utgör försäljningsorganisation för 25 cellulosafabriker och träsliperier samt 20 sågverk, vilka tillsammans svarat för omkring en tredjedel av pappersmasseproduktionen och omkring en femtedel av sågverksproduktionen inom landet. Samtliga ifrågakvarande fabriker äro belägna i Norrland. Av denna landsdels pappersmasse- och sågverksproduktion hava omkring hälften respektive två femtedelar fallit inom de båda koncernernas intressesfär. Denna innesluter mera än halva arealen av samtliga i bolagshand liggande skogar.

Den nutida sammanslutningstendensen inom näringslivet har vuxit utöver de nationella gränserna och resulterat i ett flertal internationella överenskommelser avseende reglering av produktion och utbud. Dylika avtal hava även förekommit inom skogsindustrierna med anslutning från svensk sida. Överenskommelserna torde i hög grad hava underlättats genom de föreningar, som finnas i olika länder mellan företagare i samma bransch. Flera sådana föreningar hava upprättats inom vår träförädlingsverksamhet.

Skogsindustriernas tekniska organisation och rationaliseringsarbetet. Såsom en allmän översikt av sågverks- och massaindustriernas utveckling i landet sedan tiden närmast före sistförflutna depression meddelas nedan vissa indextal för åren 1929—1936, alltså en period som omspannar en konjunkturcykel. Indextalen äro i fråga om personal och drivkraft grundade på industristatistikens uppgifter och bygga beträffande produktionsvolymen på inom kommerskollegium verkställda beräkningar. Basår är 1935 (= 100).

Å r	Personal		Drivkraft	Produktions- volym
	Förvaltnings-	Arbetar-		
<i>Sågverk och hyplierier:</i>				
1929.....	114	122	94	117
1930.....	111	115	95	107
1931.....	106	104	100	91
1932.....	97	90	89	81
1933.....	93	84	86	84
1934.....	100	101	98	106
1935.....	100	100	100	100
1936.....	102	99	106	100
<i>Massaindustri:</i>				
1929.....	85	114	77	78
1930.....	85	112	82	76
1931.....	94	105	90	70
1932.....	88	99	88	65
1933.....	89	95	91	84
1934.....	89	97	96	94
1935.....	100	100	100	100
1936.....	104	100	107	109

I det följande rörande industrien och exporten framlagda siffror hava förts fram så långt som möjligt. Då industristatistiken vart femte år göres utförligare, hava av denna anledning uppgifter för år 1935 i stor utsträckning använts.

Vad beträffar *sågverksindustrien*, redovisas i industristatistiken för år 1935 1 469 (år 1936 1 516) självständiga sågverk och hyvlerier samt dessutom cirka 200 i samband med snickerirörelse o. dyl. drivna verk. Denna siffra inbegriper emellertid icke samtliga i landet befintliga anläggningar utan endast sådana, som redovisat ett produktvärde av minst 15 000 kronor respektive en förädlingslön av minst 4 000 kronor eller också minst 10 sysselsatta arbetare under någon del av året. Smärre sågverk, vilkas antal torde vara väsentligt högre än ovan angivna siffra, ingå således ej i statistiken. Ur synpunkten av saluproduktionens redovisning torde dock denna omständighet ej spela någon större roll, enär med ovan angivna gränsdragning samtliga större sågverk och även flertalet klingsågar, vilkas tillverkning sker i kommersiell skala, torde ingå i statistiken.

Sågverksindustriens lokala fördelning framgår i stora drag av nedanstående tablå, där förut nämnda 1 469 anläggningar med arbetare och saluproduktionens värde äro sammanförda för vissa huvuddelar av landet:

	Antal sågverk	Antal arbetare	Produkt- värde 1 000 kr.
Norrland.....	316	15 588	125 393
Mälar- och hjälmarlandskapen	302	6 070	35 924
Östergötland och Småland.....	409	5 189	25 709
Sydsverige.....	97	956	4 634
Västergötland.....	133	1 897	12 543
Värmland.....	83	2 297	13 982
Dalarna.....	129	3 597	20 377
Summa	1 469	35 594	238 562

Av tablån framgår, att sågverksindustriens tyngdpunkt, om hänsyn tages till sysselsatta arbetare och produktionens storlek, är förlagd till Norrland. Omkring 44 procent av sågverksindustriens arbetarantal och över hälften av produktionens värde komma nämligen på denna landsdel. Mot dessa siffror svarar endast något över en femtedel av de redovisade anläggningarnas antal. Med ett nästan lika stort antal anläggningar följa närmast i storleksordningen mälar- och hjälmarlandskapen (Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Örebro och Västmanlands län) med 17 procent av arbetarantalet och 15 procent av produktvärdet. Det största antalet anläggningar, nära 28 procent av totalantalet, uppvisa Östergötland och Småland (vartill även förts Öland och Gotland), där småsågarna äro rikligast företrädda; omkring 15 procent av arbetarantalet och 11 procent av produktionen härröra från nämnda landskap. För en något mindre del av totalproduktionen, eller 8·5 procent, svarar Dalarna, varifrån nära 9 procent av anläggningarna och 10 procent av arbetarantalet redovisats. Därefter komma Värmland och Västergötland (inklusive Bohuslän) i ungefär samma storleksordning beträffande produktion och arbetarantal samt till sist Sydsverige (Blekinge, Skåne och Halland).

Sågverkens storlek är mycket varierande såväl de olika landsdelarna emellan som inom var och en av dessa. Genomsnittliga arbetarantalet per arbetsställe år 1935 utgör 24, medan motsvarande siffror för de olika landsdelarna ställa sig sålunda:

Norrland	49
Dalarna	28
Värmland	28
Mälar- och hjälmarlänen	20

Västergötland	14
Östergötland och Småland	13
Sydsverige	10

Sågverkens fördelning på olika storleksgrupper, räknat efter antalet sysselsatta arbetare, framgår av följande tablå:

Företag med ett arbetarantal av	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	procent	antal	procent
t. o. m. 10.....	747	50·9	4 766	13·4
11— 50.....	599	40·8	11 718	32·9
51— 100.....	55	3·7	3 947	11·1
101— 200.....	35	2·4	4 934	13·9
201— 500.....	31	2·1	9 201	25·8
501—1 000.....	2	0·1	1 028	2·9
Summa	1 469	100·0	35 594	100·0

Tablåen visar de små anläggningarnas dominerande ställning vad beträffar antalet arbetsställen. Icke mindre än hälften av samtliga redovisade sågverk sysselsätta sålunda högst 10 arbetare, och vid 95 procent överstiger icke arbetarantalet 100. 57 procent av hela arbetarantalet äro sysselsatta vid anläggningar, tillhörande de tre lägsta storleksgrupperna (högst 100 arbetare). Storföretag med över 500 arbetare äro endast 2, ett i Västerbottens och ett i Norrbottens län. Till ytterligare belysning av sågverksindustriens storleksförhållanden inom skilda landsdelar kan nämnas, att av de 33 företag, som redovisat över 200 arbetare, 10 äro belägna i Västernorrlands län, 7 i Gävleborgs län, 5 i Norrbottens län, 4 i Västerbottens län, 2 i vartdera av Värmlands och Kopparbergs län samt 1 i vartdera av Uppsala, Göteborgs och Bohus samt Örebro län.

Därest de i ovanstående tablå meddelade uppgifterna jämföras med liknande fördelningssiffror för tidigare år (numera publicerade vart femte år), framträder en stark ökning av den lägsta storleksgruppens relativa betydelse (dock till någon del beroende på ändringar i själva redovisningen) och en motsvarande tillbakagång för de högre storleksgrupperna. Jämfört med år 1913 har sålunda den procentiska andelen av antalet företag med högst 10 arbetare stigit från 35·4 till 50·9 procent. Antalet företag med 11—50 arbetare har sjunkit från 46·4 till 40·8 procent och övriga storleksklasser till och med 500 arbetare ungefär minskats till hälften, relativt taget. Antalet företag med över 500 arbetare uppgick år 1913 till 7, hade år 1920 sjunkit till 3 och håller sig sedan vid den nuvarande siffran. Nedanstående tablå åskådliggör den procentiska fördelningen på olika storleksgrupper av arbetarantalet, räknat i medeltal under verksamhetstiden för vissa år:

Å r	1913	1920	1925	1930	1935
T. o. m. 10 arbetare.....	6·0	9·3	6·6	10·0	13·4
11— 50.....	24·8	29·8	25·7	28·7	32·9
51— 100.....	13·7	14·9	13·0	13·2	11·1
101— 200.....	17·0	19·4	20·9	17·6	13·9
201— 500.....	28·3	22·8	31·3	27·6	25·8
501—1 000.....	10·2	3·8	2·5	2·9	2·9
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Sågverksindustriens mekanisering belyses i stora drag av följande tablå, som utvisar storleken av den vid företagen använda drivkraften för omedelbar maskindrift (alltså ej generatordrift) dels totalt, dels i relation till antalet sysselsatta arbetare:

Å r	Använd drivkraft i 1 000 hkr		Drivkraft per arbetare hkr	
	totalt	därav elektrisk	totalt	därav elektrisk
1913.....	106·7	21·9	2·4	0·5
1929.....	184·5	94·1	4·2	2·1
1930.....	185·5	96·2	4·5	2·3
1931.....	195·4	112·3	5·2	3·0
1932.....	174·8	103·4	5·4	3·2
1933.....	167·5	101·9	5·5	3·4
1934.....	190·7	112·2	5·3	3·1
1935.....	195·4	115·1	5·5	3·2
1936.....	207·7	125·4	5·9	3·6

Ovan meddelade siffror vittna om en fortskridande mekanisering av driften. Sålunda har användningen av mekanisk drivkraft under åren mellan 1929 och 1936 ökat med nära 13 procent. Såsom framgår av tablå, härrör denna ökning uteslutande från en fortgående elektrifiering av driften. Den elektriska drivkraften har under ifrågavarande tid ökat med något över 33 procent och dess andel av samtlig inom sågverksindustrien använd drivkraft stigit från 51 till 60 procent. (Sågverkens förbrukning av elektrisk energi har i industristatistiken för år 1936 uppgivits till omkring 120 miljoner kWh). Ifrågavarande elektrifieringstendens kännetecknar framför allt de större företagen, medan de mindre anläggningarna i stor utsträckning använda olje- och andra värmemotorer såsom drivkraft. Antydna olikheter i elektrifieringsgrad åskådliggöras i nedanstående tablå, som även illustrerar olika grader av mekanisering över huvud, uttryckt i använd drivkraft per arbetsställe inom olika storleksklasser år 1935:

Företag med ett arbetarantal av	Elektrisk drivkraft i % av total drivkraft		Drivkraft (hkr) per arbetsställe
	1929	1935	1935
t. o. m. 100.....	37·1	43·3	83
101— 200.....	51·8	65·9	760
201—1 000.....	74·1	89·6	1 597

Ett mera påtagligt uttryck för den ökade mekaniseringen erhålles, om man sätter den använda drivkraften i relation till antalet sysselsatta arbetare. Man finner då, att drivkraften per arbetare stigit från 4·2 hkr år 1929 till 5·9 hkr år 1936, eller med 40 procent. Motsvarande relativtal för elektrisk drivkraft har stigit från 2·1 till 3·6 hkr per arbetare, eller med 71 procent. — Till ovanstående bör beaktas, att sågverksindustriens mekanisering i nutida bemärkelse sträcker sig avsevärt längre tillbaka i tiden än till det återopade år 1929. Kriserna efter världskriget och arbetskraftens förödning hava givit upphov till utomordentligt stora tekniska förbättringar, kanske speciellt med avseende på transportanordningarna inom verken. Från år 1913 till år 1936 har den mekaniska drivkraften stigit med över 100 000 hkr,

eller omkring 94 procent. Samtidigt har den elektriska drivkraften nära sexdubb-
lats, varigenom dess procentiska andel höjts från 20·6 till 60·4. På varje arbetare
kommo år 1913 endast 2·4 hkr, varav 0·5 hkr utgjorde elektrisk drivkraft.

Vidkommande *massaindustrien*, funnos enligt den officiella industristatistiken år
1935 i landet 97 pappersmassfabriker, varav 66 cellulosafabriker och 31 träslip-
perier. Dessa siffror omfatta endast fristående massafabriker men ej sådana i
kombination med pappersbruk eller pappfabriker. Medräknas även anläggningar av
sistnämnda slag, kommer man upp till 93 cellulosafabriker och 67 träsliperier.
Antalet fristående pappersmassfabriker utgjorde år 1936 94, därav 66 cellulosa-
fabriker och 28 träsliperier.

Förstnämnda 97 fabrikers belägenhet framgår av följande sammanställning:

L ä n	Cellulosafabriker		Träsliperier	
	antal fabriker	antal arbetare	antal fabriker	antal arbetare
Uppsala	1	411	—	—
Södermanlands	1	76	—	—
Östergötlands	1	122	—	—
Jönköpings	4	481	1	12
Kronobergs	3	335	1	14
Kalmar	1	142	—	—
Hallands	1	123	—	—
Älvsborgs	3	554	3	57
Skaraborgs	—	—	2	71
Värmlands	9	2 340	5	250
Örebro	2	172	2	158
Västmanlands	—	—	1	15
Kopparbergs	4	350	1	72
Gävleborgs	10	3 524	2	120
Västernorrlands	18	5 456	6	495
Jämtlands	2	387	1	96
Västerbottens	4	1 190	5	631
Norrbottnens	2	424	1	99
Summa	66	16 087	31	2 090

Tablån illustrerar det kända förhållandet, att massaindustriens tyngdpunkt är
förlagd till Norrland liksom i fråga om sågverksrörelsen. Drygt hälften av antalet
fabriker och omkring 70 procent av arbetarantalet komma sålunda på de fem norr-
landslänen. Närmast följer på långt avstånd Värmland med 14 procent av fabri-
kerna och arbetarantalet. I smålandslänen äro 10 fabriker belägna med sammanlagt
inmot ett 1 000-tal arbetare. Andra centra av mindre betydelse äro Västergötland,
Dalarna och Örebro län.

En successiv förskjutning norrut har varit ett karakteristiskt drag hos massa-
industriens utveckling sedan lång tid tillbaka. Till belysande härav kan nämnas,
att år 1913 norrlandslänen inrymde endast omkring 35 procent av rikets massa-
fabriker och 56 procent av deras arbetarantal. I Värmland voro samma år icke
mindre än 26 procent av antalet massafabriker belägna och sysselsattes 17·5 pro-
cent av arbetarantalet.

Massafabrikenas fördelning efter storlek år 1935 belyses av följande tablå:

Företag med ett arbetarantal av	Arbetsställen		Sysseisatta arbetare	
	antal	procent	antal	procent
t. o. m. 10.....	1	1·0	6	0·0
11— 50.....	15	15·5	447	2·4
51— 100.....	16	16·5	1 251	6·9
101— 200.....	28	28·9	4 172	23·0
201— 500.....	35	36·1	11 027	60·7
501—1 000.....	2	2·0	1 274	7·0
Summa	97	100·0	18 177	100·0

Träsliperierna, som oftast drivas i mindre företagsenheter än cellulosafabrikerna, fördelade sig sålunda:

Företag med ett arbetarantal av	Arbetsställen		Sysseisatta arbetare	
	antal	procent	antal	procent
t. o. m. 10.....	1	3·2	6	0·3
11— 50.....	14	45·2	407	19·5
51—100.....	8	25·8	641	30·7
101—200.....	8	25·8	1 036	49·5
Summa	31	100·0	2 090	100·0

Av de 37 fabrikerna, som år 1935 sysseisatte över 200 arbetare, äro 13 belägna i Västernorrlands län, 10 i Gävleborgs, 6 i Värmlands, 4 i Västerbottens samt 1 i vardera av Uppsala, Älvsborgs, Jämtlands och Norrbottens län.

Förändringarna av arbetsstyrkans fördelning på olika storleksgrupper visas nedan:

År	1913	1930	1935
	T. o. m. 10 arbetare.....	0·6	0·0
11— 50.....	9·8	3·2	2·4
51— 100.....	12·7	7·1	6·9
101— 200.....	32·4	18·8	23·0
201— 500.....	44·5	61·1	60·7
501—1 000.....	—	9·8	7·0
Summa	100·0	100·0	100·0

De förskjutningar, som framtråda i ovanstående siffror, böra ses mot bakgrunden av en fortlöpande driftskoncentration vid träsliperierna till större företagsenheter samt den snabba frammarschen av cellulosaindustrien med dess i regel större företag. Sålunda funnos år 1914 i landet 59 sliperier respektive 60 cellulosafabriker. Åren 1935 och 1936 voro, som nyss nämnts, motsvarande tal 31 respektive 28 sliperier och, för ettvar av dessa år, 66 cellulosafabriker. Genomsnittliga antalet sysseisatta arbetare per företag har från år 1914 till år 1935 stigit från 37 till 67 vid träsliperierna och från 168 till 244 vid cellulosafabrikerna.

Samtidigt med den ovan antydda driftskoncentrationen har en alltjämt stegrad mekanisering av massaindustrien pågått. Uppgifter om använd drivkraft för ome-

delbar maskindrift jämte relativtal, visande mekaniseringens och elektrifieringens styrka vid skilda tidpunkter, äro sammanställda i följande tablå:

Å r	Använd drivkraft i 1 000 hkr		Drivkraft per arbetare hkr	
	total	därav elektrisk	total	därav elektrisk
1913.....	141·0	72·8	11·5	5·9
1929.....	297·2	242·6	14·9	12·2
1930.....	319·0	264·7	16·1	13·4
1931.....	347·7	297·1	18·6	15·9
1932.....	341·1	297·0	19·1	16·6
1933.....	354·5	309·1	20·6	17·9
1934.....	372·5	330·1	21·0	18·6
1935.....	387·5	348·3	21·3	19·2
1936.....	415·8	383·3	22·9	21·1

Tablån utvisar för massaindustrien en mekaniseringsprocess i ännu kraftigare tempo än som i det föregående konstaterades för sågverksindustrien. Absolut taget har sålunda den använda mekaniska drivkraften sedan år 1913 ökat med omkring 195 procent. Liksom fallet var med sågverksindustrien sammanhänger denna ökning med den fortgående elektrifieringen av driften. Medan år 1913 endast inemot 52 procent av hela den inom massaindustrien använda direkta drivkraften uttogs genom elektriska motorer, var år 1936 motsvarande siffra 92 procent. Industriens elektrifiering kan således nu sägas vara tämligen fullständigt genomförd. Uttryckes mekaniseringen mera exakt genom att den använda drivkraften sättes i relation till antalet sysselsatta arbetare, finner man en ökning från år 1913 till år 1936 med nära 100 procent.

I industristatistiken redovisas år 1935 75 samt år 1936 76 *pappersbruk och pappfabriker* jämte en till samma industrigrupp förd vulkanfiberfabrik. De år 1935 redovisade anläggningarnas lokala fördelning framgår av nedanstående uppgifter:

	Antal fabriker	Antal arbetare	Produkt- värde 1 000 kr.
Mälar- och hjälmarlandskapen	10	2 095	26 030
Östergötland och Småland	23	4 883	55 240
Sydsverige	5	979	6 610
Västergötland och Bohuslän	19	4 952	50 942
Värmland	14	2 096	26 845
Dalarna och Norrland	5	2 103	27 430
Summa	76	17 108	193 097

Av tablån framgår, att den svenska pappersindustrien huvudsakligen är lokaliserad till södra och mellersta Sverige i olikhet med vad förhållandet är i fråga om massa- och sågverksindustrierna. Det bör nämnas, att vissa av de norrländska cellulosa-fabrikererna under senare år kombinerats med pappersbruk, vilka icke äro medräknade i sammanställningen ovan.

Pappersindustriens fördelning efter storlek, mätt genom arbetarantalet, år 1935 belyses i tablån överst å sid. 35.

Företag med ett arbetarantal av	Arbetsställen		Sysselsatta arbetare	
	antal	procent	antal	procent
t. o. m. 10.....	—	—	—	—
11— 50.....	13	17·1	420	2·4
51— 100.....	9	11·9	666	3·9
101— 200.....	21	27·6	3 025	17·7
201— 500.....	25	32·9	7 728	45·2
501—1 000.....	7	9·2	4 193	24·5
över 1 000.....	1	1·3	1 076	6·3
Summa	76	100·0	17 103	100·0

De 8 fabriker med över 500 arbetare voro belägna i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Göteborgs och Bohus (2), Älvsborgs och Kopparbergs (2) län. Nämda fabriker sysselsatte inemot en tredjedel av hela industrigruppens arbetarantal.

Nedanstående tablå visar inträdda förändringar av arbetarstyrkans procentuella fördelning på olika storleksgrupper:

	År	1913	1930	1935
	T. o. m. 10 arbetare.....		0·4	0·1
11— 50.....		2·9	1·9	2·4
51— 100.....		10·1	5·1	3·9
101— 200.....		16·0	16·3	17·7
201— 500.....		49·8	41·1	45·2
501—1 000.....		20·8	35·5	24·5
Över 1 000.....		—	—	6·3
Summa		100·0	100·0	100·0

Siffrorna visa en tydlig förskjutning sedan tiden före världskriget till förmån för de högre storleksklasserna. Bl. a. hade den lägsta storleksgruppen år 1935 helt bortfallit. De större företagens ökade betydelse framträder även vid en jämförelse mellan genomsnittliga antalet sysselsatta arbetare per företag nu och före kriget. År 1913 var sålunda nämnda antal 165 men hade år 1935 stigit till 225.

För att belysa pappersindustriens mekanisering äro i nedanstående tablå sammanställda uppgifter om använd drivkraft för omedelbar maskindrift jämte den uträknade drivkraften per arbetare vid skilda tidpunkter:

Å r	Använd drivkraft i 1 000 hkr		Drivkraft per arbetare hkr	
	total	därav elektrisk	total	därav elektrisk
1913.....	116·0	55·7	10·3	5·0
1929.....	276·9	223·6	16·2	12·7
1930.....	290·7	231·3	16·9	13·5
1931.....	316·6	261·8	18·5	15·3
1932.....	329·7	273·7	19·7	16·4
1933.....	331·8	275·2	20·3	16·9
1934.....	338·3	282·0	20·3	16·9
1935.....	359·4	304·1	21·0	17·8
1936.....	374·5	319·5	21·5	18·3

Såsom framgår av tablån, har den använda mekaniska drivkraften sedan år 1913 ökat med över 220 procent. Pappersindustriens mekanisering har sålunda varit ännu kraftigare än den som förut konstaterats i fråga om pappersmasseindustrien. Liksom kunde konstateras med hänsyn till sistnämnda industrigren, framgår vidare av tablåns siffror, att även pappersindustriens mekanisering sammanhänger med driftens fortgående elektrifiering. Medan sålunda år 1913 icke fullt hälften av pappersbrukens drivkraft uttogs genom elektriska motorer, hade år 1936 den elektriska drivkraftens andel stigit till 85 procent.

År 1936 redovisas i industristatistiken 1 478 *snickeri- och möbelfabriker* med sammanlagt 22 016 arbetare, varjämte snickeritillverkning förekom vid cirka 200 fabriker, som redovisas under andra industrigrupper. Rena hantverks- och småföretag äro icke här inräknade (jfr sid. 29). Anläggningarna äro spridda över hela landet med mera betydande centra i Småland och Västergötland, vilka båda landskap tillsammans rymma omkring hälften av hela industrigruppen. Verksamheten bedrivs i övervägande grad vid mindre företag. År 1935 funnos sålunda endast 13 företag med mera än 100 arbetare. Mekaniseringen är i jämförelse med övriga träförädlade industrier av relativt obetydlig omfattning. Den använda drivkraften uppgick år 1936 till 54 858 hkr, varav 40 354, eller 73·5 procent, alstrades av elektriska motorer.

Bland *övriga viktigare träförbrukande industrier* nämndes inledningsvis kryssfanér- och wallboardindustrierna. Båda dessa hava tack vare ökad användning av deras produkter huvudsakligen på byggnadsmarknaden hastigt undergått en stark utveckling. År 1936 redovisades 15 fanérfabriker med sammanlagt 953 arbetare och 5 fristående wallboardfabriker med 777 arbetare (dessutom förekom wallboardtillverkning vid ytterligare 4 fabriker, som i statistiken förts till andra industrigrupper). De viktigaste kryssfanérfabrikerna äro belägna inom Gävleborgs, Västernorrlands och Värmlands län. Wallboardtillverkningen, som drives i intimt samband med sågverksindustrien, är likaledes i huvudsak lokaliserad till norra Sverige. Drivkraften har för fanérfabrikerna uppgivits till 3 809 hkr och för wallboardfabrikerna till 13 946 hkr.

Skogsindustriernas produktion och dess avsättning. Tillverkningen inom *sågverksindustrien* av vissa viktigare slag av trävaror under ett antal år har efter den officiella industristatistiken sammanställts i nedanstående tabell. Produktionen vid den mängd småsågar, som ej äro redovisade i statistiken, torde vara av ej obetydlig omfattning åtminstone tidtals men kan ej statistiskt bestämmas.

Å r	Ohyvlade plankor etc.	Hyvlade bräder	Lådämnen	Stav
	1 0 0 0 m ³			
1913.....	4 694	1 210	303	189
1928.....	4 793	1 649	489	135
1929.....	4 503	1 666	558	176
1930.....	4 054	1 575	501	177
1931.....	3 411	1 529	405	99
1932.....	3 011	1 411	337	30
1933.....	3 089	1 538	332	23
1934.....	4 268	1 795	329	25
1935.....	3 747	1 881	345	38
1936.....	3 624	1 980	344	45

En sammanfattande bild av sågverksindustriens produktionsutveckling under senare år meddelades i tablån å sid. 28, där vissa indextal berörande produktions-

volym, personal och drivkraft sammanställts. Enligt dessa uppgifter skulle sågverkens produktionsvolym sedan år 1929 hava sjunkit med cirka 14 procent. Sammanlagda värdet av under år 1936 framställda sågverksprodukter har uppgivits till omkring 260 miljoner kronor.

Exporten av sågverksprodukter intager en framstående plats i den svenska utrikeshandeln. I hög grad beroende av rådande konjunkturer på världsmarknaden har denna export under de senaste årtionden varit underkastad betydande växlingar. Nedan hava de viktigaste exportsiffrorna sammanställts för vissa ur jämförelsesynpunkt betydelsefulla år:

Å r	Ohyvlade plankor etc.	Hyvlade bräder	Lådämnen	Stav
	<i>1 000 m³:</i>			
1913.....	3 938	685	270	161
1928.....	3 436	1 038	366	112
1935.....	2 398	863	253	31
1936.....	2 731	992	234	35
1937 (prel.).....	2 832	885	311	36
	<i>procent av produktionen:</i>			
1913.....	83·9	56·6	89·1	85·2
1928.....	71·7	62·9	74·8	83·0
1935.....	64·0	45·9	73·3	81·6
1936.....	75·4	50·1	68·0	77·8

Förutom sågverksprodukter exporteras från Sverige betydande mängder oarbetade och bilade trävaror, såsom gruvstolpar, sliprar, sparrar, bjälkar och timmer. Värdet av utförda sågade, hyvlade, oarbetade och bilade trävaror uppgick år 1928 till 296 miljoner kronor; det utgjorde år 1937 något över 240 miljoner kronor, vilket belopp motsvarar cirka 12 procent av årets totala exportvärde. Över 70 procent av hela trävaruexporten beräknas härröra från Norrland där, som förut visats, den större trävaruindustrien har sin tyngdpunkt förlagd. Övervägande delen av de mellan- och sydsvenska företagen tillgodoser huvudsakligen lokala behov.

För bedömning av den inhemska trävaruförbrukningens storlek saknas direkt statistiskt material. Utgår man från de förut meddelade produktions- och exportsiffrorna, skulle den statistiskt åtkomliga förbrukningen av sågade och hyvlade trävaror inom landet hava ungefär fördubblats från år 1913 till år 1935.

Pappersmassindustriens tillverkningskvantiteter under senare år och år 1913 äro sammanställda nedan:

Å r	Slipmassa	Sulfitmassa	Sulfatmassa
	1 000 ton (torr vikt)		
1913.....	326	705	155
1929.....	658	1 232	650
1930.....	577	1 231	623
1931.....	549	1 037	612
1932.....	498	876	622
1933.....	611	1 182	770
1934.....	668	1 303	898
1935.....	672	1 355	947
1936.....	675	1 458	1 047
1937 (prel.).....	734	1 636	1 154

Sedan tiden närmast före världskriget har sålunda produktionen av slipmassa och sulfitcellulosa betydligt mer än fördubblats, medan för sulfatmassa mer än sju-dubbling föreligger. Även i jämförelse med år 1929, närmast föregående toppår i produktionshänseende, kan en ej obetydlig produktionsökning antecknas, i det total- kvantiteten tillverkad massa ökats med 39 procent. Sistnämnda ökning härrör till största delen från sulfatmassan, varav tillverkningen sedan år 1929 ökats med nära 78 procent. Det sammanlagda värdet av under år 1936 tillverkad pappersmassa har uppgivits till 391 miljoner kronor. Därjämte framställdes biprodukter (främst sulfitsprit) till ett värde av nära 10 miljoner kronor.

De ovan angivna kvantiteterna avse totala årsproduktionen, alltså även de kvantiteter, som framställts vid pappersbruk med egna massafabriker. Huvudparten av de fristående massafabriernas produktion går på export. Huru exporten av pappersmassa utvecklats under senaste år och i jämförelse med förkrigsförhållandena visas i tablån härefter, där även exportens relativa andel av produktionen angives (samtliga kvantiteter äro uttryckta i torr vikt):

Å r	Slipmassa		Sulfitmassa		Sulfatmassa	
	1 000 ton	% av prod.	1 000 ton	% av prod.	1 000 ton	% av prod.
1913.....	191	58·6	558	79·1	98	63·2
1929.....	337	51·2	946	76·7	506	77·8
1933.....	314	51·4	942	79·7	660	85·7
1934.....	320	47·9	969	74·4	712	79·3
1935.....	314	46·7	1 032	75·9	738	77·9
1936.....	315	46·8	1 160	79·6	805	76·9
1937 (prel.).....	353	48·1	1 303	79·6	897	77·7

Exporten representerar alltså under senare år omkring tre fjärdedelar av den totala pappersmassetillverkningen. Värdet av exporten uppgick år 1937 till 416 miljoner kronor eller 21 procent av samma års totala exportvärde. Pappersmasse- och sågverksindustrierna svara alltså tillsammans för ungefär en tredjedel av landets export efter värde räknat.

De svenska pappers- och pappfabrikernas förbrukning av pappersmassa redovisas från och med år 1935 i industristatistiken och uppgavs nämnda år samt år 1936 till följande kvantiteter:

	År 1935	År 1936
	1 000 ton	
Slipmassa	343	342
Sulfitmassa	316	316
Sulfatmassa	200	241
Annan (inkl. kvistmassa)	6	7

Som synes överensstämma dessa på direkta uppgifter byggda siffror synnerligen väl med dem man erhåller genom att draga exporten från produktionen.

Pappersbrukens och pappfabrikernas produktion år 1913 och under senaste konjunkturcykel belyses i sina huvuddrag i tablån å nästa sida. Sedan tiden före världskriget har produktionen av papp och papper i det närmaste tredubblats. Sammanlagda värdet av 1936 års tillverkningar har uppgivits till 204 miljoner kronor. De viktigaste slagen av tillverkat papper äro tidnings- och omslagspapper, varav tillverkningskvantiteterna år 1937 uppgingo till 283 200 respektive 389 000 ton, d. v. s. tillsammans nära 80 procent av den totala pappersproduktionen.

Å r	Papper	Papp
	1 000 ton	
1913.....	284.4	48.6
1929.....	619.6	100.3
1930.....	559.1	97.8
1931.....	623.5	74.0
1932.....	614.5	75.8
1933.....	637.9	82.6
1934.....	694.0	97.1
1935.....	751.6	112.9
1936.....	779.0	116.1
1937 (prel.).....	852.9	134.5

En betydande del av den svenska pappersproduktionen exporteras till främmande länder, som utvisas av nedanstående tablå, där exportsiffror för ett antal år äro sammanställda beträffande dels den totala pappersexporten, dels de båda förnämsta exportposterna, nämligen tidnings- och omslagspapper:

Å r	Samtliga pappersslag		Tidningspapper		Omslagspapper	
	1 000 ton	% av prod.	1 000 ton	% av prod.	1 000 ton	% av prod.
1913.....	192.0	67.5	61.7	66.5	109.2	86.0
1929.....	446.8	72.1	197.9	77.2	216.8	87.4
1936.....	526.4	67.6	180.1	68.3	294.3	82.9
1937 (prel.).....	570.3	66.9	197.8	69.8	320.4	82.4

Såsom framgår av tablån, exporteras omkring två tredjedelar av Sveriges totala pappersproduktion. Värdet av denna export uppgick år 1937 till 141 miljoner kronor, vilket belopp motsvarar cirka 7 procent av årets totala exportvärde. Av papp exporterades år 1937 omkring 70 000 ton till ett värde av 15.6 miljoner kronor. Sedan tiden före kriget har pappersexporten kvantitativt nästan tredubblats.

Snickerifabrikernas tillverkningar redovisas för år 1936 med ett värde av 140.6 miljoner kronor. De viktigaste tillverkningslagen voro möbler, byggnadssnickrier och inredningssnickrier med 57.9, 54.6 respektive 10.8 miljoner kronor. Bland byggnadssnickrier äro, förutom annat, inräknade monteringsfärdiga trähus, varav tillverkningen under senare år nått avsevärd omfattning; år 1936 tillverkades sålunda 4 093 hus med ett värde av 17.6 miljoner kronor. Produktionen avsättes i huvudsak på den inhemska marknaden, men export förekommer i någon utsträckning, särskilt av byggnadsmaterial. År 1937 exporterades för omkring 10 miljoner kronor snickeriarbeten, varav cirka 4 miljoner kronor avse byggnadsmaterial.

Tillverkningen vid *kryssfanérfabrikerna* uppgick år 1936 till 22 259 ton med ett värde av 8.2 miljoner kronor och år 1937 enligt preliminär beräkning till 26 900 ton. År 1931, då nämnda produkt första gången specificeras i statistiken, redovisades 12 708 ton med ett värde av 4.6 miljoner kronor. Av produktionen exporterades år 1936 8 532 ton, eller 38 procent. År 1937 hade exportsiffran sjunkit till 8 373 ton.

Wallboardtillverkning redovisades likaledes först år 1931 i statistiken, vilket också är ett av de första år sådan tillverkning förekom i vårt land. Nämnda år uppgick produktionen av träfiberplattor till 15 579 ton med ett värde av 4.8 miljoner kronor. Tillverkningen har sedan snabbt stigit för varje år och utgjorde år 1936 63 056 ton med ett värde av 16.4 miljoner kronor. För år 1937 uppgives preliminärt 84 360 ton.

Utförseln av träfiberplattor redovisas särskilt i statistiken först år 1934, då exporten utgjorde 13 737 ton. År 1936 steg exportkvantiteten till 18 983 ton med ett värde av 7·1 miljoner kronor och år 1937 till 23 662 ton med ett värde av 8·1 miljoner kronor.

Sysselsättningen inom skogsnäringen. Arbetet i skogarna, som huvudsakligen består av avverkningar i en eller annan form samt därmed sammanhängande sysslor, bedrivs för gagnvirkesuttaget till helt övervägande del under vinterhalvåret. Särskilt är detta förhållandet i Norrland och norra Svealand. Sedan utstämpling av den för avverkning tillärnade skogen ägt rum och drivningsarbetet i övrigt förberetts, påbörjas i dessa trakter huggning och framforsling, så snart vinterkörslor äro möjliga, vilket mestadels inträffar i slutet av november eller början av december. Vinterdrivningarna beräknas i medeltal kunna pågå under 17 veckor, eller 4 månader. Förhållandena härutinnan skifta mellan olika landsdelar och kunna även för en och samma trakt växla för skilda år. Efter ifrågavarande arbetens avslutande inträder en vilopaus till islossningens början, då flottningen kan igångsättas. Denna arbetsperiod är till sin omfattning synnerligen föränderlig och sträcker sig stundom — vid huvudvattendragens skiljeställen — långt fram på senhösten. I södra Sverige begränsas vinterarbetet genom att man där i viss utsträckning uttager klenvirkes-sortiment jämväl under sommarhalvåret. Även i Norrland förekommer detta på sina håll. Förutom drivningsarbeten och flottning erbjuder skogshanteringen åtskilliga sysselsättningar av annat slag under skilda delar av året, såsom skogsvårdande gallringar i yngre bestånd, hyggesvård, skogsodlingsåtgärder, kolning m. m.

I den mån skogsbruket får en mera intensiv prägel ökas arbetsåtgången sommartid, och blir som följd därav sysselsättningen jämnare fördelad över året. Under det senaste årtiondet torde och hava framträtt ett allt starkare behov av årsarbetare inom skogsbruket. Denna ökning synes dock hittills icke hava medfört någon mera påtaglig minskning av arbetskraftbehovet under vintern. Detta har tidigare i allt väsentligt tillgodosetts av arbetskraft, som jordbruket avlämnat. Uppkomsten av en förhållandevis stor specialiserad skogsarbetarekår har emellertid i södra och mellersta delarna av landet i viss mån ökat konkurrensen om arbetstillfällena inom skogsbruket under vintern. Av nedanstående, från undersökningen angående skogsbygdens försörjningsproblem hämtade sammanställning kan utläsas, att även i det nordsvenska skogsområdet (av socialstyrelsen sammanfattningsvis benämnt Nord-sverige) en betydande del av skogsarbetet utföres av personer, som icke äro anknutna till det egentliga jordbruket; uppgifterna avse förhållandena under våren 1934—våren 1935.

L ä n	I procent av samtliga skogsarbetare i förtjänstarbete					
	Hemmans-ägare	Hemmans-ägaresöner	Arrendatorer	Arrendatorsöner	Arbetare med eget hem	Lösarbetare
Värmlands (del av)	26·6	21·8	12·4	8·4	16·4	14·4
Örebro och Västmanlands (delar av)	14·7	10·7	21·1	11·0	24·0	18·5
Kopparbergs	26·1	25·6	6·9	5·7	11·5	24·2
Gävleborgs	18·6	15·9	7·3	6·8	20·6	30·8
Västernorrlands	19·7	18·5	11·2	11·0	13·6	26·0
Jämtlands	19·2	19·5	7·9	9·2	17·2	27·0
Västerbottens	35·5	32·9	5·7	3·9	6·4	15·6
Norrbottens	26·1	26·0	7·2	7·2	11·8	21·7
Nordsverige	24·5	22·6	8·7	7·4	14·2	22·6

Efterföljande uppgifter rörande den procentuella fördelningen på årets månader av samtliga dagsverken vid skogsarbete och flottning — beträffande Nord sverige framlagda av socialstyrelsen samt i övrigt av arbetslöshetsutredningen i samarbete med 1928 års skogsvårdskommitté — åskådliggör det under året varierande arbeidskraftsbehovet inom skogsbruket samt olikheterna härutinnan mellan skilda delar av landet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
<i>Nordsverige</i>	15·2	15·7	11·9	6·0	5·9	6·2	4·7	4·6	5·0	5·3	7·8	11·7
därav:												
jordbrukare och deras söner.	17·6	17·6	12·9	5·4	4·9	5·2	3·5	3·4	4·0	4·4	7·8	13·3
fast anställda skogsarbetare	8·6	8·7	8·5	8·4	8·5	8·3	8·0	8·0	8·0	8·2	8·3	8·5
lös- och övriga ar- betare.	14·7	15·6	11·8	5·9	6·2	6·6	5·1	4·8	5·1	5·4	7·6	11·2
<i>Svealand</i> (exkl. Koppar- bergs län)	16·7	16·7	13·9	6·3	6·6	5·1	4·2	4·1	4·2	4·7	8·1	9·4
<i>Götaland</i>	17·1	22·0	18·3	8·8	4·2	5·5	3·3	2·3	1·5	2·6	4·8	9·6

Givet är att sistberörda förhållanden uppvisa skiljaktigheter för skogar, tillhörande olika kategorier av ägare, och för olika grupper av skogsarbetare. För statens och bolagens skogar är sålunda fördelningen över året i stort sett jämnare än för bonde- och godsskogarna. De fast anställda skogs- och flottningsarbetarna hava självfallet en relativt jämn sysselsättning året om till skillnad från övriga grupper, för vilka skogsbrukets säsongkaraktär är starkt utpräglad. Det senare är framför allt fallet beträffande de skogsarbetande jordbrukarna och deras söner.

Uppskattning av arbeidskraftåtgången inom skogsbruket, inklusive flottning m. m., under åren 1929—1932 har utförts av 1931 års skogssakkunniga. Resultaten av dessa starkt approximativa beräkningar, kompletterade för de senaste åren, framläggas i tabellen överst å nästa sida. Enligt de anförda siffrorna skulle icke mindre än cirka 90 procent av den beräknade arbeidskraftåtgången hänföra sig till avverkningsarbeten (inklusive flottning och kolning). Arbetsåtgången vid dessa är betingad av, bland annat, den omfattning, i vilken barkning av virket sker. Hänsyn bör även tagas till att arbetsprestationerna i och för sig kunna växla i skilda landsdelar. De torde exempelvis i allmänhet vara lägre inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker än inom Norrland i övrigt, sammanhängande med, förutom annat, ofta rådande större avverkningssvårigheter i övre Norrlands inland. Trots de skiljaktigheter, som sålunda kunde antagas i nämnda hänseende föreligga mellan olika trakter, visar en av skogsindustrisakkunniga verkställd undersökning, att arbetsåtgången per m³ gagnvirke skiftar jämförelsevis obetydligt för de olika flodområdena (0·85—0·95 dagsverken). I medeltal uppgår den till 0·9 dagsverken.

Vad beträffar antalet i skogsbruket sysselsatta personer, är detta endast uppskattningsvis känt. Folkräkningarna kunna allenast lämna vissa minimisiffror till belysande av skogsbrukets roll inom folkförsörjningen. Räkningarna observera nämligen vid yrkesgrupperingen uteslutande den huvudsakliga sysselsättningen och ange därför blott antalet av dem, som haft skogsarbete till huvudyrke. Inom yrkesgruppen skogsbruk redovisades av 1930 års folkräkning inalles 87 300 yrkesutövare,

	Antal mansdagsverken i miljoner		
	Avverknings- arbeten	Föryngrings-, diknings- m. fl. arbeten	Summa
<i>1929—30:</i>			
Norrland och Dalarna.....	21·6	1·5	23·1
Landet i övrigt.....	15·7	2·1	17·8
Hela landet.....	37·3	3·6	40·9
<i>1931:</i>			
Norrland och Dalarna.....	17·8	1·5	19·3
Landet i övrigt.....	13·6	2·3	15·9
Hela landet.....	31·4	3·8	35·2
<i>1932:</i>			
Norrland och Dalarna.....	16·4	1·5	17·9
Landet i övrigt.....	12·7	2·3	15·0
Hela landet.....	29·1	3·8	32·9
<i>1933:</i>			
Norrland och Dalarna.....	19·3	1·8	21·1
Landet i övrigt.....	13·2	2·6	15·8
Hela landet.....	32·5	4·4	36·9
<i>1934:</i>			
Norrland och Dalarna.....	21·8	1·9	23·7
Landet i övrigt.....	15·5	2·4	17·9
Hela landet.....	37·3	4·3	41·6
<i>1935:</i>			
Norrland och Dalarna.....	21·5	1·9	23·4
Landet i övrigt.....	15·5	2·3	17·8
Hela landet.....	37·0	4·2	41·2
<i>1936:</i>			
Norrland och Dalarna.....	22·0	1·8	23·8
Landet i övrigt.....	15·5	2·2	17·7
Hela landet.....	37·5	4·0	41·5
<i>1937:</i>			
Norrland och Dalarna.....	22·9	1·6	24·5
Landet i övrigt.....	15·9	2·1	18·0
Hela landet.....	38·8	3·7	42·5

varav i Nordsverige 70 000. Bland dessa äro icke inräknade de stora grupper med skogsarbete sysselsatta personer, som vid folkräkningen hänföras till hemmansägare och andra jordbrukare av skilda slag. Arbetslöshetsutredningen kom vid sina undersökningar fram till ett genomsnittligt årsbehov av 185 000 skogsarbetare, med högsta antalet i februari med 390 000 och lägsta antalet i september, 84 000. För Norrland och Dalarna beräknades ett genomsnittligt årsbehov av 92 000 skogsarbetare, ett högsta antal av 170 000, i februari, samt ett lägsta antal av 48 000, i oktober. Arbetslöshetsutredningens siffror torde närmast gälla åren 1925—1928. Med ledning av den beräknade arbetskraftåtgången och med i övrigt samma förutsättningar som arbetslöshetsutredningen har en kalkyl avseende åren 1934—1937 givit till resultat ett årsbehov av genomsnittligen ungefär 170 000 arbetare totaliter. I samband med undersökningen rörande skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor har antalet skogsarbetare i Nordsverige, dock ej sådana sysselsatta i egen skog med avverkning för husbehov, skogskulturåtgärder o. dyl., anslagits till 145 000 (våren 1934—våren 1935), motsvarande 10 procent av hela folkmängden på landsbygden

inom området samt 20 procent av befolkningen därstädes enbart inom yrkesgruppen jordbruk med binäringar. På 100 hushåll kommo i genomsnitt drygt 80 skogsarbetare.

Socialstyrelsens undersökning rörande skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor redovisar de av nyssnämnda 145 000 skogsarbetare under omförmälda tolv månadersperiod utgjorda dagsverken i skogs- och flottningsarbete med drygt 11 miljoner, motsvarande i stort genomsnitt tre månaders arbete på varje skogsarbetare. Antalet dagsverken i medeltal per skogsarbetare i olika socialgrupper framgår av nedanstående tablå:

L ä n	Hemmans- ägare och deras söner	Arrendatorer och deras söner	Arbetare med egna hem och fasta skogs- arbetare	Lösarbetare	Samtliga
Värmlands (del av)...	43	93	113	70	69
Örebro o. Västman- lands (delar av)....	52	136	146	85	108
Kopparbergs.....	53	101	143	81	76
Gävleborgs.....	49	108	113	85	81
Västernorrlands.....	54	79	88	78	70
Jämtlands.....	70	87	92	86	81
Västerbottens.....	71	83	92	88	76
Norrbottnens.....	78	100	96	100	88
Nordsverige	60	95	109	84	78

Av socialstyrelsen har i fråga om skogsarbetarna i Nordsverige jämväl framlagts uppgifter om arbetsperiodernas längd inom olika förekommande sysselsättningar och yrken. Ur materialet, som grundar sig på en bearbetning av olycksfallsstatistik, må anföras följande data, avseende genomsnittligt antal lönearbetsdagar för samtliga skogsarbetarkategorier vid en del sysselsättningar (åren 1933 och 1934):

	Värml., Örebro o. Väst- man- lands län (delar av)	Kop- par- bergs län	Gävle- borgs län	Väs- ter- nor- rlands län	Jämt- lands län	Väs- ter- bot- tens län	Norr- bot- tens län	Nord- sveri- ge
<i>Samtliga skogsarbetare:</i>								
Skogsarbete	126·9	116·6	103·8	101·4	96·3	99·3	96·9	105·9
därav vid avverkning:								
huggning.....	57·4	60·2	54·7	67·1	67·8	67·0	67·8	63·9
körning.....	64·4	60·5	55·9	64·7	68·4	62·8	67·5	63·0
Flottningsarbete	40·0	37·3	50·2	32·9	28·0	30·6	35·4	34·8
Jordbruks- arbete (hos andra)	77·9	69·2	72·8	54·6	41·4	47·9	41·6	58·5
i egen kost								
i arbetsgivares kost	142·5	157·4	120·2	105·2	105·9	114·1	93·6	119·3
oavsett löneform	112·8	103·3	98·1	77·6	76·1	74·9	61·8	87·3
Vägarbete	71·5	53·3	60·2	57·4	57·3	48·7	49·4	54·4
Sågverks- och stuveriarbete ..	·	83·0	60·6	82·3	70·6	89·1	57·6	74·1
Byggnads- o. snickeriarbete...	60·7	41·6	49·5	57·6	57·3	60·7	50·7	54·3
Reservarbete	92·1	68·1	65·1	85·6	81·2	82·8	85·3	81·0
Övrigt arbete (hos andra)	63·3	67·3	71·2	63·3	61·0	66·3	73·7	66·4
Eget förvärvsarbete.....	·	91·1	70·4	65·3	69·3	92·1	71·4	74·7

På varje skogsarbetare i norra Sverige kommer sålunda enligt denna undersökning, vars resultat härutinnan något avviker från den nyssnämnda, i medeltal 106 arbetsdagar utförda vid skogsarbeten av olika slag. Uppgiften avser visserligen åtminstone delvis en tid, då skogsbruket hade stark känning av den ekonomiska depressionen och skogsarbetena därför ej drevos i mera normal omfattning. Trots detta anses nämnda medeltal troligen vara högre än det faktiska vid normala förhållanden, enär i undersökningsmaterialet hemmansägarna, vilka pläga hava skogsarbete kortare tid än någon annan arbetarkategori, äro starkt underrepresenterade.

Som en sammanfattning av de olika arbetarkategoriernas sysselsättningsförhållanden har socialstyrelsen upprättat nedanstående tablå över den procentuella fördelningen av arbetsdagarna (exkl. spilldagar) under ett år:

Sysselsättning	Hemmansägare	Arrendatorer, torpare och småbrukare	Hemmasöner till jordbrukare, årsanställda jordbruksarbetare	Fast anställda skogs- o. flottningsarbetare	Lösarbetare och övriga arbetare
Samtliga skogsarbeten.....	27.7	40.9	29.3	70.1	34.5
Flottningsarbete.....	3.1	3.1	1.6	4.8	3.0
Jordbruksarbete (hos andra) .	0.3	0.6	8.5	1.0	5.5
Vägarbete.....	4.8	3.5	2.7	0.8	5.9
Sågverks- och stuveriarbete..	0.4	0.2	0.3	0.1	1.3
Byggnads- o. snickeriarbete..	0.9	1.1	0.4	0.1	1.4
Övriga arbeten hos andra ...	2.0	1.3	1.2	0.8	6.0
Reservarbete.....	0.4	1.1	1.3	2.1	5.9
Eget förvärvsarbete (ej jordbr.)	0.8	0.4	0.2	0.1	1.3
Värnplikt, skolgång.....	0.0	0.0	1.5	0.8	1.8
Sjukdom.....	0.2	0.7	0.4	1.0	0.6
Eget jordbruksarbete.....	59.4	47.1	52.6	—	—
Utan arbete.....	—	—	—	18.3	32.8
Totala antalet arbetsdagar	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

I tablåan anförda uppgifter synas ägnade att giva en inblick i de skilda näringsgrenarnas och yrkenas relativa betydelse för skogsarbetarnas försörjning. Bland annat framgår, vad redan tidigare berörts, nämligen att de i icke ringa utsträckning hava sökt fylla behovet av arbetsförtjänster genom arbete av annat slag än skogs-, flottnings- och jordbruksarbete. Särskilt vägarbetet har därvid varit av betydelse för försörjningen, vilket beror på dels detta arbetes omfattning, dels att dagsinkomsten vid vägarbete brukar vara sådan, att en skogsarbetare kan anse den som relativt gynnsam. Därjämte finnas emellertid åtskilliga inkomstkällor, vilka tillsammans äro ur försörjningssynpunkt värdefulla, även om många av dem var för sig ej äro av något ansevärdare omfång eller för skogsarbetaren av större vikt, emedan de huvudsakligen giva bärgning åt andra yrkesmän. I detta samband bör påpekas, att kategorien hemmansägare avser sådana skogsarbetande jordbrukare, som innehaft lönearbete inom skogsbruk. Hit hör sålunda icke flertalet av dem, som äga avverkningsbar skog och själva avverkat den egna skogen. Hemmansägarna visa sig vara ute i lönearbete under i genomsnitt omkring två femtedelar av året. Bland deras olika sysselsättningar märkes främst skogsarbetet, som tagit ungefär en fjärdedel av året i anspråk. Arrendatorer, torpare, småbrukare o. dyl. innehava lönearbete i genomsnitt över halva året. Inom skogsbruket faller ungefär två femtedelar av deras arbetsår. Hemmasönerna m. fl. hava haft lönearbete i

skogen under drygt en fjärdedel av året, de fast anställda skogs- och flottningsarbetarna under något mer än två tredjedelar därav. Lösarbetarnas skogsarbete motsvarar ungefär en tredjedel av året.

I det föregående hava i samband med redogörelsen för sågverksindustriens lokalisering och storleksgruppering vissa summariska uppgifter lämnats om den sysselsatta arbetarpersonalen. De uppgifter, som i det följande meddelas, avvika i viss mån från de förut nämnda, vilka hänföra sig till sådana företag, vilka i statistiken redovisas såsom sågverk, utan hänsyn till arbetets beskaffenhet. Nedan framlagda siffror avse arbetare, som uppgivits vara sysselsatta med sågverks- och hyleriarbete, vid såväl fristående sågverksanläggningar som vid sågverk i kombination med annan rörelse:

År	Förvaltningspersonal	Arbetarpersonal	Därav under 18 år, %
1913.....	.	44 150	16·1
1929.....	2 215	44 145	11·5
1930.....	2 174	41 332	10·8
1931.....	2 058	37 667	9·8
1932.....	1 883	32 574	9·3
1933.....	1 805	30 354	9·1
1934.....	1 941	36 536	8·5
1935.....	1 950	36 078	8·1
1936.....	1 982	35 735	8·0

Ett karakteristiskt drag hos utvecklingen av arbetarpersonalens inre sammansättning är den minderåriga arbetskraftens oavbrutna och starka relativa nedgång. Kvinnlig arbetskraft förekommer i mycket ringa omfattning inom sågverksindustrien; för år 1936 redovisas endast 20 kvinnliga arbetare. Sedan år 1929 har arbetarpersonalens antal sjunkit med 19 procent. I det föregående angavs produktionsvolymens minskning under samma tid till 14 procent. Satta mot varandra vitna dessa siffror om en ökad produktivitet per arbetare. Produktionsvolymen per utförd arbetstimme har också enligt särskild beräkning ökat med nära 15 procent mellan åren 1929 och 1936. Förvaltningspersonalen visar relativt lägre nedgång än arbetarpersonalen, eller med 10·5 procent. Dess antal per 1 000 arbetare steg därför från 50 till 55.

Personalförhållandena inom massaindustrien belysas genom efterföljande tablå, vars arbetarsiffror avse såväl fristående som med pappersbruk förenade massafabriker:

Å r	Förvaltningspersonal	Arbetarpersonal	Därav under 18 år, %
1913.....	.	12 271	7·2
1929.....	1 073	22 755	3·3
1930.....	1 075	22 373	2·9
1931.....	1 185	20 967	2·2
1932.....	1 111	19 819	2·0
1933.....	1 116	18 992	2·3
1934.....	1 122	19 440	2·6
1935.....	1 258	19 985	2·7
1936.....	1 303	20 020	3·4

Den redan före världskriget relativt obetydliga användningen av minderårig arbetskraft har, som synes, därefter ytterligare avtagit, ehuru en viss stegringstendens kan iakttagas för de fyra senaste åren. Kvinnlig arbetskraft redovisas för år 1936 med 30 personer. Jämfört med år 1929 har den inom massaindustrien sysselsatta arbetarpersonalen sjunkit med 12 procent. Produktionsvolymen har under samma tid stigit med 39 procent, varför en betydande ökning av produktiviteten måste hava inträtt. Produktionsvolymen per arbetstimme har också, enligt liknande beräkning som för sågverken, stigit med ej mindre än 59·6 procent. Förvaltningspersonalen visar i motsats till arbetarpersonalen nästan oavbruten stegring mellan åren 1929 och 1936; ökningen uppgår till 21·4 procent. På 1 000 kroppsarbetare kommo år 1936 65 personer, tillhörande förvaltningspersonalen, mot 47 år 1929.

I nedanstående tablå rörande pappersindustriens personalförhållanden avse arbetarsiffrorna samtliga med pappers- och pappframställning sysselsatta arbetare men däremot icke pappersmassarbetarna vid kombinerade verk:

Å r	Förvaltningspersonal	Arbetarpersonal	Därav under 18 år, %
1913	11 251	9·6
1929	1 240	14 206	5·8
1930	1 305	13 972	5·5
1931	1 384	14 246	5·0
1932	1 373	14 068	4·8
1933	1 483	13 852	4·5
1934	1 542	14 279	4·4
1935	1 504	14 615	4·5
1936	1 528	14 959	4·9

Före världskriget var användningen av minderårig arbetskraft, relativt sett, något större inom pappersindustrien än inom massaindustrien. Under tiden efter kriget har den minderåriga arbetskraftens relativa storlek minskats, dock med någon tendens till stegring under de allra senaste åren, alltså samma utveckling som konstaterats beträffande massaindustrien. Kvinnlig arbetskraft användes i betydligt större omfattning inom pappersindustrien än inom träförädlingsindustrien i övrigt. Antalet kvinnliga arbetare uppgick således år 1936 till 2 216, eller 14·8 procent av totalantalet. År 1929 voro motsvarande siffror 1 966 och 13·8 procent.

Pappersindustriens arbetarantal har sedan år 1929 ökat med 5·3 procent, medan produktionsvolymen under samma tid stigit med 29·1 procent. Per arbetstimme räknat har produktionsvolymen stigit med 23·6 procent. Förvaltningspersonalens ökning mellan åren 1929 och 1936 uppgick till 23·2 procent. På 1 000 kroppsarbetare kommo år 1936 102 personer, tillhörande förvaltningspersonalen, mot endast 87 år 1929.

Löne- och inkomstförhållanden inom skogsnäringen. Genom socialstyrelsens försorg framlägges årligen statistik rörande den genomsnittliga dagsförtjänsten vid skogsarbete å domänverkets revir under vintersäsongen. Uppgifter ur denna statistik återfinnas å följande sida beträffande huggare och körare vid skogsavverkningar (ackordsarbeten).

Av socialstyrelsen har vid undersökningen av skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor företagits en komplettering på flera sätt av ovannämnda löneuppgifter. Bland annat har material rörande dagsförtjänster vid olika slag av skogsarbete under

V i n t e r n	Medelförtjänst (i kronor) per dag								
	Värmlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottnens län	Norra Sverige	Hela riket
<i>Körare:</i> (häst och karl)									
1929/30	8·79	12·39	11·83	11·71	12·77	12·26	11·66	11·87	10·28
1930/31	9·10	11·44	11·20	11·43	11·33	11·19	10·87	11·03	9·78
1931/32	8·06	10·96	10·10	9·79	8·94	9·90	9·81	9·75	8·72
1932/33	7·70	9·66	9·85	9·74	8·05	9·54	9·48	9·30	8·21
1933/34	6·75	11·25	9·08	10·60	9·71	10·68	9·73	9·94	8·73
1934/35	7·00	11·16	10·20	10·22	9·75	11·39	10·02	10·45	8·95
1935/36	6·63	11·21	11·00	9·83	8·62	11·27	10·20	10·40	9·03
1936/37	8·63	13·78	14·67	14·40	13·36	15·48	13·44	14·02	11·70
1937/38 ¹	10·85	14·56	15·53	17·20	16·50	18·08	16·37	16·49	13·68
<i>Huggare:</i>									
1929/30	5·13	6·67	5·90	6·04	6·47	6·46	6·07	6·22	5·51
1930/31	4·86	5·89	5·65	5·43	5·89	5·76	5·71	5·69	5·19
1931/32	4·57	5·75	5·35	4·69	4·47	4·99	5·14	5·02	4·66
1932/33	4·50	5·35	4·55	4·69	4·20	4·88	4·78	4·77	4·40
1933/34	4·25	5·75	4·92	5·25	4·71	5·35	4·98	5·10	4·68
1934/35	4·50	5·96	5·42	5·14	4·96	6·00	5·10	5·45	4·89
1935/36	4·01	5·76	5·67	5·70	4·48	6·14	5·40	5·56	4·97
1936/37	5·19	7·01	6·83	7·15	7·00	8·09	7·01	7·27	6·25
1937/38 ¹	6·38	7·94	8·60	8·60	8·50	9·19	8·43	8·54	7·41

¹ Preliminära siffror.

tiden våren 1934—våren 1935 införskaffats genom en kommunenquôte, vars resultat återgivas i följande sammanställning:

L ä n	Genomsnittlig dagsförtjänst i kronor			
	Körare (häst och karl)	Huggare		Övriga skogsarbetare
		vinteravverkning	sommaravverkning	
Värmlands, Örebro och Västmanlands (delar av)	8·16	4·64	4·50	4·49
Kopparbergs	9·52	5·30	4·71	5·03
Gävleborgs	9·64	5·15	4·47	4·81
Västernorrlands	9·40	4·73	4·93	4·88
Jämtlands	8·91	4·65	4·75	4·87
Västerbottens	10·55	5·42	5·86	5·40
Norrbottnens	9·65	4·94	5·48	4·96
Nordsverige	9·40	4·99	4·90	4·92

Av de båda tabellerna framgår, att lönenivån växlat ej obetydligt olika trakter emellan under ett och samma år. I det stora hela synes densamma relativt högre i Nordsverige än i landet i övrigt ävensom högst i de mest utpräglade skogsbygderna och vanligen lägst i jordbrukstrakterna. Detta är fullt förklarligt, om man tager i betraktande de arbets- och levnadsförhållanden m. m., som i regel äro utmärkande för, å ena sidan, de odlade bygderna och, å den andra, de egentliga skogsbygderna.

Inom den odlade bygden äro arbetstillfällena inom skogsbruket relativt få och tillgången på arbetskraft riklig, medan på samma gång arbetet merendels är lättare eller i varje fall medför föga kontanta utlägg för arbetarna. Dessa kunna i jämförelsevis stor utsträckning bo och äta hemma. I de egentliga, glest bebyggda skogsbygderna äro förhållandena annorlunda och bidra till att höja lönenivån. Givet är att dessa allmänna tendenser kunna i speciella fall i hög grad rubbas genom särskilda omständigheter av lokal eller annan karaktär. Inom de särskilda landsdelarna hava lönesiffrorna företett ändringar från ett år till ett annat, bland annat beroende på variationer i arbetstillgången, olika väderleksbetingelser m. m.

I vissa delar av landet regleras skogsarbetet i lönehänseende genom kollektivavtal, av vilka enligt lönestatistisk årsbok för år 1936 förefinnas ett hundratal, berörande omkring 125 arbetsgivare med cirka 36 000 arbetare, sysselsatta huvudsakligen inom Värmland och västra Bergslagen, Kopparbergs och Gävleborgs län samt en del län söder därom. I tablån nedan lämnas för vissa län, där kollektivavtalen äro av mera normerande betydelse, uppgifter för nyssnämnda år om lägsta och högsta mansdagsverkspris samt ackordspris för huggning av brännved:

	Uppsala län	Södermanlands län	Värmlands län	Örebro län	Västmanlands län	Kopparbergs län	Gävleborgs län
Mansdagsverke, kronor per dag.....	4.00-4.80	4.00-4.80	4.37-5.08	3.60-4.63	4.00-4.80	4.00-6.00	4.00-6.50
Huggning av brännved, kronor per m ³	1.25-1.45	1.10-1.30	1.40-1.78	1.25-1.60	1.35-1.50	1.20-1.55	1.45-1.75

Folkräkningen år 1930 utgör för närvarande den förnämsta källan till kunskap om årsinkomsterna inom olika yrkesgrupper. Ehuru de genomsnittssiffror rörande inkomstförhållandena år 1930, som kunna erhållas med ledning av denna räkning, av flera skäl icke torde vara fullt representativa, giva de likväl en uppfattning om ifrågasvarande förhållanden. För hela riket utgjorde taxerade medelinkomsten per inkomsttagare för grupperna hemmansägare, småbruksägare, icke jordägande lantbrukare och skogsarbetare respektive 1 155, 484, 1 081 samt 855 kronor. Vid jämförelser beträffande ekonomisk ställning måste hänsyn tagas till, bland annat, det växlande antal personer, som skola erhålla sin försörjning med de uppgivna inkomsterna. Därför bör även inkomsten per person beräknas. Denna belöper för nyssnämnda grupper å respektive 389, 178, 271 och 355 kronor. På grundval av folkräkningens material har socialstyrelsen beräknat avhandlade årsinkomster för de sju nordligaste länen sålunda:

L ä n	Inkomst i kronor per inkomsttagare				Inkomst i kronor per person			
	Hemmansägare	Småbruksägare	Ej jordäg. lantbrukare	Skogsarbetare (inkl. kolare)	Hemmansägare	Småbruksägare	Ej jordäg. lantbrukare	Skogsarbetare (inkl. kolare)
Värmlands . . .	1 140	437	1 005	752	432	191	265	338
Kopparbergs . .	1 252	525	1 223	937	470	231	321	403
Gävleborgs . . .	1 262	512	1 216	904	415	170	291	335
Västmanlands .	1 350	639	1 141	866	429	214	266	383
Jämtlands . . .	1 302	492	1 035	889	436	159	210	327
Västerbottens .	1 322	706	1 232	914	366	204	243	435
Norrbottens . .	1 119	676	1 173	842	301	192	222	305

Härav framgår att för andra jordägare än hemmansägare redovisats betydligt lägre årsinkomster per inkomsttagare än för, framför allt, de senare men även skogsarbetarna. De icke jordägande lantbrukarna (arrendatorer, brukare, torpare m. fl.) nå däremot upp till ej långt ifrån samma inkomster som hemmansägarna.

På grundval av olycksfallsmaterialet har socialstyrelsen företagit uppskattningar rörande de olika skogsarbetaregruppernas årsinkomster av förtjänstarbete under åren 1933—1934. Vissa resultat härav återgivas i tabellen å sid. 50, som avser Nordsverige. Sammanställningen ådagalägger tillika, hur den kontanta årsinkomsten bildats av förtjänster från olika slag av lönearbete. Den större delen (58—94 procent) har i samtliga fall influtit vid skogsarbete och flottning.

En summarisk redogörelse för arbetslönerna vid flottning, som dock torde företrädesvis avse arbete vid skiljeställen eller eljest med långvarigare arbete, lämnas årligen i lönestatistisk årsbok. Följande uppgifter rörande löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. dyl.) för flottningsarbetare per timme och per dag för åren 1926—1936 hava hämtats ur sagda källa:

Å r	Löneinkomst per timme kr.	Löneinkomst per dag kr.
1926.....	0·93	8·67
1927.....	1·04	9·25
1928.....	1·04	9·05
1929.....	1·09	9·67
1930.....	1·00	9·20
1931.....	0·97	9·14
1932.....	0·89	8·34
1933.....	0·87	8·11
1934.....	0·86	7·88
1935.....	0·93	8·31
1936.....	0·90	8·47

I merberörda undersökning rörande skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor har sammanförts på olika sätt anskaffat material från skilda trakter av Nordsverige över löneinkomster av flottningsarbete:

	Värml., Örebro o. Väst- man- lands län (delar av)	Kop- par- bergs län	Gävle- borgs län	Väs- ter- norr- lands län	Jämt- lands län	Väs- ter- bot- tens län	Norr- bot- tens län	Nord- sve- rige
Sv. skogs- o. flottningsarbetare- förbundet år 1934								
Dagsinkomst vid ackord.....	6·45	6·75	8·44	6·19	6·12	7·20	6·95	6·96
Dagsinkomst vid timlön.....	6·25	6·68	7·41	6·91	6·78	7·22	6·88	6·92
Dagsinkomst vid dagspenning.	4·67	5·11	5·04	4·80	4·49	5·25	5·59	5·05
Kommunalnämnderna 1934/35 ..	6·14	6·92	7·15	6·63	6·32	6·93	6·87	6·71
Olycksfallsmaterialet 1933/34 ...	6·23	7·30	8·11	6·80	7·26	7·82	8·05	7·44

De olika källorna giva rätt skiftande resultat; storleksordningen på flottningsarbetarnas genomsnittliga dagsförtjänst blir dock uppenbar. Medelinkomsten per dag synes hava hållit sig mellan 6 och 8 kronor och i varje fall överstigit den gängse daglönen vid skogsarbete. Enligt 1930 års folkräkning skulle den taxerade medelinkomsten för flottningsarbetare uppgå till 1 040 kronor per inkomsttagare och 442 kronor per person.

Skogsarbetarnas genomsnittliga årsinkomst från olika slag av förtjänstarbete samt utförda arbetsdagar.

	Å r s i n k o m s t					A n t a l a r b e t s d a g a r				
	Hemmans-ägare	Arrendatorer, småbrukare	Hemmasöner till jordbrukare, anställda jordbrukare	Fast anställda skogs- och flottningsarbetare	Lösarbetare övriga arbetare	Hemmans-ägare	Arrendatorer, småbrukare	Hemmasöner till jordbrukare, anställda jordbrukare	Fast anställda flottningsarbetare	Lösarbetare övriga arbetare
Total årsinkomst (inkl. naturaförmåner vid förtjänstarbete), kr.	680	806	603	1 148	958	—	—	—	—	—
Kontant årsinkomst (kr) resp. antal arbetsdagar.	680	805	579	1 113	945	111	146	126	226	180
Däruav i % vid:										
Huggning.	8.9	13.7	32.8	2.7	23.8	10.0	14.4	31.6	2.9	24.6
Körning.	39.3	20.5	8.8	1.1	4.4	40.4	20.3	8.0	1.2	4.2
Övr. o. ej spec. avverkn.-arbeten.	8.5	8.4	8.6	1.3	6.9	8.9	8.2	7.9	1.3	6.8
Övriga skogsarbeten.	3.9	3.9	5.6	1.0	4.4	4.0	3.9	5.1	0.9	4.5
Ej specificerade skogsarbeten.	5.2	29.0	12.0	79.0	12.4	5.3	31.5	11.9	81.4	13.1
Samtliga skogsarbeten.	65.8	75.5	67.8	85.1	51.9	68.6	78.3	64.5	87.7	53.2
Flottningsarbete.	9.4	8.0	5.5	9.0	6.8	7.8	6.0	3.5	6.0	4.7
Jordbruksarbete (hos andra):										
utan kost.	0.6	0.7	6.2	0.4	2.9	0.6	0.8	6.2	0.5	3.4
med kost.	0.1	0.3	5.2	0.3	2.0	0.2	0.4	12.6	0.7	5.1
tillhoppa.	0.7	1.0	11.4	0.7	4.9	0.8	1.2	18.8	1.2	8.5
Vägarbete.	11.9	7.4	7.3	1.3	10.2	11.7	6.7	6.0	1.0	9.1
Sågarbete och stuveriarbete.	1.1	0.4	0.8	0.1	2.6	0.9	0.3	0.6	0.1	2.0
Byggnads- och snickeriarbete.	2.6	2.1	1.0	0.1	2.6	2.3	2.0	0.8	0.1	2.1
Reservarbete.	0.9	1.8	2.7	2.4	7.9	1.1	2.2	2.8	2.6	9.1
Övriga arbeten (hos andra).	5.3	3.2	3.0	1.2	11.2	4.8	2.6	2.5	1.1	9.2
Eget förvärsarbete (ej jordbruk) ..	2.3	0.6	0.5	0.1	1.9	2.0	0.7	0.5	0.2	2.1

Beträffande löneförhållandena inom skogsindustrierna framläggas efter dels folk-räkningen och dels lönestatistisk årsbok en del genomsnittliga uppgifter för hela landet i följande tablåer. Till jämförelse meddelas jämväl motsvarande siffror för vissa andra industrigrupper. I fråga om den egentliga arbetarpersonalen avser statistiken i sagda årsbok i främsta rummet arbetsförtjänsten per timme (eller vecka), och endast ungefärliga siffror rörande årsförtjänsterna kunna erhållas på grundval av vissa antaganden om den genomsnittliga arbetstiden per år inom respektive företa-g eller näringsgrenar.

Taxerad inkomst år 1930 enligt folkräkningen.

Arbetare inom industri och hantverk	Inkomst i kronor per	
	inkomst-tagare	person
Malmbrytning, mineral-, metall- och maskinindustri.....	2 091	939
därav vid malmgruvor.....	2 760	968
Jord- och stenindustri.....	1 499	589
Trävaruindustri.....	1 482	617
därav vid sågverk.....	1 412	575
Pappers- och grafisk industri.....	2 087	893
därav vid pappersmassetillverkning.....	2 183	757
Närings- och njutningsmedelsindustri.....	1 831	950
Textil- och beklädnadsindustri.....	1 235	803
Läder-, hår- och gummivaruindustri.....	1 505	839
Kemisk-teknisk industri.....	1 854	906
Byggnadsverksamhet, belysning, vattenledning m. m.....	2 189	861

Givetvis råda stora lokala differenser i lönenivå mellan olika orter i landet, vilket förhållande kan försvåra en jämförelse realiter i nu ifrågavarande hänseende. Av de anförda talen torde emellertid kunna utläsas den kända omständigheten, att det nuvarande löneläget i stort sett är relativt högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrien än inom konkurrensindustrien, ehuru från år 1933 en tendens till utjämning av allt att döma gjort sig gällande. Skogsindustrierna, som i övervägande grad tillhöra den senare kategorien, förete (år 1936) vad angår timlönerna en lägre lönenivå än icke blott de för samtliga i förevarande statistik redovisade närings- och industrigrupper beräknade utan även genomsnittstalet för hela konkurrensindustrien.

Arbetslönernas utveckling enbart inom exportindustrien belyses av nedanstående uppställning:

Å r	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Procent av samtliga redovisade manliga arbetare.....	30·0	26·3	24·8	27·9	25·6	24·6	24·0
Medelförtjänst per timme för manlig arbetare, kronor.....	1·22	1·19	1·13	1·11	1·14	1·15	1·20

Under senare år har, såsom förut berörts, förmärkts en stark tillväxt i försågningen av virke medelst smärre cirkelsågar. Sådana finnas numera till stort antal. En av skogs- och flottledsinspektören år 1936 företagen undersökning gav vid handen, att i de sju norra länen skulle finnas omkring 600 cirkelsågverk (med cirka 2 500 sysselsatta personer), vilka voro igång i direkt samband med avverkningarna vintern 1935—1936. Enligt socialstyrelsens kommunenquête skulle för Nordsverige

Arbetsförtjänster vid vissa industrier och industrigrupper.

	Medelförtjänst för manliga arbetare i kronor inklusive övertid, naturförmåner o. dyl.													
	p e r t i m m e					p e r å r								
	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Sågverk och hyvlerier.....	1.04	1.00	0.96	0.95	0.94	0.96	0.95	2.201	1.982	1.850	1.835	1.938	1.975	2.099
%	100	96	92	91	90	92	91	100	90	84	83	88	90	95
Snickeri- och möbelfabriker.....	1.04	1.02	0.98	0.96	0.97	0.98	0.97	2.383	2.241	1.983	1.788	2.065	2.247	2.238
%	100	98	94	92	93	94	93	100	94	83	75	87	94	94
Annan trävaruindustri.....	1.16	1.13	1.17	1.19	1.16	1.21	1.07	2.536	2.451	2.361	2.299	2.460	2.685	2.411
%	100	97	101	103	100	104	92	100	97	93	91	97	106	95
Pappersmassfabriker.....	1.21	1.20	1.11	1.09	1.12	1.13	1.15	2.783	2.536	1.845	2.381	2.603	2.591	2.718
%	100	99	92	90	92	93	95	100	91	66	86	94	93	98
Pappersbruk och pappfabriker.....	1.08	1.09	1.07	1.04	1.06	1.08	1.10	2.428	2.417	2.361	2.344	2.467	2.565	2.577
%	100	101	99	96	98	100	102	100	99	97	96	101	106	106
Samtliga i statistiken redovisade industrigrupper.....	1.17	1.15	1.10	1.14	1.14	1.16	1.17	2.635	2.484	2.202	2.377	2.578	2.667	2.742
Konkurrensindustri ¹	100	98	94	93	95	98	99	100	94	84	88	96	99	103
%	100	98	94	93	95	98	99	100	94	84	88	96	99	103
Skyddad hemmamarknadsindustri ²	1.44	1.44	1.40	1.34	1.31	1.34	1.32	3.255	3.093	3.003	2.901	2.902	2.924	2.968
%	100	100	97	93	91	93	92	100	95	92	89	89	90	91
Samtliga i statistiken redovisade näringsgrupper.....	1.29	1.29	1.27	1.22	1.22	1.24	1.25	2.865	2.767	2.597	2.612	2.715	2.770	2.848
%	100	100	98	95	95	96	97	100	97	91	91	95	97	99

¹ Hitt hava hänförs dels företag, som huvudsakligen producera exportvaror, dels sådana företag, som visserligen till övervägande del hava avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import.

² Omfattar företag med i regel mera lokalt begränsad avsättning utan nämnvärd kännning av utländsk konkurrens.

antalet arbetare vid cirkelsågar överhuvud taget utgöra omkring 3 300. Med ledning av enquëten har socialstyrelsen vidare beräknat dagsförtjänsterna vid sistnämnda cirkelsågar. Den genomsnittliga daglönen växlade mellan 5·06 och 5·91 kronor (motsvarande 0·63 respektive 0·74 kronors timlön vid 8 timmars arbetsdag). Sagda dagsförtjänster understego, enligt samma källa, lönerna vid sågverken inom samma områden med lägst 0·45 kronor och högst 2·65 kronor men voro något högre än daglönerna för huggare å avverkningsplatserna.

Sammanfattning. Större delen av vårt lands jord synes av naturen bestämd att bära skog. Av förut anförda uppgifter framgår, att över hälften av Sveriges totala landareal utgöres av för skogsbörd lämplig och jämväl till virkesalstring huvudsakligen använd mark. Mot en samlad åkerareal av 3·6 miljoner hektar står en över sex gånger större areal produktiv skogsmark. Med sina efter förhållandena stora odlade arealer äro till exempel Östergötland, Västergötland och Uppland likväl skogslandskap med skog å hälften eller mera av landytan. Ovanför Dalälven är den odlade jorden endast några få procent av totalarealen, under det att skogsmarken helt dominerar.

Rådande förutsättningar göra Sverige icke blott till ett av världens skogrikaste länder utan ock till ett land, där möjligheterna för människan att tillgodogöra skogsmarkens avkastningsförmåga och virkesskördarna äro större än i flertalet andra. Ehuru olikartade i skilda landsdelar äro betingelserna för trädens växt och skogsprodukternas utvinnande ofta goda. Härtill medverka klimatet och topografien ävensom markens egenskaper, vattendragens fördelning och beskaffenhet samt bebyggelsens utbredning och andra demografiska förhållanden. Även om i vissa hänseenden skogen till följd av ogynnsam belägenhet eller annan orsak endast i begränsad utsträckning kan ekonomiskt nyttiggöras, torde redan det nu sagda giva vid handen, att skogsbruket och därmed sammanhängande verksamhet måste utgöra en av de hörnstenar, på vilka vårt folkhushåll vilar. Detta bestyrkes jämväl av åtskilliga andra omständigheter.

De naturliga förhållandena främja även betingelserna för gagnvirkets bearbetning, förädling och distribuering. Avsevärda kapital hava ock efter hand nedlagts i skogsbruket och dess transportleder samt framför allt i förädlingsindustrierna. I samma mån som med utvecklingen följt allt större krav på effektiviteten hos skogsnäringen hava kapitalinvesteringarna i densamma ökats. I brist på tillförlitliga uppgifter kan frågan om de senares storlek icke besvaras; i exemplifierande syfte må dock anföras, att vissa beräkningar nämna ett belopp av omkring 200 miljoner kronor såsom använt under årens lopp enbart å förbättringsarbeten i flottlederna. Det är också för ifrågasvarande näring utmärkande, att praktiskt taget allt ur skogarna hämtat gagnvirke bearbetas eller förädlas inom landet. I endast obetydlig omfattning exporteras obearbetade sortiment; denna export har för övrigt kontinuerligt avtagit. Ej heller importeras i nämnvärd skala dylikt virke. I det

samlade värdet för skogsindustriernas alster uppskattas arbete ingå med mera än hälften. Av återstoden av produktionsvärdet utgör värdet hos det förädlade inhemska virket å rot en väsentlig del.

Ett talande uttryck för skogsnäringsens bidrag till landets försörjning erhålles, därest hänsyn toges till antalet i densamma verksamma personer, alltså till dess direkt arbetsskapande förmåga. Denna torde ur folkförsörjningssynpunkt vara den ojämförligt viktigaste faktorn. Inom skogsbruket, inklusive flottningen, beräknas inemot 90 000 personer sysselsättas större delen av året. Vid sågverk och hyvlerier samt pappersmassfabriker, pappersbruk och en del andra rundvirkesförbrukande industrier utgör antalet manliga yrkesutövare, i runt tal, tillhoppa 95 000. Sålunda skulle man kunna anslå den mera stadigvarande stammen arbetare, förvaltningspersonal m. m. i skogsbruket och nämnda industrier till ungefär 185 000 personer. Sammanlagda antalet manliga yrkesutövare över huvud taget kan beräknas till cirka 2·1 miljoner; ej fullt 9 procent därav skulle alltså erhålla sin utkomst i nämnda förvärvsgrenar. Som en följd av teknikens framsteg har emellertid inom dessa åtgången av mänsklig arbetskraft per producerad enhet minskats. Denna utveckling motverkas dock i sin mån av ökningen i behovet av årsarbetare i skogsbruket som följd av dettas intensivare drift. Här bör även erinras om de tillskott, vilka skogsindustrierna under senare år fått och alltså kunna erhålla i form av nya förädlingsgrenar, uppbyggda på skogsbruket genom bättre användning av råvaran eller tillvaratagande av virke, som eljest går till spillo vid verken eller kvarlämnas som avfall i skogen. Utgående härifrån torde man måhända våga räkna med att omkring 10 procent av landets arbetsföra manliga befolkning komma att under den närmaste framtiden erhålla sin huvudsakliga sysselsättning inom förevarande produktionsgrenar.

Utöver de nu omförmälda hava skogstillgångarna betydande verkningar för sysselsättningsmöjligheterna i landet. Åtskilliga andra industrier och tillverkningar finnas sålunda, vilka i större eller mindre utsträckning äro uppbyggda med skogen som grundval. Den stora omfattning, som snickeri- och möbelfabrikationen har i Sverige, sammanhänger säkerligen direkt med den inhemska skogshanteringen. Åtminstone för den del av produktionen inom sagda industri, som är inriktad på export och vilken kan beräknas till ungefär hälften av den totala tillverkningen, utgör vårt skogsbruk en nödvändig betingelse. Det senare torde ock vara förhållandet med wallboardindustrien, åtskilliga svarverier, en del båt- och skeppsbyggerier, redskapsfabriker och andra mera specialiserade produktioner. I berörda industrier sysselsättas årligen bortåt 40 000 personer. Om hänsyn toges till att dessa verksamhetsgrenar till väsentlig del äro baserade på den svenska skogen, bör nyss angivna procenttal såsom mått på dess betydelse för beredande av sysselsättning åt mera stadigvarande arbetare m. fl. kunna ökas till 11 procent.

Skogens ställning till vår folkförsörjning är emellertid därmed långt ifrån

tillfredsställande belyst. Inom skogsbruket användes i mycket stor utsträckning tillfällig arbetskraft vid i synnerhet de huvudsakligen till vinterhalvåret förlagda avverkningsarbetena. Ehuru säsongarbete i och för sig icke är önskvärt, medför det dock i förevarande fall den stora fördelen, att därigenom de i jordbruket verksamma erhålla fyllnadsarbete under den tid av året, då jordbruksarbete ej kan bedrivas. Denna tid växlar avsevärt med klimatiska och topografiska förhållanden. Endast i de förnämsta jordbruksbygderna torde sysselsättning hela året i jordbruket vara möjligt. Utan överdrift kan därför sägas, att skogsbruket utgör en nödvändig förutsättning för att den huvudsakliga delen av den manliga arbetskraften inom sagda befolkningsgrupp skall kunna beredas erforderlig utkomst. De manliga yrkesutövarna i jordbruket torde för hela riket kunna uppskattas till cirka 700 000 personer. Verkställda beräkningar visa, att den väsentligen från jordbruket härrörande tillfälliga arbetskraften i skogsbruket under vintern kan uppgå till inemot 300 000 personer. Skogsbruket kommer därigenom att utgöra en av grundbetingelserna för att jordbruk under sin nuvarande form överhuvud taget skall löna sig i större delen av vårt land. Å andra sidan medför skogsbruket ökat behov av tillfällig arbetskraft under begränsad tid av året, varför detsamma icke med samma fördel kan drivas utan att jordbruk finnes på trakten. Skogs- och jordbruksnäringarna äro på så sätt, i fråga om arbetskraft och dragare och jämväl i andra hänseenden, flerstädes nödvändiga komplement till varandra. Den svenska lantushållningen torde hava sin största styrka däri, att jord- och skogsbruk sinsemellan blivit så nära förbundna. Jämväl till andra näringsfack intager skogsbruket en ställning, som ekonomiskt och socialt knyter det samman med dessa och tjäna syftet att möjliggöra ett verksamt tillvaratagande av de produktiva krafterna.

Här bör tillika understrykas det faktum, att en väsentlig del av landets skogsmark — ungefär hälften — genom ägandeskap är direkt anslutet till jordbruk. I betydande utsträckning föreligger därigenom möjlighet för jordbrukaren att bereda sig lönande arbete i egen skog och såmedelst trygga sin utkomst. Detta är självfallet av särskilt värde i trakter där, om jordbruket icke vore förenat med skog, en del av arbetskraften måste utnyttjas i annan förvärvsverksamhet men stadigvarande tillgång å arbete i dylik verksamhet icke finnes. För att åtminstone i någon mån lämna exempel på den egna skogens betydelse för jordbrukaren hänvisas till bifogade specialundersökning rörande skogshushållningens ekonomiska betydelse vid vissa mindre jordbruk (bil. B). Av denna undersökning framgår, bland annat, att vid de i bokföringshänseende analyserade fastigheterna i Norrland förbrukats 70 å 80 mansdagsverken och 30 å 37 hästdagsverken samt i mellersta Sverige omkring 200 mansdagsverken och 60 hästdagsverken, allt per år och 100 hektar skogsmark. De ifrågavarande fastigheterna hava i genomsnitt varit sammansatta av i Norrland 8—15 hektar jordbruksjord och 62—97

hektar skog samt i mellersta Sverige 7—16 hektar jordbruksjord och 26—31 hektar som skog betecknad mark. I de redovisade fallen har förutom nu angivna dagsverken även utförts arbete å annans skog. Vid en intensiv skogsdrift torde en avsevärt högre dagsverksåtgång per arealenhet skogsmark bliva erforderlig. Särskilt gäller detta i Norrland. Av undersökningen synes tillika kunna utläsas att, om de olika driftsgrenarna ses såsom en helhet, inemot hälften av inkomsten vid de kontrollerade norrländska jordbruken härleder sig från fastighetens skog.

Att utöver vad ovan nämnts stora befolkningsgrupper sekundärt äro för sitt uppehälle mer eller mindre beroende av skogsnäringen framstår utan vidare såsom uppenbart. Det är givet, att en så vittomfattande näring måste i kännbar grad återverka indirekt å många delar av folkhushållet. Detta sker i första hand genom att näringen bidrager till en ökning i efterfrågan å tjänster och nyttigheter från andra, närmare eller fjärrare liggande verksamhetsgrenar. Hit kunna i första hand räknas vissa maskinindustrier, transportväsendet m. fl. I andra hand visa sig återverkningarna däri, att den genom skogsnäringen skapade köpkraften användes för att via handeln öka efterfrågan av produkter från skilda konsumtionsvaruindustrier. I den utpräglade skogsbygden komma därför självfallet flertalet av förvärvslivets olika organ att bliva intimt avhängiga av skogshanteringen. Det ligger i sakens natur, att tillförlitliga beräkningar rörande storleken av de befolkningsgrupper, som på nu antytt sätt äro influerade av skogsnäringen, svårigen låta sig utföra.

Till skillnad från jordbruket är skogsnäringen för avsättning av sina produkter i mycket hög grad hänvisad till utlandsmarknaden. Visserligen försiggår export av jordbruksalster, men denna är dock av mindre vikt vid sidan av den inhemska förbrukningen av dylika alster. Huru starkt skogsbruket och dess förädlingsindustrier bero av exportmarknaden framgår därav, att det till utförseländamål använda virket plägar uppgå till mellan 50 och 60 procent av totala virkesförbrukningen eller ungefär tre fjärdedelar av den senare exklusive husbehovskonsumtionen. Exporten av oarbetat virke, trävaror, pappersmassa och papper samt andra produkter, som härleda sig från våra skogar, intager tillika en framträdande plats i handelsutbytet med utlandet, i det att i genomsnitt närmare hälften av hela exportvärdet under senaste årtionden belöpt å oförmälda alster. Enligt bilagda specialundersökning rörande skogsnäringens betydelse för folkhushållet (bil. A) skulle vissa större grupper skogsprodukter, år 1936 representerande ett exportvärde av 615 miljoner kronor, de senare åren hava utgjort i genomsnitt 44 procent av totala varuexportens värde. Härav framgår att Sveriges köpkraft gentemot utlandet i betydande utsträckning bestämmes av utförseln av skogsprodukter och de villkor, varunder denna export äger rum.

Skogsnäringens intima anknytning till utlandsmarknaden innebar tidigare, då den internationella handeln var i stort sett fri, betydande fördelar. Där-

Vissa grafiska uppgifter rörande skogsnäringens ställning i folkhushållet.

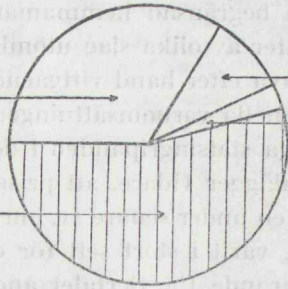
Landarealens fördelning.

Övrig mark (vägar, myrar, berg m. m.)

Skogsmark

Aker, trädgård

Äng

Jord-, sten- o. grafisk industri, närings- o. njutningsmedelstillverkning

Textil- o. beklädnads-, kemisk-teknisk industri m. m.

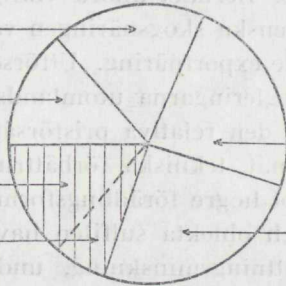
Trävaruindustri

Pappersmasse- o. pappersindustri

Fördelningen av manliga yrkesutövare inom industri och hantverk. (Streckat fält = skogsindustrierna.)

Byggn.-verksamhet, belysning, vattenledning m. m.

Malmbrytning, mineral-, metall- o. maskinindustri

Fördelningen av hela den arbetsföra, manliga befolkningen. (Streckat fält = skogsbruk, flottning o. skogsindustrier.)

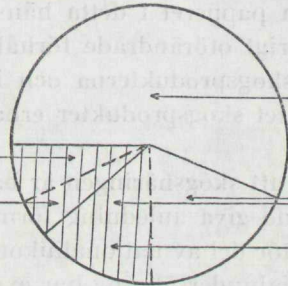
Skogsindustriarbetare

Fasta skogs- och flottningsarbetare

Övrig arbetskraft

Arbetskraft i jordbruket

därav i skogen någon del av året

Maskiner o. apparater

Anim. o. vegetab. ämnen

Transportmedel

Övrigt

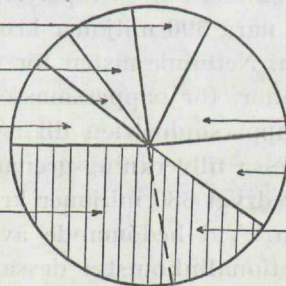
Pappersmassa o. papper

Exportens fördelning. (Streckat fält = produkter av skogsindustrierna.)

Metaller

Mineraliska och fossila ämnen

Trävaror, snickerier m. m.

Andel i nationalinkomsten.

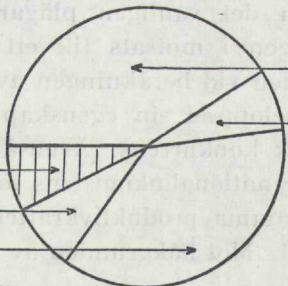
Skogsnäringen

Jordbruket

Andra industrier än skogsindustrierna

Övriga grenar (häri ingår nyttjandet av bostäder o. a. varaktiga konsumtionskapitalvaror)

Transportväsendet

igenom hade nämligen näringen möjlighet att utveckla sin produktion utan de hämningar, som en begränsad hemmamarknad utgör. Därtill kom att priserna å skogsprodukter av olika slag utomlands voro jämförelsevis gynnsamma. Härutinnan hava efter hand vittgående förändringar inträtt. Såsom känt har den internationella varuomsättningen reglerats och bundits genom mer eller mindre stränga statsingripanden i de olika länderna. Ett studium av prisrörelserna ådagalägger vidare, att priserna på förevarande område å den utländska marknaden under senare år, om man bortser från högkonjunkturåren 1936 och 1937, varit i stort sett för exportländerna ogynnsamma i jämförelse med motsvarande för flertalet andra viktigare världsmarknadsartiklar. Det oaktat har den svenska skogsnäringen varit i stånd att hävda sin ställning såsom vår viktigaste exportnäring. Utförseln av skogsprodukter från Sverige har, trots importregleringarna utomlands, undergått en kvantitativ utvidgning, som uppvägt den relativa pridförsämringen. Detta torde hava möjliggjorts av, bland annat, tekniska förbättringar av produktionen samt densammas inriktande mot högre förädlingsformer. Trävarorna såväl som den mekaniska massan och oblekta sulfiten hava exempelvis företett en betydande kvantitativ avsättningsminskning, under det sulfatmassan, den blekta sulfiten och papperet i detta hänseende varit föremål för stark expansion. Under i övrigt oförändrade förhållanden skulle den försämrade prisrelationen mellan skogsprodukterna och importvarorna betytt, att vårt land för samma kvantitet skogsprodukter erhållit en sämre försörjning med importvaror än förut.

Den omständigheten att skogsnäringen är baserad på inhemskt arbete och inhemska råvaror kunde giva anledning förmoda, att på densamma skulle falla en jämförelsevis stor del av nationalinkomsten. Enligt vad som framgår av meromnämnda specialundersökning har exempelvis för år 1936 skogsbrukets nettointkomst beräknats till nära 390 miljoner kronor, därav två tredjedelar avse råvara till industrien. Nettointkomsten för sågverksrörelsen uppgives till drygt 90 miljoner kronor, för pappersmasseindustrien till inemot 130 miljoner kronor och för pappersindustrien till något över 70 miljoner kronor. Sammantagna skulle dessa tillverkningsgrenar, jämte träkolningen, representera en nettointkomst av drygt 680 miljoner kronor, motsvarande en trettondel av nationalinkomsten. Vid bedömande av sagda relativtal bör ej förbises, att begreppet nationalinkomst i dessa beräkningar fått en vidare omfattning, än det vanligen plägar hava. Ihåggkommas må vidare, att skogsnäringen i motsats till ett flertal andra näringsgrenar, vilkas produktionsvärden vid beräkningen av nationalinkomsten ingå med förhållandevis stora belopp, i sin egenskap av exportnäring icke åtnjuta skydd mot utländsk konkurrens. Ävenså torde beaktas, att relativtalet mera är ett uttryck för nationalinkomstens fördelning å de i skogsnäringen och annorstädes verksamma produktivkrafterna än ett mått på näringens bidrag till folkhushållet. Mot bakgrunden av de uppgifter om skogens stora

arbetsskapande betydelse, som nyss blivit anförda, framstår dess andel i nationalinkomsten såsom anmärkningsvärt ringa. Man synes ock hava fog för antagandet, att berörda andel tidigare varit större men successivt reducerats. Detta förefaller sannolikt med hänsyn till, förutom annat, det relativt ogynnsamma förloppet av prisbildningen på världsmarknaden för skogsprodukter. Denna utveckling beträffande en av våra ur sysselsättnings-synpunkt vitalaste näringsgrenar torde i och för sig vara ägnad att rikta uppmärksamheten på skogsbruket och dess förädlingsindustriers nu rådande villkor och möjligheten att förbättra desamma.

Kap. 3. Statens förhållande till skogsnäringen.

På grund av sin framträdande plats i vårt folkhushåll blir skogsnäringen i hög grad beroende av statens allmänna näringspolitik. Samtidigt komma anordningar, vilka genomföras i syfte att främja skogsbruket och därpå grundade förädlingsindustrier, som regel att i olika avseenden mer eller mindre starkt utöva inflytande på näringslivet i övrigt. Vid föreliggande spörsmåls bedömande bör givetvis hänsyn tagas till båda dessa omständigheter. Å ena sidan torde sålunda de statliga åtgöranden, som verkställas för främjande av skogsnäringen, så långt möjligt böra inordnas såsom ett led i statens allmänna näringspolitik. Å andra sidan erfordras att staten låter sina olika ingripanden i näringslivet ske under hänsynstagande i behörig grad till skogsbrukets och dess förädlingsindustriers intressen. Ur skogsnäringens synpunkt synes nämligen föga vara att vinna av att statsmakterna vidtaga åtgärder för höjande av dess bärkraft, därest jämsides därmed den statliga näringspolitiken i övrigt så utformas, att verkningarna av nämnda åtgärder helt upphävas.

Statliga åtgärder i prisreglerande syfte.

Utmärkande för statens allmänna näringspolitik äro i första hand föranstaltanden i direkt syfte att i ena eller andra riktningen påverka priserna å olika produkter. Till denna grupp av näringspolitiska åtgärder hava sedan gammalt hänförts framför allt skyddstullarna. Alltsedan världskriget har staten vidare genom sin valutapolitik utövat ett mycket märkbart inflytande å prisbildningen inom landet. Slutligen utgöra även de under senaste åren tillämpade jordbruksregleringarna ett verksamt medel för reglering av priserna å de viktigaste jordbruksprodukterna. Genom dessa olika slag av ingripanden har på den inhemska marknaden i prisbildningshänseende uppnåtts ett väsentligt annat jämviktsläge än det, som eljest skulle hava förelagat. Att i förevarande sammanhang mera ingående redogöra för vad detta innebär i skilda avseenden kan självfallet ej ifrågakomma. Emellertid anser

sig 1936 års skogsutredning icke kunna undgå att något beröra hithörande spörsmål särskilt i vad avser skogsnäringen. Helt naturligt har därvid en viss schematisering och förenkling av förekommande frågeställningar varit nödvändig. Utredningen är fullt medveten om, att i praktiken statens näringspolitik i åtskilliga betydelsefulla avseenden erbjuder vida mer differentierade och dynamiska problem än dem, som antydas nedan.

Tullpolitiken. Nominellt har vårt lands system av skyddstullar — från andra tullar bortses i detta sammanhang — i det stora hela endast obetydligt förändrats sedan tiden omedelbart före världskriget. Till följd av penningvärdeväxlingarna har tullskyddet realiter dock undergått förskjutningar, vilka fram till år 1921 reducerat och därefter stegrat detsamma, så att det nu torde ligga på ungefärligen samma nivå som före år 1913. Därest den under åren 1936 och 1937 inträffade starka prisslegringen för importvaror skulle fortsätta kommer, med i övrigt bibehållna förutsättningar, tullskyddet att bliva föremål för en ny minskning.

Med skyddstullar åsyftas ett möjliggörande för de tullskyddade näringsgrenarna att å hemmamarknaden utfå bättre priser för sina produkter än som betingas av prisbildningen utomlands. Ehuru ett tullskydd närmast framträder såsom uppmantrande för flera eller färre näringar, verkar detsamma oundgängligen samtidigt återhållande samt inskränkande på andra genom, bland annat, högre priser å använda varor eller ökade levnadskostnader och därav följande fördyrad produktion. Detta kan också uttryckas så, att tullskyddet, i den mån detsamma utnyttjas, innebär en premie för produktionsgrenar, som därför utan icke kunna bestå, och alltså utgör ett understöd från det övriga näringslivet åt desamma. Efterfrågan på utländska varor är en medelbar efterfrågan på landets egna exportprodukter, emedan de senare så att säga utgöra betalningen för importvarorna. I främsta rummet blir det därför de på export inriktade näringsgrenarna, som belastas genom tullskyddet; deras produktionskostnader höjas, utan att priserna i utlandet på produkterna kunna regleras. Då skogsnäringen till övervägande del för avsättningen av sina alster är hänvisad till utlandsmarknaden och följaktligen icke har möjlighet att kompensera en produktionsfördyring genom övervältring på konsumenterna, följer härav att denna näring, i exporthänseende vår förnämsta, får bära sin andel av den börda, som förorsakas av tullskyddet åt andra produktionsgrenar. En viss kompensation härför kan dock lämnas genom att näringen erhåller särskilt stöd — genom handelspolitiska åtgöranden eller på annat sätt — vid ordnandet av avsättningen av sina produkter utomlands.

Det av tullarna åstadkomna fördyrandet av de tullbelagda varorna försvårar, i det fall att de senare användas i produktionen, villkoren för denna. Även de varor, som tillhöra den direkta konsumtionen, komma i den mån konsumenternas totala utgifter för desamma ökas att minska efterfrågan på andra varor och därför beskära avsättningen för andra näringar. Den levnadskostnadsökning, som uppstår på grund av tullarna, innebär en sänkning av reallönerna. Sänkningen kan motvägas av en höjning utav nominallönerna. Därest arbetskraften vore fullt rörlig torde man kunna förvänta, att en dylik höjning komme till stånd inom de oskyddade näringarna på grund av den ökade konkurrensen om arbetskraft. I händelse så sker stegras arbetskostnaderna vilket, då stegringen icke kan elimineras med en motsvarande prishöjning å produkterna, leder till nedläggande av de minst motståndskraftiga företagen samt rationaliseringar vid de övriga, varav följer reducerat arbetskraftsbehov. Mot den minskade efterfrågan på arbetskraft i förevarande näringar står emellertid en ökad arbetstillgång inom expanderande, tullskyddade produktionsgrenar, vilka tack

vare skyddet kunna bära högre löner. Vid full rörlighet hos arbetskraften skulle således tullbördan, i den utsträckning densamma drabbar ej tullskyddade näringar, skjutas över på andra inom dessa verksamma produktionsfaktorer än arbetskraften och främst då den faktor, som i det förevarande fallet äger minsta anpassningsförmågan. Inom skogsnäringen motsvaras emellertid förutsättningen om full rörlighet hos arbetskraften långt ifrån av verkligheten. Speciellt äger detta avseende i fråga om skogsarbetarna, vilkas arbete i stor utsträckning är ett komplementyrke till jordbruket och för vilka en överflyttning i större skala till annan sysselsättning möter stora svårigheter. Även i fråga om skogsindustriarbetarna har erfarenheten visat, att rörligheten är obetydlig. En del av tullbördan har därför med all säkerhet fallit på skogsnäringens arbetare i form av lägre reallöner eller minskad sysselsättning. Marginalen mellan de nominella lönerna inom de tullskyddade produktionsgrenarna och skogsnäringen har ökat.

Förvisso kan det inträffa, att de ofördelaktiga verkningarna av tullarna för de oskyddade näringarna ej komma att framträda så skarpt, som ovan antytts. Detta gäller särskilt om efterfrågan i allmänhet på deras produkter befinner sig i stigande, och prisutvecklingen följaktligen är gynnsam. Tullskyddet innebär dock i sådant fall, att dessa näringar få mindre fördel av efterfrågeökningen, än eljest skulle varit förhållandet. För den händelse att de äro föremål för en expansion, som kräver nya kapitalinvesteringar, tillkommer den omständigheten, att de expanderande, tullskyddade produktionsgrenarnas efterfrågan på kapital tenderar att höja låneräntan.

Den situationen kan även inträffa, att de oskyddade näringarna på grund av minskad konsumtion eller ökad konkurrens från andra länders sida står inför en sammandragning av produktionen. Därest andra områden då icke förete motsvarande utvidgning, blir resultatet en nedgång i nationalinkomsten, i första hand gående ut över de i ej tullskyddade näringar verksamma produktivkrafterna. Införes i detta läge en skyddstull för en annan näringsgren i syfte att åstadkomma ökat arbetskraftbehov, vilket i bästa fall skall kunna absorbera den på annat håll frigjorda arbetskraften, komma kostnaderna härför att få bäras av de oskyddade näringarna. Det synes kunna ifrågasättas, om ej skogsnäringen för närvarande befinner sig i ett sådant läge som det senast avsedda. Prisutvecklingen på den internationella marknaden för skogsprodukter, jämfört med den allmänna prisnivån, var under förkrigsperioden från exportländernas synpunkt synnerligen förmånlig, vilket i hög grad ökade den svenska skogsnäringens förmåga att tåla en belastning av här berört slag. Även om denna utveckling åtminstone i någon mån torde hava fortsatt under efterkrigstiden, vill det likväl synas som om den från och med 1930-talets början ej blott avstannat utan även förbytt i tillbakagång, innebärande ett efter hand i stort sett allt mera försämrat prisläge för skogsprodukter, om man ser det i förhållande till den allmänna prisnivåns förändringar.

Valutapolitiken. Den reglering av den svenska valutans yttre värde, som genomfördes efter suspenderandet av guldmyntfoten i september 1931, var ursprungligen framtvungad av en akut kris och vidtogs ej med något bestämt syftemål. Sedermera har valutaregleringen infogats som ett led i en ekonomisk politik, för vilken en måttlig inhemsk prisstegring uppsatts såsom mål. Valutaregleringen skiljer sig emellertid från de tullpolitiska åtgärderna i det avseendet, att den icke är i samma grad differentierad. De senare hänföra sig till vissa bestämda varor, medan valutadeprecieringen direkt träffar samtliga varor, som ingå i bytet med utlandet.

Nedskrivning av valutans yttre värde åstadkommer en allmän höjning av så-

väl import- som exportpriser. Stegringen av importpriserna har samma effekt som en tull på de införda varorna. Denna prisstegring kan utebliva, om ett prisfall på de internationella marknaderna inträder. Därvid tjänstgör deprecieringen endast som en dämpare på prisfallet inom landet. Verkningarna av deprecieringen kunna helt neutraliseras, om den svenska marknaden är av sådan betydelse, att säljarna för att få behålla densamma sänka sina priser i utländsk valuta i takt med deprecieringen eller om säljarländerna företaga en motsvarande nedskrivning av sin egen valuta. Den svenska valutadeprecieringen har otvivelaktigt stegrat eller hållit uppe priserna på vissa importvaror och därvid tjänstgjort som skydd för de med utlandet konkurrerande hemmamarknadsnäringarna. Effekten härav har varit densamma som av ett tullskydd, och återverkningarna på oskyddade näringsgrenar behöva därför ej här uppredas.

Valutadeprecieringen skiljer sig emellertid från tullpolitiken i det avseendet att den, som nyss berörts, påverkar även priserna på exportvarorna. Vid oförändrat pris i utländsk valuta innebär deprecieringen en stegring av priserna i svensk valuta; vid prisfall utgör den en dämpare. Liksom i fråga om importskyddet blir deprecieringen ineffektiv i detta avseende, därest köparländerna samtidigt nedskryva sina valutor i motsvarande grad. Vidare kunna köparländerna genom införande av importhinder av ett eller annat slag reducera avsättningen eller pressa priserna. Deprecieringen kan även utnyttjas av exportörerna för åstadkommande av en ökning i avsättningen, absolut eller relativ i förhållande till konkurrenterna, genom utbud till lägre priser i utländsk valuta. Den gynnsamma konkurrensställningen försvinner dock, om övriga länder, som exportera samma produkter, nedskryva sina valutor.

Importskyddet eller exportpremien upprätthålles endast så länge deprecieringen av valutans yttre värde fortgår. Till skillnad från de tullpolitiska åtgärderna, som medföra bestående förändringar i de relativa priserna och de olika näringsgrenarnas räntabilitet, åstadkommer nämligen en engångsdepreciering förändringar i det inhemska prissystemet, vilka till slut återställa jämvikten vid oförändrade relationer. Därvid har en automatisk avveckling skett av det importskydd och de exportpremier, som höjningen av de utländska växelkurserna ursprungligen skapat. Av betydelse är sålunda, att någon depreciering av svenska valutans praktiskt taget icke ägt rum efter år 1933 gentemot våra för skogsnäringen viktigaste utlandsvalutor. I förhållande till det europeiska guldblocket däremot fortgick deprecieringen till hösten 1936, då blocket sprängdes. Skogsnäringens fördelar av denna utveckling reducerades emellertid genom dessa länders protektionistiska åtgärder.

Om man skulle våga ett allmänt omdöme om betydelsen för skogsnäringen av utvecklingen på valutamarknaden skulle kunna sägas, att deprecieringen i vissa hänseenden varit gynnsam. På grund av den tillämpade valuta- och handelspolitiken i köparländerna hava fördelarna dock blivit mindre för denna näring än för vissa hemmamarknadsnäringar. Genom ingripanden på den inhemska penningpolitikens område hava de direkta verkningarna av växelkursförändringarna fått sprida sig till övriga delar av hemmamarknaden, vilket bidragit till en stabilisering av kostnadsnivån inom landet. Ett slutligt omdöme kan dock ej fällas rörande valutapolitiken, om icke den situation beaktas, som skulle uppstått i händelse Sverige ej frångått guldmyntfoten. Man måste taga deprecieringen av pundet som utgångspunkt och bedöma den förda politiken därefter. Hade Sverige haft fritt val i september 1931 och hade valet fallit på ett bibehållande av den gamla guldpariteten, skulle läget för skogsnäringen hava blivit katastrofalt.

Jordbruksregleringarna. Under senare år hava i prisstödjande syfte på jordbrukets område genomförts ett flertal olika åtgärder. Dessa, vilka bruka gemensamt benämnas jordbruksregleringarna, voro ursprungligen avsedda att utgöra en krishjälp. Såvitt nu kan bedömas torde man emellertid hava att räkna med att de bliva av mera bestående art.

Med jordbruksregleringarna har åstadkommits, att högre priser kunnat erhållas å jordbrukets produkter än som eljest skulle hava uppnåtts. Härigenom hava levnadskostnaderna hållits uppe på en högre nivå än den, som skulle blivt resultatet vid fri prisbildning. I detta avseende hava jordbruksregleringarna haft sammå inverkan å skogsnäringen som höjda tullar.

I den mån skogsnäringens arbetskraft sysselsättes inom jordbruket, kommer emellertid jordbruksstödet desamma tillgodo. Detta förhållande torde hava största betydelsen i mellersta Sveriges eller södra Norrlands skogstrakter men mindre däremot i det övriga Norrland.

Av det anförda får anses framgå, att skogsnäringen i hög grad påverkats av de anordningar i prisstödjande eller prisreglerande syfte, som av statsmakterna under årens lopp vidtagits. Att sagda näring för närvarande får bära en betydande börda genom det prisskydd mot utländsk konkurrens i form av tullar m. m., som lämnats flertalet hemmamarknadsnäringsar, torde enligt utredningens mening icke kunna bestridas. Huruvida denna belastning är större än vad som i rådande läge kan anses skäligt vill utredningen icke uttala sig om. Anmärkningsvärt är dock det kända förhållandet — vilket bestyrkes av tidigare anförda siffror — att inom skogsbruket och viss del av skogsindustrierna sysselsatta befolkningsgrupper i regel befinna sig i en i inkomsthänseende väsentligt ogynnsammare ställning än flertalet andra grupper med motsvarande kvalifikationer. Uppenbarligen är dock av största betydelse för skogsnäringens bärkraft, att i fortsättningen näringens intressen behörigen beaktas vid statliga ingripanden i prisreglerande eller prisstödjande syfte. Självfallet innebär detta icke, att några slutgiltiga regler för huru dessa ingripanden böra utformas kunna på förhand uppdragas. Frågan härom beror nämligen i stor utsträckning av den kommande, synnerligen ovissa ekonomiska utvecklingen utom Sverige och måste därför bliva föremål för prövning från tid till annan. Vissa synpunkter i ämnet synes dock kunna anföras.

Man torde få utgå ifrån, att framdeles liksom hittills den internationella varuomsättningen kommer att försvåras genom i olika länder vidtagna importbegränsande åtgärder, såsom tullar och införselavgifter, valutakontingenteringar och införselregleringar samt andra därmed jämförliga anordningar. Måhända komma även för Sveriges del liknande handelspolitiska tendenser att göra sig gällande och sålunda skyddet å den svenska marknaden mot utländsk konkurrens alltmer förstärkas. Härigenom torde åsyftas att vinna, bland annat, att betingelserna för uppkomsten av ett mera mångsidigt näringsliv inom landet förbättras samtidigt som landets beroende av andra staters handelspolitiska åtgärder minskas. Detta anses medföra, förutom annat, att känsligheten hos näringslivet för växlingar i kon-

junkturerna utomlands minskas. På så sätt skulle uppnås ökad trygghet för befolkningens försörjningsmöjligheter.

De fördelar, som sålunda skulle vara förenade med ett förstärkt importskydd, kunna emellertid ej ernås utan uppoffringar. I överensstämmelse med vad i det föregående påvisats belasta dessa främst de tillverkningar, som för avsättning av sina produkter äro i större utsträckning beroende av utlandet, d. v. s. exportnäringarna. Hithörande näringar utgöras emellertid i regel av sådana, för vilka vårt land äger särskilda förutsättningar och som följaktligen kunna anses utgöra våra så att säga naturliga produktionsgrenar. Skyddet mot utländsk konkurrens å den inhemska marknaden kommer för desamma att utgöra ett återhållande moment och därigenom verka hämmande på deras utveckling. Därest belastningen av exportnäringarna till förmån för andra produktionsgrenar drives för långt, innebär detta fara för de förras bärkraft och medför berättigade krav från i desamma verk samma näringsutövares sida på kompensation i en eller annan form. Endast i begränsad omfattning torde sådan kunna lämnas genom att exporten beredes handelspolitiskt stöd. Även om ur samhällets synpunkt det i viss omfattning kan vara nödvändigt att på bekostnad av en del näringar understödja andra, synes därför uppenbart att man ej kan gå hur långt som helst på denna väg. Vid importskyddet måste en avvägning mellan olika näringars intressen ske, så att icke någon i obehörig grad tillbakasettes.

En dylik avvägning skulle självfallet i hög grad underlättas, därest de av utredningen påtalade omständigheterna vore föremål för fortlöpande observationer. Det framstår därför som önskvärt, att statens dispositioner på ifrågavarande område i dess helhet föregås av dylika undersökningar. Angeläget är att dessa — på grund av det starka inbördes samband, som i våra dagar råder mellan olika delar av näringslivet — omhänderhavas av ett organ med överblick över folkhushållets samtliga grenar. Allenast härigenom kan man åstadkomma, att de statliga åtgärder, som här avses, vidtagas under behörigt hänsynstagande till alla av dem berörda intressen. Genom en sådan anordning skulle ock, såvitt utredningen kunnat finna, ökad säkerhet vinnas för, bland annat, att anstalterna icke göras mera ingripande än som av behovet påkallas. Rubbningarna i näringslivets lugna utveckling till följd av statsåtgärder skulle på så sätt kunna begränsas till det minsta möjliga. Ett statligt organ, varest en samlad sakkunskap på näringslivets skilda områden finnes, är för närvarande konjunkturinstitutet. Dess uppgift är att kontinuerligt följa den ekonomiska utvecklingen samt verkställa sådana därmed sammanhängande undersökningar, som av Kungl. Maj:t åt institutet uppdragas. Det synes därför böra övervägas om icke, innan ekonomiska frågor av större näringspolitisk räckvidd avgöras, konjunkturinstitutet bör beredas tillfälle föranstalta om för frågornas allsidiga bedömande erforderliga undersökningar. Därvid förutsättes att en så viktig del av vårt folkhushåll som skogsnäringen är företrädd inom institutet.

För åstadkommande av att förhållandena inom skogsnäringen vederbörligen beaktas vid den avvägning mellan skilda näringars intressen, som sålunda bör ske vid utformningen av olika prisstödjande åtgärder, kräves vidare ej endast att på skogsnäringens område sakkunniga personer delta i för ifrågavarande spørsmåls bedömande erforderliga utredningar, utan även att representanter för näringen få tillfälle framföra sina synpunkter, innan frågorna avgöras. En viss garanti härför vinnes otvivelaktigt, därest inom den centrala statsförvaltningen ej endast det av staten bedrivna skogsbruket utan även det enskilda skogsbruket blir företrätt av eget organ. Det torde kunna förutsättas att, om ett dylikt komme till stånd, detsamma står i kontakt med olika inom dess arbetsområde verksamma näringsorganisationer och inhämtar deras yttranden i ärenden av här åsyftat slag.

Andra statliga åtgärder.

Jämsides med att staten på olika sätt sökt öva inflytande å prisbildningen för svenska produkter har ett flertal andra statsingripanden vidtagits i näringslivet. Syftet därmed har avsevärt växlat. I vissa fall har eftersträfvats en ökad effektivisering av de berörda näringsgrenarna. I andra fall har man avsett att åstadkomma en ur det allmännas intresse ändamålsenlig inriktning av den enskildes verksamhet. Ofta hava rent sociala synpunkter varit de avgörande. Samtliga dessa åtgärder hava helt naturligt erhållit efter deras ändamål olika inriktning och därför kommit att gestalta sig mycket olika. Det gemensamma hos dem är allenast, att genom dem ej åsyftas någon direkt inverkan å prisbildningen.

Verkningarna av berörda föranstaltanden hava helt naturligt skiftat mycket. Därest en redogörelse skall kunna lämnas för huru ingripandena påverkat näringslivet i allmänhet och skogsnäringen i synnerhet kräves sålunda, att man ingår på varje särskild åtgärd. Detta kan ej här ifrågakomma. Någon summarisk översikt över huru följderna av förevarande åtgärder gestalta sig, i likhet med vad som skett beträffande de prisreglerande dispositionerna, kan utredningen därför ej giva. Emellertid anser sig utredningen icke böra underlåta att något beröra en viss grupp av förfoganden, nämligen sådana som vidtagits i direkt produktionsbefrämjande syfte. Desamma, vilka i allmänhet avse jordbruket och skogsbruket, inskränka sig i regel till stödjande av forsknings-, undervisnings- och upplysningsverksamheten på dessa områden samt lämnande av lån eller bidrag på särskilda villkor för att få till stånd en mera ändamålsenlig drift inom det enskilda företaget. Vad beträffar det stöd, som på denna väg beretts jordbruket, förtjänar framhållas att, då många jordbrukare samtidigt även innehava skog, stödet indirekt kommit även utöfvare av skogsbruk tillgodo. I annat sammanhang verkställda undersökningar av förhållandena inom jordbruket giva emellertid vid handen, att denna näringsgren mångenstädes i landets skogsbygder alltjämt är jämförelsevis efterbliven. Delvis torde detta hava berott på att anordningarna för jordbrukets upphjälpande tidigare av helt naturliga skäl anpassats främst efter behovet i landets egentliga jordbruksbygder. Under senare år har visserligen en förändring härutinnan skett, men resultaten därav synas ännu

icke hava hunnit framträda mera märkbart. Vad skogsnäringen angår torde böra erinras om, att under det allmännas medverkan uppbyggt en särskild institution, skogsvårdsstyrelseorganisationen, vilken vid sidan av sin övervakande och upplysande verksamhet även tillhandagår de enskilda skogsägarna med sakkunnig hjälp. Såväl härigenom som genom de statsbidrag, vilka sedan en tid tillbaka utgått till de enskilda skogsägarna för verkställande av vissa, ur det allmännas synpunkt önskvärda skogsvårdsföretag, har skogsbruket erhållit värdefullt bistånd. Samtidigt må dock ej förbises att statsmakterna genom skogsvårdslagstiftningen lagt ett band på den enskilde skogsägarens rörelsefrihet.

Man läser kunna förvänta, att även i fortsättningen åtgärder av det slag, varom här är fråga, komma att av statsmakterna vidtagas. Därvid är av största vikt att de i skogsnäringen sysselsattas intressen behörigen uppmärksammas. Detta kan ske indirekt genom att belastningen å skogsnäringen till följd av hjälpåtgärder av här ifrågavarande slag åt andra näringsgrenar minskas samt direkt genom att särskilda anordningar genomföras för skogsnäringens stödande. Det torde ej ankomma på utredningen att yttra sig om, i vilken utsträckning åtgärder av det förra slaget lämpligen böra av statsmakterna vidtagas. Vidkommande åtgärder av det senare slaget vill utredningen framhålla som sin uppfattning, att skogsnäringen bör i görligaste mån utveckla sig av egen kraft för att därigenom lättare erhålla den inre styrka och anpassningsförmåga, som äro ofrånkomliga för att kunna hävda sig i konkurrensen på världsmarknaden. I nuvarande läge anser sig utredningen dock icke kunna strängt fasthålla vid denna principiella inställning. Till följd av omständigheter, vilka i det föregående berörts, kan befaras att i vissa hänseenden en försämring av betingelserna för en lönande drift av skogsnäringen kommer att inträda. Om så sker och detta ej motväges av en för näringen gynnsam utveckling på annat sätt, försämras otvivelaktigt även levnadsvillkoren för de i skogsnäringen sysselsatta, och komma förr eller senare betydande inskränkningar i dess produktion att vidtagas. Verkningarna härav kunna bliva ödesdigra i betraktande av näringens utslagsgivande betydelse för vårt folkhushåll. Det är därför av största vikt att intet underlåtes, som kan vara ägnat att motverka en dylik utveckling. Härvid bör det allmänna lämna sitt bistånd genom att medverka till att näringen arbetar så effektivt som möjligt och att sålunda en höjning av dess bärkraft åstadkommes. Sådana förhållandena för närvarande gestalta sig inom skogsnäringen, är det vidare enligt utredningens mening angeläget, att staten stöder skogsnäringen även genom åtgärder av annat slag. Sålunda synes av sociala skäl — alldeles oavsett det förhållandet att, såsom förut framhållits, det statliga skydd mot utländsk konkurrens m. m., som kommit ett flertal hemmamarknadsnäringsgar till del, redan nu kännbart drabbar skogsnäringen — statsingripanden vara påkallade för att söka förbättra inom näringen i utkomsthänseende särskilt ogynnsamt ställda befolkningsgruppers försörjningsmöjligheter. Behovet av dylika statliga hjälpåtgärder framträder i synnerhet vid en all-

män ekonomisk kris. Oberoende av den utformning, som den allmänna näringspolitiken i Sverige kan komma att få i framtiden, är det därför önskvärt, att staten medverkar till att sådana förhållanden bliva rådande inom skogsnäringen, att den kan utvecklas utan svårare störningar samt olika i densamma sysselsatta befolkningsgrupper erhålla en efter näringsens bärkraft avpassad, skälig utkomst.

För bedömande på vilka sätt det statliga biståndet åt skogsnäringen lämpligen kan och bör givas krävas ingående undersökningar och överväganden rörande samtliga med skogsbruket och skogsindustrierna förenade problem. Utredningen kommer därför i det följande, alltefter det dess arbete fortskrider, att stanna vid och mera i detalj undersöka de hithörande spörsmål, som den anser förtjänta att i främsta rummet beaktas.

Redan nu anser emellertid utredningen sig böra uttala sin uppfattning, att det allmännas bistånd till åstadkommande av största möjliga effektivitet inom skogsnäringen synes böra i första hand lämnas i form av ekonomiskt stöd åt och tillrättaläggande av sådan verksamhet, som vanligen plägar hänföras till statliga arbetsuppgifter. Hit höra, bland andra, forskning och undervisning på såväl skogliga som skogsindustriella områden samt en del andra angelägenheter, som anknyta till själva grunden för näringens utövande, nämligen fastighetsbildningen m. m. För vinnande av det ändamål, som avses med skogsvårdslagstiftningen, bör vidare det allmänna medverka till att en målmedveten skogsupplysning bedrivs. Om så visar sig nödvändigt, bör staten ej heller ställa sig avvisande mot anordningar, vilka åsyfta att beforda gemenskapen mellan olika intressenter inom näringen. Det komplex av åtgärder, varom i detta sammanhang är fråga, bör gestaltas med utgångspunkt från att, särskilt inom skogsbruket, produktionen måste arbeta på relativt lång sikt. Åtgörandena skola planläggas och genomföras under beaktande härav. Detta får dock icke innebära ett fastlåsende av utvecklingen. Möjlighet till anpassning efter de skiftande betingelserna inom och utom Sverige måste föreligga. Framför allt i fråga om skogsindustrierna, vilka avsätta huvudsakliga delen av sin produktion i utlandet, är det av vikt, att deras behöriga rörelsefrihet icke hindras.

Vad angår de föranstaltanden från statens sida, som kunna föranledas av sociala motiv, har frågan om åtgärder inom skogsbruket för beredande av arbetstillfällen under en eventuell, kommande kristid med omfattande arbetslöshet nyligen varit föremål för undersökning av 1936 års utredning angående beredskapsarbeten. Det kan därför synas överflödigt att här ånyo överväga detta spörsmål. Enligt meddelade direktiv har dock skogsutredningen att vid fullgörande av sitt uppdrag beakta även beredskapssynpunkter. Med hänsyn härtill anser sig utredningen icke kunna undgå att i det följande beröra ämnet. Jämväl frågan huruvida och i vad mån beredskapsåtgärder på skogsindustriens område kunna befinnas påkallade har utredningen för avsikt att upptaga till behandling. Som i det föregående antytts, kunna emel-

lertid ingripanden i socialt syfte vara påkallade även under andra kristider. Utredningen ämnar ock närmare pröva spörsmålet om inkomstfördelningen inom skogsnäringen. Därvid kan måhända befinnas lämpligt att åtgärder vidtagas för tillgodoseende av de sämst ställda befolkningsgruppernas i denna näring anspråk på förbättrade levnadsvillkor. I samband med att frågor vidkommande en ändamålsenlig virkesproduktion samt en rationell fastighetsbildning behandlas, kommer utredningen att överväga, huruvida särskilda åtgöranden kunna anses behövliga till underlättande för de mindre skogsägare, vilka driva sitt skogsbruk i nära förening med jordbruk, att erhålla skälig bärgning.

Skogsbrukets och de skogsförädlade industriernas betydelse för folkhushållet.

Av docenten *K. Kock*.

Undersökningens uppläggning.

Efterföljande undersökning avser att klarlägga skogsbrukets och de skogsförädlade industriernas betydelse för folkhushållet. Formuleringen av utredningsuppgiften får dock ej innebära, att resultatet skall ge ett kvantitativt mått på skogsnäringens betydelse i förhållande till övriga näringsgrenar. Det är överhuvud taget icke möjligt att ge ett entydigt omdöme rörande betydelsen av en viss näringsgren. Ett omdöme i detta avseende måste kvalificeras, så att det framgår, ur vilken synpunkt det fälles. Detta innebär, att undersökningen måste delas upp i smärre undersökningar, vilka var och en ha till uppgift att klarlägga ifrågasvarande näringsgrens betydelse inom ett visst, klart definierat område. Varje sådan undersökning kan, om tillfredsställande material finnes, lämna svar på frågan om näringsgrenens betydelse ur den speciella synpunkt, som anlägges i varje enskilt fall. Någon sammanfattning av resultaten i form av ett kvantitativt totalomdöme kan icke lämnas.

I föreliggande fall kan undersökningen läggas upp från följande utgångspunkter:

- 1) Vilken betydelse har skogsnäringen för efterfrågan på arbetskraft och kapital?
- 2) Hur stor är skogsnäringens andel av det totala produktionsresultatet eller den totala nationalinkomsten?
- 3) Vilken betydelse ha skogsprodukterna för vår köpkraft gentemot utländska varor?

Sedan frågeställningarna på detta sätt preciserats, måste en avgränsning av undersökningsområdet verkställas med hänsyn såväl till vad som skall inbegripas under beteckningen »skogsnäringen» som till den tidsperiod, som undersökningen lämpligen bör omfatta.

Utgångspunkten för undersökningen utgöres av det egentliga skogsbruket. Produkterna från denna näringsgren, de oarbetade skogsprodukterna, finna användning inom landet som material för byggnads- och anläggningsverksamhet, som vedbränsle och som industriråvara. Dessutom exporteras en mindre kvantitet oarbetat virke. I fråga om virkets användning som industriråvara kan undersökningen begränsas till tre förädlingsindustrier, nämligen sågverksindustrin, pappersmasseindustrin och träkolstillverkningen.

Det kan diskuteras, huruvida man borde följa förädlingsprocessen utöver det första stadiet och t. ex. betrakta pappersmassan endast som en mellanprodukt, vilken får sin slutliga förädling i pappersfabrikerna. Varje gränsdragning blir mer eller mindre konventionell, och skäl kunna därför med samma styrka åberopas för som emot den valda gränslinjen. Den viktigaste orsaken till att i den föreliggande undersökningen gränsen drages vid det första förädlingsstadiet är den, att om man sträcker sig därutöver, synes konsekvensen fordra att man tager med ej endast papperstillverkningen utan även exempelvis konstsilkeindustrin och snickeriindu-

strien. Då det med hänsyn till bearbetningen av det statistiska materialet liksom till analysen av resultatet är önskvärt, att undersökningen begränsas till vissa, stora områden, synes den snävare gränsdragningen vara att förordas. Denna kan även motiveras med att ju längre man kommer i förädlingsprocessen, desto mer oberoende blir man av den inhemska tillgången på skog. Då utgångspunkten för den föreliggande undersökningen är skogsbruket och dess betydelse för folkhushållet, kan en begränsning till det första förädlingsstadiet, för vilket tillgången på råmaterial inom landet är en, om ej absolut nödvändig, så dock synnerligen viktig förutsättning, försvaras. Ur ekonomiskt-politisk synpunkt är denna begränsning även motiverad. De åtgärder, som kunna vidtagas från statens sida för att ge skogsnäringen stöd, måste nämligen få en annan karaktär, om stödet gäller råvaran och halvfabrikaten än om det gäller de förädlade slutprodukterna. Undersökningen kommer därför att omfatta endast de industrier, som förädla oarbetat virke. Hit räknas givetvis all tillverkning av pappersmassa, oavsett om denna äger rum vid fristående fabriker eller vid pappersbruk.

Till skogsbruket och förädlingsindustrierna, vilka i det följande betecknas med termen »skogsnäringen», räknas all sådan verksamhet för produkternas försäljning och transporterande till förbrukaren, som utföres av till skogsnäringen hörande yrkesutövare. Detta innebär att flottningen av virket och alla skogskörslor — med häst eller lastbil — hänföres till skogsbruket. Transporter utförda av fristående företag skola däremot ej medräknas. Man kan med en annan formulering uttrycka detta generellt så, att de priser, som användas för värderingen av de oarbetade skogsprodukterna, skola omfatta alla kostnader för varan, till dess den når förbrukaren, med undantag av kostnaden för transporter med järnväg eller båt. Med industriens lokalisering i Sverige betyder detta, att priserna i regel skola avse priset på förbrukningsorten eller på exportplatsen. I fråga om de förädlade skogsprodukterna kommer priset i enlighet med denna princip att avse priset på tillverkningsorten.

Denna gränsdragning mellan skogsnäringen och de industrier och näringsgrenar, för vilka denna är av betydelse som avnämare av varor och tjänster, kan också diskuteras. Det har sålunda framhållits från vissa håll, att exempelvis verkstäder, som tillverka sågar eller pappersmaskiner, och rederier, som frakta skogsprodukter, äro så beroende av skogsnäringen, att de kunna räknas som tillhörande densamma. I viss mån torde bakom denna föreställning ligga den tanken, att man skulle kunna uppskatta skogsnäringens betydelse för vårt land genom att konstruera ett Sverige utan skogar, vilket är en orimlig tankegång. En dylik utsträckning av undersökningen kan försvaras, om den skulle avse en analys av återverkningarna av en minskning eller ökning av aktiviteten inom skogsnäringen och av dess bruttoinkomst. I så fall måste den emellertid även omfatta användningen av den del av bruttoinkomsten, som tillfaller de inom näringen sysselsatta produktionsfaktorerna. Ifrågasvarande utredning gäller dock ej denna fråga.

Med hänsyn till svårigheten att erhålla jämförbart material är det lämpligast att begränsa undersökningen till en relativt kort tidsperiod. Världskriget och de närmaste åren därefter bilda på grund av de då rådande abnorma förhållandena en naturlig gräns bakåt i tiden, och då huvudparten av det senast tillgängliga materialet hänför sig till år 1936, kan tioårsperioden 1927—36 anses vara en lämplig undersökningsperiod. Denna tidsbegränsning medför visserligen svårigheter för en bedömning av långtidstendenserna. Undersökningens huvuduppgift är emellertid att lämna material för ett bedömande av skogsnäringens *nuvarande* ställning i folkhushållet, och denna anmärkning mister därför en del av sin betydelse.

Undersökningens omfattning blir även beroende på det material, som står till förfogande. I det följande skola därför några allmänna synpunkter läggas på metoder och material för ett bedömande av, huruvida en undersökning efter ovanstående riktlinjer är möjlig att utföra.

För besvarande av frågan om skogsnäringens betydelse med hänsyn till sysselsättningen av arbetskraft och kapital förutsättes, att man har tillgång till uppgifter rörande antalet sysselsatta personer och av dem fullgjorda arbetstimmar samt om företagna kapitalinvesteringar i skogsnäringen samt näringslivet i övrigt. Det förefintliga materialet för arbetskraftens sysselsättning i det egentliga skogsbruket är mycket bristfälligt. För de två viktigaste förädlingsindustrierna, sågverken och pappersmassfabrikerna, lämnar industristatistiken uppgifter, vilka omfatta den övervägande delen av de i dessa industrier sysselsatta arbetarna. För detta område kan man sålunda erhålla en kontinuerlig serie, vilken belyser sysselsättningens förändringar, uttryckta såväl i antalet arbetare som i antalet fullgjorda arbetstimmar. Denna kan sedan jämföras med motsvarande uppgifter för samtliga industriarbetare.

Enda möjligheten att med nuvarande statistik uppskatta de årliga kapitalinvesteringarnas storlek i skogsnäringen torde vara att verkställa en bearbetning av balansräkningarna för företag i aktiebolagsform samt att beräkna statens kapitalinvesteringar. Detta är ett synnerligen omfattande arbete, och det är dessutom mycket ovisst, om resultatet överhuvudtaget blir användbart. En dylik undersökning är därför ej att tillråda, i all synnerhet som man saknar hållpunkter för en jämförelse med investeringarna i andra näringsgrenar.

Vid de av Stockholms Högskolas Socialvetenskapliga Institut verkställda beräkningarna av Sveriges nationalinkomst (publicerade i *National Income of Sweden 1861—1930*) har man utgått från en definition av nationalinkomsten, som innebär att den totala nationalinkomsten beräknas som summan av de olika näringsgrenarnas nettoinkomster eller nettoproduktvärden. Nationalinkomsten blir enligt denna definition liktydig med totalvärdet av producerade varor och tjänster under den period som avses, d. v. s. i regel ett år. »Näringsgren» fattas i mycket vidsträckt betydelse, och begreppet täcker ej endast vad som i vanliga fall brukar betecknas som en näringsgren utan även bl. a. värdet av konsumenternas nyttjande av konsumtionskapitalvaror. Det förhållandet, att definitionen gjorts så vidsträckt och att produkterna genomgående värderats efter marknadspriser, även om de icke saluförts utan konsumerats av producenterna, medför att nationalinkomsten väsentligt överstiger det inkomstbelopp, som framkommer vid en beräkning av den samlade inkomstsumman enligt skattedeklarationerna. Enär nationalinkomstens absoluta nivå blir beroende på den definition som väljes, kommer den att sakna intresse i och för sig, men de verkställda uppskattningarna kunna användas för att belysa förändringar i inkomsten. Härav följer att om man beräknar en viss näringsgrens andel av den totala nationalinkomsten, den procentsiffra som härvid framkommer ävenledes saknar betydelse i och för sig. Den kan endast användas för att ange storleksordningen av denna näringsgrens andel av den totala nationalinkomsten och för att belysa förskjutningarna i densamma.

Nettoproduktvärdet eller nettoinkomsten för en näringsgren motsvarar bruttoproduktvärdet, befriat från dubbelräkningar, med avdrag för de produkter och tjänster, som förbrukas under produktionen och som ställas till förfogande av andra näringsgrenar. Dessa avdragsposter omfatta värdet av råvaror, bränsle, kraft, förbrukningsmaterial av olika slag samt avskrivningar å byggnader och maskiner. Bruttoproduktvärdet är identiskt med produktionens försäljningsvärde. Det motsvarar sålunda icke tillverkningsvärdet för produkterna i fråga, utan inkluderar även de vinster och förluster, som uppstå på grund av att det faktiska priset över-

eller understiger tillverkningskostnaden. För skogsbruket har ett dylikt nettoproduktvärde beräknats av institutet t. o. m. år 1930. För de efterföljande åren, 1931—34, ha beräkningar utförts av E. Dahlgren i samband med en uppskattning av nationalinkomsten för dessa år. (Produktionsstatistisk uppskattning av Sveriges nationalinkomst åren 1930—34. Bilaga 1 till S. O. U. 1936: 18). Dessa kalkyler kunna fullföljas och kompletteras med hjälp av senare publicerat material. Nettovärdet för förädlingsindustrierna har däremot ej uppskattats av institutet, enär till följd av det statistiska materialets beskaffenhet ett nettovärde kunnat beräknas endast för industrien i dess helhet. Under de senare åren verkställda specialutredningar på hithörande område lämna emellertid material för en approximativ uppskattning av förädlingsindustriernas nettoproduktvärden under den tidsperiod, som här kommer i fråga.

Det är sålunda möjligt att på ett relativt tillfredsställande sätt beräkna skogsnäringens andel av den totala nationalinkomsten för åren 1927—36.

Sveriges köpkraft gentemot utländska varor mätes av den synliga och osynliga exportens värde. Det är en relativt lätt uppgift att beräkna de exporterade skogsprodukternas värde och deras andel av den totala exporten. Hänsyn måste dock tagas till att det förekommer en viss import av skogsprodukter samt att ifrågasvarande industrier i viss utsträckning använda importerade råvaror och förbrukningsartiklar av annat slag. — Vid beräkningen av exportvärdet kan det vara berättigat att medtaga papperet. Den inom landet producerade pappersmassan användes dels för export och dels för produktion av papper, varav en betydande del exporteras. Om man endast tar med i exportvärdet den pappersmassa, som exporteras i oförädlad form, underskattar man pappersmassaindustriens betydelse för exporten. Genom inräknande av pappersexporten blir skogsnäringens andel över-skattad med ett belopp, som motsvarar dels värdet av övriga råvaror och förbrukningsartiklar och dels värdet av de insatser, som göras av de för produktionen av det exporterade papperet sysselsatta produktionsfaktorerna.

Det måste starkt framhållas, att de gjorda beräkningarna i många avseenden grunda sig på grova approximationer, och att de citerade siffrorna därför måste användas med stor försiktighet.

Då i det följande priserna för olika slag av skogsprodukter liksom lönerna inom skogsnäringen i olika sammanhang komma till användning dels för beräkningarna och dels för diskussionen av resultaten, torde det vara lämpligt att en kortfattad redogörelse lämnas för utvecklingen i detta avseende, innan det egentliga undersökningsmaterialet framlägges.

Pris- och löneutvecklingen 1927—36.

Prismaterialet framlägges här huvudsakligen i form av indexserier,¹ och för samtliga serier har år 1927 valts som basår i överensstämmelse med de av Nationernas Förbunds ekonomiska sekretariat utarbetade indexserierna för Sveriges import- och exportpriser. Vid valet av basår måste hänsyn också tagas till att det år, på vilket valet faller, icke utmärker sig för en onormal spridning av priserna. År 1927 tycks ur denna synpunkt vara ett normalt år. Indexserierna visa nämligen en relativt god överensstämmelse t. o. m. år 1931; först därefter blir utvecklingen mer oenhetlig.

Vid beräkningen av *sågtimrets* värde har priset konsumtionsåret 1930 fastställts till kronor 13: 75 per fm³ (exkl. bark), vilket motsvarar det av socialvetenskapliga institutet använda priset, höjt med 10 % för täckande av kostnaderna för flottläggning, tunnning m. m. För de tidigare åren har detta pris varierats med hjälp

¹ Absoluta siffror för priserna på sågtimmer och massaved finnas i tab. 4 och 5.

av den av institutet beräknade prisindexserien för sågtimmer. Efter år 1930 har använts en index utarbetad på basis av det hösten närmast före konsumtionsåret gällande priset å sågtimmer (10") vid Sandslån enligt domänstyrelsens årliga uppgifter över gängse priser å virke (jfr Dahlgren). Dessa prisuppgifter torde vara mer tillförlitliga för den senare delen av perioden än för den tidigare. Det vill synas som om topp- och bottenpunkterna inregistreras något tidigare än i verkligheten.

För *pappersveden* ha använts domänstyrelsens uppgifter rörande gängse priser på ett antal avsättningsorter. Dessa priser ha höjts med 10 %, motsvarande kostnaderna för tumning, flottläggning m. m. Ett ovägt medelpris har uträknats för Norrland och Dalarna samt ett för övriga landet. På dessa medelpris har därefter uträknats ett vägt medeltal, varvid norrlandspriset ansetts väga dubbelt mot priset för mellersta och södra Sverige. En mera detaljerad vägning med ledning av 1933 års skogsindustrisakkunnigas konsumtionssiffror för olika distrikt skiljer sig, att döma av en provkalkyl för ett år, oväsentligt från den grövre medeltalsberäkningen. Liksom för sågtimret ha de på hösten före konsumtionsåret rådande priserna kommit till användning.

För *trävarorna* liksom för pappersmassan är exportpriset i regel avgörande för priset på hemmamarknaden. För ett bedömande av prisutvecklingen är det därför tillräckligt att studera exportpriset. Då exporten består av ett betydande antal varuslag, måste ett på lämpligt sätt vägt medeltal beräknas. En dylik prisserie, som utarbetats på grundval av de i handelsstatistiken angivna enhetspriserna för olika positioner, har ställts till förfogande av Svenska trävaruexportföreningen. Denna serie avser såväl hyvlade som ohyvlade varor. Prisserierna för de två varuslagen visa nämligen så små avvikelser från medeltalet, att det senare väl kan användas för att illustrera prisförändringarna för såväl hyvlade som ohyvlade trävaror. För att bedöma värdet av denna prisserie har den jämförts med de i Ekonomisk Översikt publicerade exportnoteringarna för furu och gran av större dimensioner.¹ Då trävaruexportföreningens på handelsstatistiken utarbetade medelpris mycket väl följer de individuella exportpriserna, torde man kunna begagna den på föreningens prisserie utarbetade prisindexen som mätare på prisutvecklingen för trävaruexporten.

En prisindex för *pappersmassa* har utarbetats på basis av handelsstatistikens enhetspriser. Denna är en kedjeindex, d. v. s. beräkningen har tillgått på så sätt, att för varje år värdet av pappersmassexporten i årets priser satts i relation till det värde som framkommer, om man på de under året exporterade kvantiteterna tillämpar föregående årets priser som enhetspriser. Denna index har sedan omräknats till en index med fast basår. En jämförelse med de i Ekonomisk Översikt publicerade noteringarna för pappersmassa och med handelsstatistikens enhetspriser för de angivna sorterna visar, att denna index ger en god bild av prisutvecklingen för pappersmassan.

Nationernas Förbunds *import- och exportprisindices* för den totala varuimporten, resp. varuexporten (publicerade i World Trade) äro uträknade som kedjeindices på basis av kommerskollegii beräkningar av importens och exportens värde i löpande årets och i nästföregående års priser. Någon index för rena *hemmamarknadsvaror* finnes icke. Den här använda, Handelsbankens index för inom landet producerade varor, lider av den svagheten, att den i sig innefattar även exportvaror

¹ Vid en jämförelse mellan exportpriser och noteringar måste ihågkommas, att försäljningen av trävarorna ofta sker ett halvt år eller längre tid, innan exporten äger rum, och att i fråga om pappersmassan såväl ett- som tvååriga försäljningskontrakt ofta tecknas. Detta medför en eftersläpning för de i handelsstatistiken angivna exportpriserna i jämförelse med gällande noteringar.

Tabell 1. Priser å skogsprodukter, jämförda med import- och exportprisindex 1927—36.

Index: 1927 = 100.

Å r	Såg-timmer	Pappersved		Trävaror	Pappersmassa	Prisindex för		Inom landet producerade varor
		Tall	Gran			totala exporten	totala importen	
1927.....	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
1928.....	101·0	92·0	89·5	99·4	94·8	98·7	99·4	103·4
1929.....	98·1	92·0	91·8	94·7	93·5	96·6	98·9	99·5
1930.....	94·3	97·8	104·3	91·1	84·9	89·9	89·8	91·1
1931.....	68·9	83·3	90·5	74·5	71·9	79·0	76·6	81·3
1932.....	51·9	73·5	70·3	66·4	66·7	74·7	81·1	76·8
1933.....	61·4	72·4	67·7	71·3	60·8	70·4	76·5	75·2
1934.....	84·9	73·9	75·1	83·4	63·4	72·8	77·0	81·3
1935.....	82·1	83·3	83·0	73·5	61·7	71·1	77·7	84·9
1936.....	80·7	89·8	83·6	77·8	63·9	73·6	75·7	88·6

och varor, tillverkade av importerade råvaror, vilka starkt påverkas av export-resp. importpriserna.

Av diagram 1 framgår att prisutvecklingen för råvaran i jämförelse med den färdiga produkten varit mycket olika för trävarorna och för pappersmassan. I fråga om trävarorna har den genom trögrörligheten hos arbetslönerna inträdda räntabilitetsförsämringen (se sid. 78) åtminstone under vissa år delvis kompenserats av ett betydligt starkare prisfall på råvaran än på den färdiga produkten, medan för pappersmassan detta icke varit fallet. Det förtjänar påpekas att diagrammen ej ge ledning för ett bedömande av de faktiska räntabilitetsförändringarna, vilka även äro beroende av den tekniska utvecklingen och kapacitetsutnyttjandet under perioden.

I diagram 2 A göres en jämförelse mellan prisutvecklingen för trävaror och pappersmassa samt Nationernas Förbunds exportprisindex. Diagrammet visar att deprecieringen av den svenska kronan i september 1931 icke kunde förhindra ett starkt prisfall för såväl trävaror som pappersmassa. Man torde emellertid kunna förutsätta, att nedskrivningen av den svenska kronans värde dämpade detta prisfall. Prissänkningen från år 1930 räknat tycks ha varit något starkare för trävaror än för pappersmassa. Detta sammanhänger med att pundet och de till pund sterling anslutna valutorna, gentemot vilka kronans depreciering var obetydlig (i vissa fall förelåg t. o. m. en appreciering), spela en större roll för trävaru- än för pappersmassaexporten. Under den efterföljande uppsvingperioden har prisutvecklingen däremot varit väsentligt gynnsammare för trävarorna, vilka till följd av konjunkturomslaget i England och byggnadshausen därstädes blevo föremål för en starkt ökad efterfrågan. År 1935 inträffade ett omslag på trävarumarknaden, som resulterade i ett starkt prisfall, varefter en viss återhämtning ägde rum.

Förbättringen av priserna å trävarumarknaden år 1933 hade ej någon motsvarighet på pappersmassemarknaden. På denna marknad fortsatte prisfallet (priserna räknade i svenska kronor) med oförminskad styrka och först år 1934 inträdde en obetydlig förbättring. Man kan säga att år 1936 pappersmassepreiserna endast obetydligt överstego 1933 års låga nivå. En av orsakerna till denna olikhet i prisutvecklingen för trävaror och pappersmassa ligger i den omständigheten, att Förenta Staterna år 1933 deprecierade sin valuta. För pappersmassan spelar den ameri-

Diagram 1. Löner, råvarupriser och produktpriser inom sågverks- och pappersmasseindustrierna 1927—36.

Index: 1927 = 100.

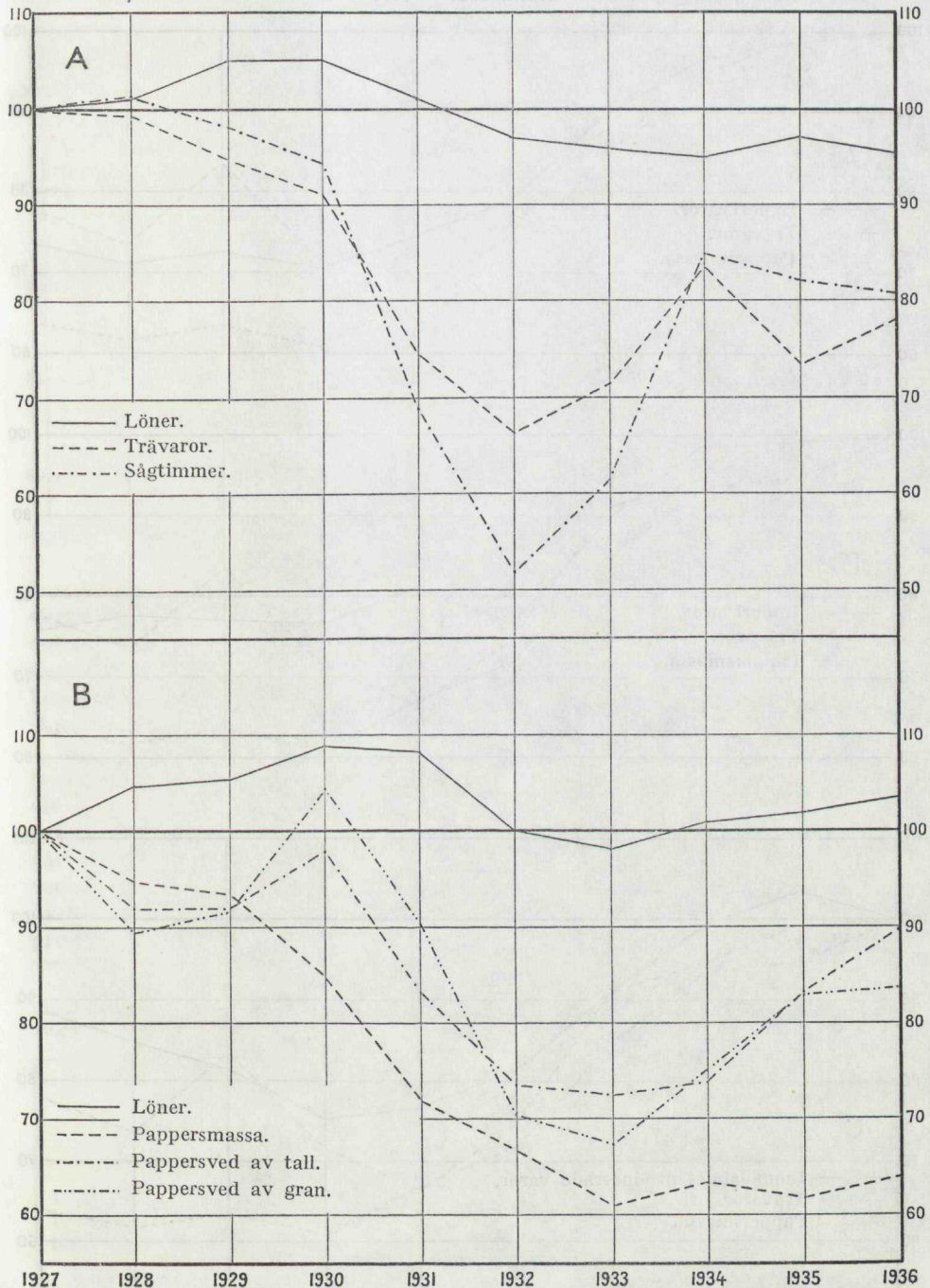

Diagram 2. Prisutvecklingen för trävaror och pappersmassa 1927—36, jämförd med prisutvecklingen för export- och importvaror samt inom landet producerade varor.

Index: 1927 = 100.

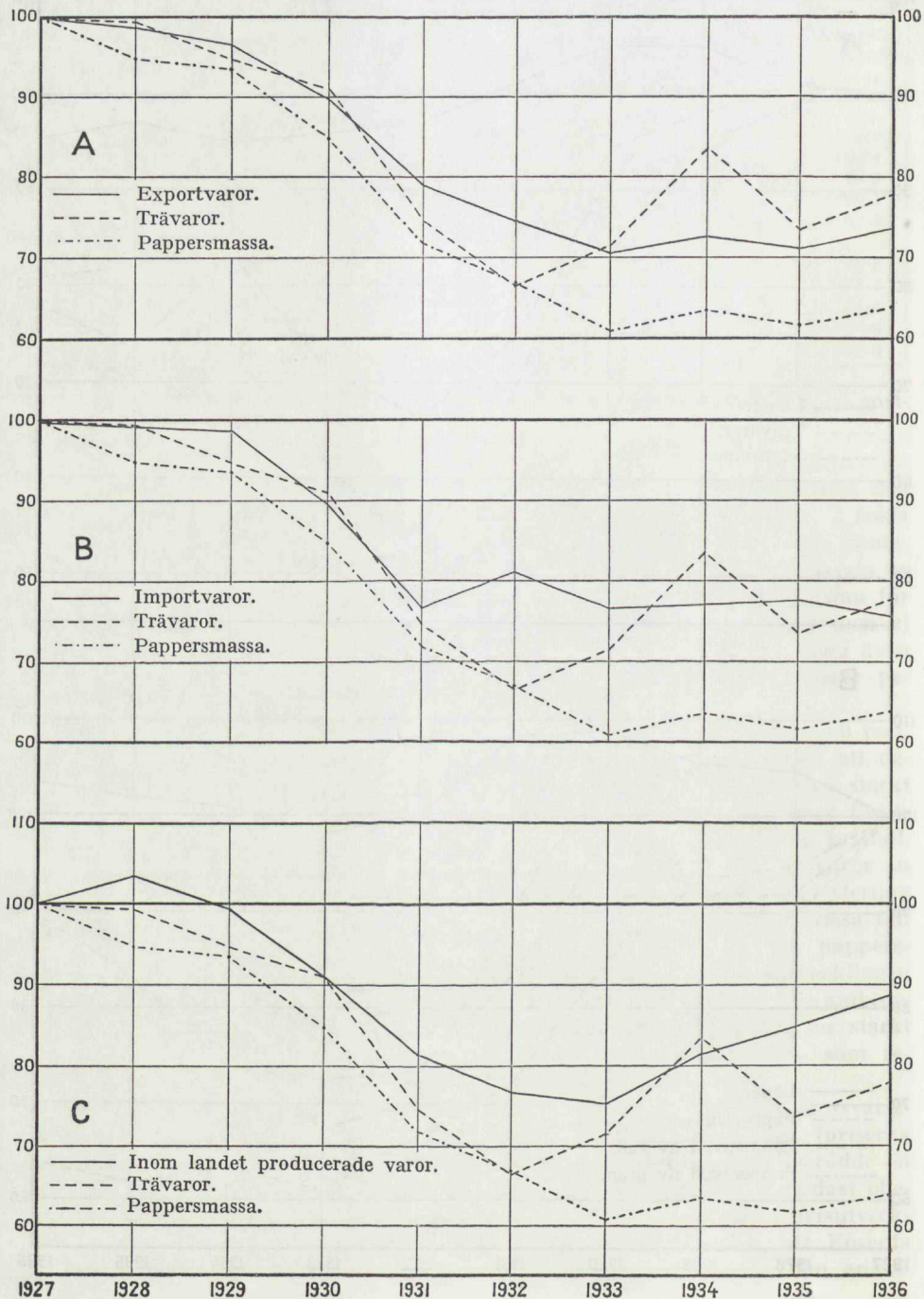
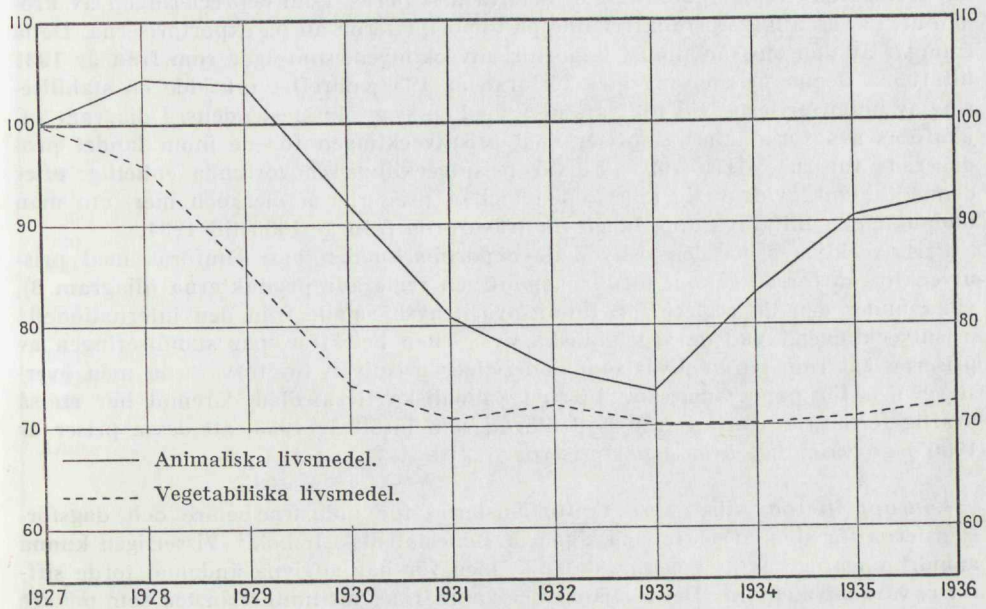

Diagram 3. Priser å animaliska och vegetabiliska födoämnen 1927—36.

Index: 1927 = 100.

kanska marknaden en stor roll, och deprecieringen av dollarn innebar en betydande sänkning av exportpriserna i svenska kronor räknat trots en samtidig höjning av dollarpriserna. Som exportörerna vid denna tidpunkt i regel icke hade säkrat sig mot kursförluster, fingo de bära denna förlust i form av lägre priser för tidigare kontraherade försäljningar. Sedermera ha de tack vare pundstabiliseringen kunnat skydda sig för dylika förluster genom säkringskrediter eller terminsaffärer.

Vid en jämförelse mellan prisutvecklingen för trävaror och pappersmassa å ena sidan samt å andra sidan prisindex för den totala exporten måste ihågkommas, att de två nämnda exportvarorna utgöra en så väsentlig del av totala exporten, att prisutvecklingen för dem måste komma att påverka exportprisindex. Då som framgår av diagrammet priserna på trävaror och pappersmassa åren 1930—36 utvecklats väsentligt ogynnsammare än den allmänna indexen, beror detta på att övriga exportvaror företett en i genomsnitt gynnsammare prisutveckling än skogsprodukterna.¹

¹ Efter år 1936 har en förändring ägt rum av de relativa priserna till skogsprodukternas förman. Enligt konjunkturinstitutets rapporter ha de procentuella prisförändringarna sedan år 1929 varit följande:

	Exportprisindex för			Parti- pris- index	Index för	
	trävaror	pappers- massa	papper		exporten	importen
1929—36	— 7	—29	—33a)	—14	—10	.
1936—37	+31	+20	+16	+14	+17	+15
januari—april 1937—38.....	+10	+22	+23	— 2	+17	— 2

a) inkl. papp.

Oenhetligheten i prisutvecklingen framgår tydligt av diagram 2 B och 2 C. I det första jämföras priserna på trävaror och pappersmassa med genomsnittspriserna för importvarorna. Av skäl, som här ej behöva diskuteras, kom deprecieringen av kronan att få väsentligt större inflytande på importpriserna än på exportpriserna. Detta framgår av den omsvängning i importprisutvecklingen, som ägde rum från år 1931 till 1932. Denna prisstegring gick förlorad år 1933; därefter inträdde en stabilisering av importpriserna vid 1931 års nivå med en svag ökningstendens. I diagram 2 C jämföras skogsprodukternas priser med prisutvecklingen för de inom landet producerade varorna. Åren 1928—31 var prisutvecklingen någorlunda enhetlig; efter denna tidpunkt vidgar sig marginalen mellan prisserierna mer och mer, om man undantar den tillfälliga uppgången för trävarorna från år 1933 till 1934.

Prisutvecklingen på den oskyddade exportmarknaden kan jämföras med prisutvecklingen för de genom jordbrukspolitiken reglerade produkterna (diagram 3), vilka under den tid regleringen funnits varit avskärmade från den internationella prisutvecklingen. Vad de vegetabiliska livsmedlen beträffar, har stabiliseringen av priserna ägt rum på en nivå, som understiger prisnivån för trävarorna men överstiger den för pappersmassan. För de animaliska livsmedlen däremot har en så kraftig förbättring inträtt från bottenläget, som inföll år 1933, att dessa priser år 1936 lågo väsentligt över exportpriserna.

Löneuppgifterna, vilka avse timförtjänsterna för industriarbetare och dagsförtjänsterna för skogsarbetare, äro tagna ur Lönestatistik årsbok.¹ Visserligen kunna anmärkningar göras mot denna statistik, men för här angivna ändamål torde siffrorna vara användbara. Det förtjänar dock anmärkas, att timförtjänsten som mätare av arbetskostnadernas förändringar ej inregistrerar förändringar i produktiviteten (produktion per arbetare), som äga rum på grund av tekniska omläggningar eller på grund av det förhållandet, att arbetarantalet av tekniska skäl ej kan fullt anpassas efter växlingarna i produktionens omfattning.

I diagram 1 A och 1 B jämföres prisutvecklingen för trävaror och pappersmassa med timförtjänsterna inom skogsnäringen. Diagrammen visa, att timförtjänsterna inom förädlingsindustrierna undergått relativt små variationer. De lågo år 1936, vad sågverken beträffar, cirka 4 % under 1927 års nivå. Pappersmassarbetarna ha kommit i åtnjutande av en stegring av timförtjänsterna på cirka 4 %. Dagsförtjänsterna i skogsbruket ha varit väsentligt mer konjunktur känsliga än timförtjänsterna i förädlingsindustrierna. Även om skogsarbetarnas dagsförtjänster ej sjönko lika djupt under depressionen som priset på sågtimmer eller på de förädlade varorna, har löneutvecklingen dock i stort sett gått i samma riktning som priserna.

Prisutvecklingen för jordbruksprodukterna är av betydelse för skogsprodukterna genom deras inflytande på levnadskostnaderna. Prisregleringen har bidragit till en stabilisering av levnadskostnaderna på en högre nivå än som skulle blivit resultatet vid fri prishöjning. Denna stabilisering av levnadskostnaderna har i sin tur bidragit till trögrörligheten i lönerna inom förädlingsindustrierna. Arbetarna i dessa industrier, som på grund av en kombination av stigande timförtjänster och sjunkande levnadskostnader erhöles en väsentlig höjning av den reala timförtjänsten fram till år 1931, ha kunnat i stort sett bibehålla åtminstone en del av denna stegring. Särskilt gäller detta pappersmassarbetarna. Däremot ha skogsarbetarna fått vidkännas en avsevärd sänkning av den reala dagsförtjänsten sedan år 1927.

Några slutsatser rörande *årsinkomstens* utveckling för här berörda arbetargrupper kunna ej dragas ur detta material. Arbetslöshet och inskränkning av arbetstiden

¹ Uppgifterna avse kontantlön och naturaförmåner.

Tabell 2. Löner inom skogsnäringen 1927—36.

Index: 1927 = 100.

År	Huggare	Körare	Arbetare vid		Samtliga industriarbetare
			sågverk	pappersmassefabriker	
1927.....	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
1928.....	100·0	100·4	100·8	104·7	101·2
1929.....	97·7	98·8	105·1	105·4	103·6
1930.....	104·4	102·0	105·1	108·9	106·3
1931.....	98·3	97·0	100·8	108·1	106·3
1932.....	88·3	86·5	97·0	100·0	103·6
1933.....	83·3	81·4	95·8	98·1	102·0
1934.....	88·6	86·6	94·9	100·8	102·0
1935.....	92·6	88·8	97·0	101·9	103·6
1936.....	94·1	89·6	95·8	103·5	104·3

Anm.: Siffrorna för huggare och körare avse dagsförtjänster under nästföregående avverkningsåsong, för sågverks- och pappersmassearbetare och samtliga industriarbetare timförtjänster i medeltal för löpande år. »Samtliga industriarbetare» avse manliga arbetare i den egentliga industrien.

ha bidragit till en väsentligt ogynnsammare utveckling för årsinkomsterna än för tim- eller dagsförtjänsterna.

I 1936 års lönekommittés betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente (S. O. U. 1937: 48) lämnas vissa statistiska löneuppgifter, som kunna användas för att belysa löneläget för arbetarna i de skogsförädlade industrierna. Den absoluta årsinkomsten för manliga arbetare år 1935 (inkl. naturaförmåner, genomsnitt för landet, standardräknade med hänsyn till fördelningen på dyrorter), antalet arbetstimmar per arbetare åren 1926 och 1935 samt förändringarna sedan år 1926 framgå av nedanstående tabell:

I n d u s t r i	Antal arbetstimmar pr arbetare ¹		Årsinkomst	
	1926	1935	Kronor 1935	Procentuell minskning eller ökning 1926—35
Mekaniska verkstäder.....	2 258	2 291	2 905	+6
Sågverk.....	1 788	1 678	1 981	-4
Pappersmassefabriker.....	2 289	2 276	2 590	+5
Bagerier.....	2 289	2 283	3 560	+2
Komm. kraft-, belysn.- och vattenverk.....	2 328	2 275	3 369	±0
Spinnerier m. m.....	2 235	2 173	2 152	+1
Skrädderier o. sömnadsfabriker....	2 170	2 152	2 999	-8
Tändsticksfabriker.....	2 227	2 026	2 111	-13

¹ Uppgifterna äro hämtade ur industristatistiken och avse närmast motsvarande arbetargrupper.

Vid bedömandet av såväl den absoluta inkomstnivån som inkomstutvecklingen måste hänsyn tagas till speciella förhållanden, såsom arbetskonflikter, avkortad

arbetstid m. m., som kunna påverka en viss industri under något av de år siffrorna avse. För sågverken var 1935 sålunda ett med hänsyn till avsättning och timmertillgång dåligt år, vilket bl. a. påverkade arbetstidens längd och därigenom även årsinkomsterna. Med dessa reservationer kan man dock draga den slutsatsen, att årsinkomsterna vid sågverken ligga på en väsentligt lägre nivå än i de rena hemmamarknadsindustrierna och att de försämrats i förhållande till dessa. Detta gäller, fastän i något mindre grad, om pappersmassindustrien. Av de här medtagna grupperna är det endast textil- och tändsticksarbetarna, som befinna sig på samma inkomstnivå som sågverksarbetarna.

Skogsnäringens betydelse ur sysselsättningsynpunkt.

Ur social synpunkt har frågan om skogsindustriernas förmåga att skapa utkomst-möjligheter för norrlandsbefolkningen vid skilda tillfällen tagits upp till behandling. Den senaste undersökningen av detta slag är den s. k. Norrlandsundersökningen, vilken socialstyrelsen nyligen avslutat. Det ligger vid sidan av föreliggande uppgift att taga upp dessa problem till diskussion. Något självständigt försök att beräkna sysselsättningens omfattning kommer därför icke att göras i det följande. Redogörelsen inskränker sig till en sammanställning av viktigare uppgifter, vilka grunda sig på tidigare undersökningar och på den officiella statistiken.

Man kan erhålla en föreställning om betydelsen av arbetskraftens insats för skogsnäringen, om man beräknar arbetslönernas andel i det totala produktresultatet. Vid 1930 års skogsvecka framlades en beräkning av bruttoinkomstens fördelning, enligt vilken ungefär en femtedel av bruttoförsäljningsbeloppet för samtliga skogsprodukter skulle utgå till skogsägarna i form av rotvärde, medan huvudparten av de återstående fyra femtedelarna utgjorde arbetslöner i skogsbruk och förädlingsindustrier. I en uppsats i Svenska skogsvårdsföreningens tidskrift (1936: II. Skogsbruket och folkförsörjningen) har Th. Streiffert verkställt en liknande beräkning för år 1934. Enligt denna skulle lönerna till arbetare och andra anställda i skogsbruk och förädlingsindustrier (inkl. pappersindustrien) utgöra ungefär hälften av det samlade produktvärdet efter avdrag av dubbelräknade poster och importerade råmaterial och hjälpmedel. Dessa beräkningar äro synnerligen approximativa och kunna ej tillmätas annat värde än att de ge en föreställning om storleksordningen av här diskuterade faktorer.

En bättre belysning av dessa förhållanden erhåller man genom att studera sysselsättnings-siffrorna. Med hänsyn till olikheterna dels i det statistiska materialet och dels i arbetets karaktär måste olika metoder användas för skogsbruket och för förädlingsindustrierna. Skogsbruket skiljer sig från förädlingsindustrierna framför allt genom arbetets starkt säsongpräglade karaktär och genom de mindre möjligheterna för en mekanisering.

Skogsbruk.

Den officiella statistiken ger ej några upplysningar om antalet skogsarbetare, men vid skilda tillfällen ha specialundersökningar utförts på detta område. Den senaste är den ovan nämnda Norrlandsundersökningen, vars huvudresultat i detta avseende ställts till förfogande i korrektur.

Vad antalet arbetare beträffar, har Norrlandsundersökningen begränsats till Nord-sverige, d. v. s. Norrland samt Värmland och Kopparbergs län. Den grundar sig på uppgifter lämnade av kommunalnämnderna. På basis av dessa uppskattar socialstyrelsen antalet i skogsbruk under någon del av perioden våren 1934 t. o. m. vintern

1934—35 sysselsatta personer till 145 000, exkl. skogsarbetare, sysselsatta i egen skog med avverkning för husbehov, skogskulturåtgärder och dylikt, och antalet motsvarande dagsverken i skogs- och flottningsarbete till 11 miljoner.

En uppskattning av arbetskraftbehovet för hela landet samt för all avverkning och för skogsvårdande åtgärder har utförts av 1931 års skogssakkunniga. Dessa kommo till det resultatet, att skogsbruket vid rationell skötsel och största möjliga virkesuttag skulle kräva 53 miljoner dagsverken. Vid jämn sysselsättning året runt skulle detta innebära ett arbetskraftbehov av cirka 180 000 personer. Enligt 1933 års skogsindustrisakkunniga skulle antalet dagsverken för avverkning m. m. av industrigagnvirke av tall och gran inom Nordsverige härvid utgöra 13·5 miljoner. Utan att direkt jämföra resultaten kan nämnas, att arbetslöshetsutredningen vid uppskattning av sysselsättningen i skogsbruket kom till en siffra av 185 000 beräknade årsarbetare för åren 1925—28. Detta motsvarar ungefär 25 % av hela industriarbetarstammen enligt 1930 års folkräkning.

Vid ett bedömande av ovanstående siffror måste man emellertid taga hänsyn till, att en stor del av det åsyftade arbetet utföres av bönder och andra jordbrukare för egen räkning. Vid ett studium av problemet ur arbetsmarknadssynpunkt eller vid en diskussion av följderna för arbetskraftens försörjning av en förändring i den industriella förädlingen av virket måste man hålla sig till den av socialstyrelsen beräknade siffran av 145 000 skogsarbetare för Nordsverige, vilken avser arbetare, sysselsatta med skogsarbete och flottningsarbete för annans räkning samt även med skogsavverkning för egen räkning till avsalu.

Vid en uppskattning av antalet skogsarbetare för hela landet kan man utgå från den förutsättningen, att sysselsättningsgraden är densamma i övriga delar av landet som i Nordsverige. Om man vidare förutsätter, att arbetskraftåtgången fördelar sig på olika delar av landet i den proportion, som framgår av de av 1933 års skogsindustrisakkunniga lämnade dagsverkssiffrorna, kommer man till det resultatet att cirka 230 000 personer under någon del av året skulle sysselsättas med skogsarbete för annat ändamål än eget husbehov och skogsvårdsåtgärder å egen skog.

Enligt socialstyrelsens undersökning, vilken i denna del grundar sig på olycksfallsstatistiken, skulle arbetstiden i Nordsverige vara cirka tre månader i genomsnitt per år. Även om sommarhuggningarna och övriga skogsvårdande arbeten, vilka kunna förläggas till sommaren, ha ökats på senare tid, är alltjämt den övervägande delen av avverkningsarbetet förlagd till vintersäsongen. Denna börjar i regel i november eller december. Från nyåret kommer arbetet mera allmänt i gång, och det varar sedan i regel till mars—april alltefter snö- och temperaturförhållanden. Härefter inträder en paus, till dess flottningssäsongen tar sin början i maj. Flottningssäsongens längd varierar beroende på flottledernas längd och på växlingar i vattentillgång och väderleksförhållanden. Samma arbetare torde dock knappast varaktigt taga del i flottningen längre tid än en och en halv månad. Det har på grundval av ovannämnda representativitetsundersökning beräknats, att 62·3 % av samtliga dagsverken falla på månaderna november t. o. m. mars.

Dessa uppgifter belysa arbetets starkt säsongpräglade karaktär. Härav framgår att skogsarbetet ej kan lämna full sysselsättning året runt. Även för de fast anställda skogs- och flottningsarbetarna uppskattas antalet arbetsdagar för skogsarbete och flottning till endast 75 % av samtliga arbetsdagar under året. För den stora gruppen lösarbetare är motsvarande procentsiffra endast 37·5. Det är därför nödvändigt för skogsarbetarna att komplettera skogsarbetet med andra slag av arbete.

För huvudparten av skogsarbetarna är jordbruket på grund av olikheterna i säsongfluktuationer det viktigaste komplementyrket. Av socialstyrelsens undersökning framgår, att inte mindre än 47 % av samtliga skogsarbetare i Nordsverige

utgöras av självägande jordbrukare och deras söner. Läger man härtill arrendatorer, skogstorpäre och deras söner, kommer man upp till en siffra av 63 %. Att skogsarbetet, hur viktigt det än är för jordbrukarna, dock ej räcker till att ge dem det nödvändiga tillskottet av kontantinkomster, framgår av att de i stor utsträckning även deltaga i vägarbeten.

Den fasta skogsarbetarestammen uppskattas till endast 14 % av samtliga skogsarbetare och lösarbetarna till 23 %. För lösarbetarna framträder nödvändigheten av ett biyrke med stor skärpa. Det viktigaste biyrket är vägarbete. Dessutom kunna lösarbetarna få sysselsättning som tillfälliga jordbruksarbetare, som byggnadssnickare m. m. Under de år, som undersökningen omfattar, ha de statliga och kommunala reservarbetena spelat en mycket stor roll för denna kategori.

Då man endast har siffror från enstaka år till sitt förfogande, är det ytterligt svårt att bedöma utvecklingstendensen. Å ena sidan verkar en ökning av de skogsvårdande åtgärderna i riktning mot ett stegrat arbetskraftsbehov. Detta tar snarare formen av en utsträckning av arbetstiden för de tidigare sysselsatta än en utökning av skogsarbetareantalet. Å andra sidan försiggår en viss rationalisering genom hästkörlornas ersättande med motortransporter, vilket innebär ett minskat behov av arbetskraft under avverknings säsongen. Tillsammans bidra dessa faktorer till en utjämning av de stora säsongfluktuationerna i behovet av arbetskraft.

Förädlingsindustrier.

Den huvudsakliga källan för uppgifter rörande sysselsättningen i förädlingsindustrierna utgöres av den officiella industristatistikens uppgifter om arbetareantalet i medeltal för året samt antalet under året fullgjorda arbetstimmar. Vad pappersmasseindustrien beträffar, torde dessa uppgifter omfatta praktiskt taget samtliga pappersmassefabriker, antingen dessa drivas självständigt eller i förening med pappersbruk. Däremot faller ett betydande antal småsågar utanför industristatistiken. En uppfattning om storleksordningen av det fel som uppstår, om undersökningen begränsas till industristatistikens material, erhålles genom en jämförelse mellan industristatistikens och folkräkningens uppgifter för år 1930. Enligt den förra voro i medeltal för året 41 332 arbetare sysselsatta vid sågverk och hyvlerier, medan enligt folkräkningen antalet arbetare, som under år 1930 haft inkomst, utgjorde 48 210. Om denna senare siffra kan anses representera totala antalet sysselsatta sågverksarbetare, skulle industristatistiken omfatta cirka 85 % av dessa. Man torde kunna draga den slutsatsen, att de återstående 15 % huvudsakligen arbeta för rent lokala behov. De äro sålunda i sin sysselsättning ej så starkt beroende av konjunkturväxlingarna i efterfrågan på trävaror. Avsättningssvårigheter på de utländska marknaderna eller timmerbrist torde däremot påverka sysselsättningsgraden vid de sågverk, som ingå i industristatistiken. Med reservation för att siffrorna äro något för låga samt att de även ge alltför starka konjunkturutslag kommer i det följande endast industristatistikens siffror att användas.

Ett studium av tab. 3 ger vid handen, att såväl arbetareantalet som de under året fullgjorda arbetstimmarna undergått en avsevärd minskning under tioårsperioden. Om man för att i möjligaste mån reducera konjunkturinflytandena jämför åren 1929 och 1936, finner man att antalet arbetare vid sågverk och hyvlerier minskat från 44 145 till 35 735. Den procentuella minskningen är 19 %. Antalet arbetstimmar har likaledes nedgått från 79 042 till 61 726 eller med 22 %. Förklaringen till olikheten i procenttalen torde vara den, att man ännu år 1936 på sina håll använde avkortad arbetstid. Jämför man denna utveckling med förändringarna i produktionens kvantitet, finner man att tillverkningen av ohyvlade bräder och plankor minskats med 19 %, medan tillverkningen av hyvlade bräder stigit med

Tabell 3. Arbetarantal och fullgjorda arbetstimmar i förädlingsindustrierna 1927—36.

Å r	Sågverk och hyvlrier		Låd- och fanér-fabriker		Pappersmasse-fabriker		S u m m a		Arbetare i % av totala antalet industriarbetare
	Arbetare	Arbets-timmar i 1 000-tal	Arbetare	Arbets-timmar i 1 000-tal	Arbetare	Arbets-timmar i 1 000-tal	Arbetare	Arbets-timmar i 1 000-tal	
1927	42 651	76 797	733	1 334	21 113	47 619	64 497	125 750	15.7
1928	46 665	81 278	1 149	2 224	21 648	40 588	69 462	124 090	15.8
1929	44 145	79 042	1 122	2 358	22 755	52 677	68 022	134 077	15.0
1930	41 332	71 317	1 117	2 216	22 373	49 624	64 822	123 157	14.3
1931	37 667	63 032	889	1 746	20 967	42 362	59 523	107 140	13.8
1932	32 574	52 856	836	1 553	19 819	33 937	53 229	88 346	13.3
1933	30 354	50 498	745	1 426	18 992	41 103	50 091	93 027	12.7
1934	36 536	63 541	895	1 787	19 440	44 526	56 871	109 854	13.0
1935	36 078	61 090	1 087	2 308	19 985	45 493	57 150	108 891	12.1
1936	35 735	61 726	1 321	2 756	20 020	46 055	57 076	110 537	11.4

19 %. Då den senare delen av produktionen spelar en avsevärt mindre roll än den förra, torde man kunna dra slutsatsen att sågverksproduktionen kvantitativt minskat från år 1929 till 1936, men att denna minskning understiger nedgången i sysselsättningen såsom denna framträder i arbetarantal och fullgjorda arbetstimmar. En viss produktivitetöknning torde därför ha ägt rum.

Produktionen av pappersmassa steg kvantitativt med 17 % från år 1929 till 1936. Samtidigt minskades arbetarantalet från 22 755 till 20 020 eller med 12 %¹ och antalet fullgjorda arbetstimmar från 52 677 till 46 055 eller med 13 %. Detta innebär att antalet arbetstimmar per ton producerad massa nedgått från 21 till 14 timmar i genomsnitt för hela produktionen. Den reservationen måste dock göras, att denna ökning av produktiviteten till en del kan vara skenbar, beroende på att produktionens sammansättning förändrats. Om tillverkningen av mindre arbetskrävande kvaliteter växer på bekostnad av mer arbetskrävande kvaliteter, kommer detta nämligen att siffermässigt taga sig samma uttryck som en genomsnittlig produktivitetöknning. Den starka stegringen i sulfatproduktionen med 61 % under ovannämnda period (mekanisk massa: + 3 %, sulfit: + 18 %) har verkat i denna riktning. Sulfatfabrikerna äro i regel av senare datum än sliperierna och sulfitfabrikerna och därför mer modernt utrustade. Det är därför antagligt, att den relativt starkare ökningen av sulfatproduktionen medfört en genomsnittlig stegring av produktivitetssiffrorna för hela industrien. Det förtjänar anmärkas, att även vid oförändrad teknik en ökning av produktionen i en starkt mekaniserad industri ej givet för med sig en motsvarande stegring av arbetarantalet. Starka variationer kunna förekomma i produktionens omfattning utan att arbetarantalet nämnvärt förändras. Förskjutningen är emellertid av sådan omfattning, att man torde kunna dra den slutsatsen, att industrien i sin helhet har genomgått en teknisk förändring, som starkt ökat arbetets produktivitet.

På annat ställe har framhållits, att prisutvecklingen för de färdiga produkterna gått i en för företagarna ogynnsam riktning i jämförelse med timförtjänsterna och — i fråga om pappersmassan — råvarupriserna. Den räntabilitetsförsämring, som

¹ Denna minskning kan, åtminstone delvis, bero på en omändring av vissa fabriker från tillverkning av cellulosa till cellulosa och papper, som kan ha medfört en överflyttning vid den statistiska redovisningen av vissa arbetare till rubriken »pappersarbetare».

detta innebär för företagen, har åtminstone delvis kompensrats genom en rationalisering. En del av förlusten har kunnat skjutas över på arbetskraften i form av minskad sysselsättning för en del av arbetarna.

Den tekniska utvecklingen under depressionen har medfört, att förädlingsindustrierna även för framtiden kunna reda sig med ett mindre antal arbetare än tidigare. Detta innebär att deras betydelse ur sysselsättningsynpunkt minskats. Om nedgången i sågverksproduktionen blir bestående, accentueras detta förhållande än ytterligare. Av tab. 3 framgår också att förädlingsindustriernas arbetarantal i förhållande till det totala industriarbetarantalet sjunkit från 15—16 % före år 1929 till 11—12 %.

I fråga om skogsnäringens betydelse för arbetskraftens sysselsättning kan det tillägget göras, att denna näring även indirekt efterfrågar arbetskraft. För transporterandet av timmer och massaved på järnvägar och med bogserbåtar och för transporten av trävaror och massa på svenska fartyg kräves arbetskraft. Det samma gäller produktionen av andra förbrukningsartiklar än skogsprodukter samt maskiner för industriens behov, i den mån dessa tillverkas inom landet. En förändring i efterfrågan på skogsprodukter kommer sålunda att påverka efterfrågan på arbetskraft i dessa andra näringsgrenar, och effekten blir starkare, i ju högre grad dessa äro beroende av avsättningen till skogsindustrierna. Någon uppskattning av denna indirekta efterfrågan på arbetskraft är ej möjlig.

I de viktigare industrier, vilka använda inhemska skogsprodukter som råmaterial, utgjorde arbetarantalet åren 1929 och 1936 följande:

	1929	1936
Snickeri- och möbelfabriker	15 649	21 394
Pappersbruk och pappfabriker	14 206	14 959
Annan pappersindustri	7 120	7 641
Summa	36 975	43 994

Här föreligger sålunda en avsevärd ökning (+ 19 %) i motsats till den minskning, som ägt rum vid sågverken och pappersmassfabrikerna. Ökningen faller till ojämförligt största delen på snickeri- och möbelfabrikerna (+ 37 %), vilka kunna uppvisa en stegring av bruttoproduktvärdet under samma period från 91·8 miljoner kronor till 140·6 miljoner kronor (+ 53 %). Av detta bruttoproduktvärde utgjorde värdet av byggnadsmaterial 33·4 % år 1929 och 38·8 % år 1936.

Vidare har i det ovanstående hänsyn ej tagits till att sågverken och pappersmassfabrikerna sysselsätta ett icke ringa antal personer som teknisk och kommersiell förvaltningspersonal. Antalet av sålunda sysselsatta personer är visserligen väsentligt mindre än arbetarantalet, men det uppgick vid 1931 års företagsräkning till närmare 4 000 personer, inräknat de i hithörande försäljningsföretag anställda.

Skogsnäringens brutto- och nettoinkomst.

Skogsbruk.

Skogsbrukets bruttoinkomst eller bruttoproduktvärde skulle teoretiskt motsvaras av värdet av skogens årliga tillväxt av nyttiga dimensioner med tillägg för värdet av de produktiva insatser, som äro nödvändiga för skogsvården, avverkningen och för transporten av virket. Hur långt man skall sträcka sig i fråga om transportererna beror på definitionen av skogsbrukets verksamhetsområde. Enligt den i inledningen givna definitionen skall i skogsbruket även inbegripas flottning av virket till älvmynningen, flottläggning och bogsering till fabriken, m. m., d. v. s. skogsbrukets

insats omfattar all verksamhet som erfordras, till dess virket nått konsumenten, med undantag av transporttjänster som utföras av fristående organ, t. ex. järnvägar.

Om avverkningarna jämnt motsvara den årliga tillväxten, överensstämmer brutto produktvärdet enligt ovanstående definition med värdet av det avverkade virket vid avsättningsorten eller med de intäkter, som årligen tillfalla skogsbruket genom avverkningarna. Ett överskott av tillväxt över avverkningar betyder att den verkliga inkomsten är större än intäkterna. Detta överskott representerar en kapitalbildning. Däremot innebär ett underskott en kapitalförtäring.

Då en uppskattning dels av tillväxtens värde och dels av värdet av de produktiva insatserna är ytterst svår att göra, blir det nödvändigt att arbeta med den förutsättningen, att tillväxt och avverkning motsvara varandra. Man bortser sålunda från den kapitalbildning, som representeras av nettotillväxten, eller den kapitalförtäring, som motsvaras av överavverkning. I förra fallet blir den framräknade bruttoinkomsten något för låg, i det andra fallet något för hög.

De data, som äro nödvändiga för en beräkning av skogsbrukets bruttoinkomst, äro sålunda avverkningarnas kvantitativa omfattning och priserna på olika slag av virke.

Någon fortlöpande avverkningsstatistik finnes ej. På grundval av riksskogstaxeringarna ha vissa beräkningar utförts rörande avverkningen, men dessa avse endast en uppskattning av den disponibla skogsavkastningen. Ett mått på de årliga avverkningarnas storlek och fluktuationer kan därför erhållas blott genom en beräkning av förbrukningen av virke för olika ändamål. Frånsett att materialet för en dylik beräkning är bristfälligt, lider denna metod av den svagheten, att man ej kan taga hänsyn till den skillnad i tid, som föreligger mellan avverkningen och förädlingen av virket. Vidare måste siffrorna för förbrukningen kompletteras med uppgifter om import och export av oarbetat virke.

Förbrukningen av virke kan uppdelas på sex stora grupper, vilka torde representera den huvudsakliga konsumtionen. Dessa grupper äro: förbrukning av virke vid sågverk och pappersmassfabriker samt för kolning, av gagnvirke av tall och gran för husbehov samt av vedbränsle för industriellt bruk och för de enskilda konsumenternas behov. Den förbrukning, som ligger utanför dessa områden, torde vara obetydlig. Det torde huvudsakligen röra sig om gagnvirke av annat slag än tall och gran samt vedbränsle, som användes vid transportföretag, allmänna inrättningar och dylikt.

I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för de metoder, som i varje enskilt fall kommit till användning, samt för resultatet av beräkningarna.

Virke till sågverk. Vid de beräkningar, som utförts av Stockholms högskolas socialvetenskapliga institut (jfr sid. 71), har använts ett åtgångstal av $2 \cdot 10 \text{ fm}^3$ rundvirke (exkl. bark) per fm^3 sågade trävaror. I 1933 års skogsindustrisakkunnigas betänkande (S. O. U. 1935: 36), den senaste officiella utredningen rörande dessa frågor, har man utgått från ett åtgångstal av $1 \cdot 96$ för Nordsverige och $1 \cdot 94$ för övriga delar av landet. Dessa tal avse virkesåtgången apterat stamvirke, exkl. bark, som transporterats ut ur skogen i och för vidare förädling efter inmätning. Hänsyn har sålunda tagits till sjunkningsförluster, nedtumning m. m., av de sakkunniga uppskattade till 1 %, för att få fram den exakta stamvolymen.

De uppgifter från sågverken rörande dessas förbrukning av sågtimmer, vilka infördrats av kommerskollegium för åren 1933—36, ge till resultat ett åtgångstal av $1 \cdot 63$ för åren 1933—35 och $1 \cdot 62$ för år 1936, om förbrukningssiffrorna apteras på produktionen av sågade trävaror, uppskattad på nedan angivna sätt. Detta åtgångstal avser köpmätt kubikmassa vid förädlingsverken.

Om man använder medeltalet av de sakkunnigas åtgångstal för en beräkning av det förbrukade sågtimrets värde för år 1926, erhåller man, med användande av de å sid. 72 angivna priserna, ett belopp av 168·8 miljoner kronor. Detta motsvarar 56·6 % av sågverkens bruttoproduktvärde. Enligt kommerskollegii produktionskostnadsundersökning för år 1926, omfattande 63 % av de i industristatistiken redovisade sågverken och hyvlerierna, skulle råvarans, d. v. s. sågtimrets, andel av hela bruttoproduktvärdet detta år ha utgjort 59·4 %. Överensstämmelsen mellan dessa två procentsiffror visar, att man vid periodens början kommer fram till ett sannolikt resultat med användande av de sakkunnigas åtgångstal. Enligt uppgift från sågverken har någon sådan teknisk förändring ej heller ägt rum sedan mitten av 1920-talet, som skulle medfört en mera väsentlig minskning av timmeråtgången. Ett åtgångstal av 1·95 anses alltså tämligen väl motsvara den genomsnittliga timmerförbrukningen.

För år 1936 redovisar kommerskollegium en förbrukning på endast 9 139 000 fm³ sågtimmer, medan enligt de sakkunnigas åtgångstal förbrukningen skulle ha utgjort 10 915 000 fm³ (efter avdrag av 1 % för sjunkningsförluster). Denna stora differens torde knappast kunna förklaras annat än genom skiljaktiga redovisningsmetoder vid timrets uppmätning. På grund härav ha de sakkunnigas åtgångstal använts i det följande för hela undersökningsperioden.

Som mått på produktionen av sågade trävaror ha använts industristatistikens kvantitetsuppgifter för sågade och ohyvlade plankor, battens m. m., bräd- och plankstump, takstickor, läkter, ribbor, stav och lådämnen. Den beräknade förbrukningen av sågtimmer framgår av tab. 4. Då beräkningarna grunda sig på industristatistikens siffror, kommer den framräknade förbrukningen ej att omfatta det timmer, som försågas vid smärre husbehovs- och andra sågar. I värdet av sågtimret ingår även värdet av det sågavfall, som i form av sulfathack och bränsle finner användning vid sulfatfabriker, sågverk m. m.

Tabell 4. Förbrukningen av sågtimmer 1927—36.

Å r	Kvantitet 1 000 fm ³	Pris kr. per fm ³	Värde milj. kr.
1927.....	12 500	14·58	182·3
1928.....	14 028	14·72	206·5
1929.....	13 640	14·30	195·1
1930.....	12 322	13·75	169·4
1931.....	10 758	10·04	108·0
1932.....	9 173	7·57	69·4
1933.....	9 354	8·94	83·6
1934.....	12 355	12·38	153·0
1935.....	11 316	11·97	135·5
1936.....	11 025	11·76	129·7

En redogörelse för beräkningen av priserna har lämnats på sid. 72. De absoluta priserna liksom det totala värdet av förbrukningen av sågtimmer framgår av tab. 4.

Virke till pappersmassfabriker. På grund av brist på lämpligt material har socialvetenskapliga institutet beräknat konsumtionen av pappersved på basis av vissa antaganden rörande pappersvedens procentuella andel av de olika pappersmasseslagens tillverkningsvärde. Med en dylik metod kan man emellertid ej taga hänsyn till den förskjutning i produktionskostnadernas fördelning, som man har anledning antaga äger rum under tider av starka prisfluktuationer, vilka olika starkt påverka råvarupriser, produktpriser och löner, ej heller till tekniska förändringar.

Som framgår av diagram 1 A har den föreliggande undersökningsperioden karakteriserats av synnerligen starka förskjutningar i prisrelationerna. Det är även svårt att bedöma hur de tekniska förändringar, som ägt rum inom industrien med åtföljande ökning av arbetskraftens produktivitet, påverkat produktionskostnadernas fördelning. I fråga om råmaterialanvändningen har införandet av barktrummor haft stor betydelse genom det bättre utnyttjande av pappersveden, som därigenom åstadkommit. Härtill kommer att företagets produktionskostnadsberäkningar¹ i regel icke inkludera ränta å det nedlagda kapitalet och ej heller avskrivningar. De tillverkningsvärden, på vilka de skola appliceras, nämligen industristatistikens uppgifter om produktionens värde, hänföra sig emellertid till produkternas totala försäljningsvärde.²

De siffror, som erhållas ur företagets produktionskostnads kalkyler, kunna därför ej användas direkt utan måste räknas om under vissa antaganden om relationen mellan förräntning och avskrivningar å ena sidan samt försäljningsvärdena å den andra. Dylika kalkyler måste bli synnerligen osäkra, enär de bland annat förutsätta en viss »normal» förräntning av det nedlagda kapitalet. De kunna dock ha ett visst värde som kontroll på de med andra metoder verkställda beräkningarna.

I det följande har ett försök därför gjorts att uppskatta pappersvedens värde med samma metod, som använts i fråga om sågtimret, d. v. s. på grundval av en beräkning av de konsumerade kvantiteterna.

1933 års skogsindustrisakkunniga använde vid sina beräkningar av pappersvedsförbrukningen följande åtgångstal (i fm³ per ton torr massa, exkl. bark):

	Norra Sverige	Södra Sverige
Mekanisk massa	2·90	2·84
Sulfit, blekt	6·70	6·57
Sulfit, oblekt	5·85	5·98
Sulfat, oblekt (inkl. 20 % sågavfall)	5·63	5·45

Liksom i fråga om sågtimret har hänsyn tagits till sjunkningsförluster, nedtuning, m. m.; dessa åtgångstal avse sålunda den exakta stamvolymen. Även om de sakkunnigas siffror kunna anses motsvara de verkliga förhållandena vid undersökningsperiodens början, kunna de ej godtagas som mått på åtgången av pappersved vid 1930-talets mitt. På grund av tekniska förbättringar har nämligen förbrukningen av pappersved kunnat väsentligt nedbringas. Enligt uppgift från industriellt håll skulle följande åtgångstal för närvarande kunna anses vara representativa för industrien i genomsnitt (1936):

Mekanisk massa	2·58
Sulfit, blekt	6·14
Sulfit, oblekt	5·14
Sulfat ³ (inkl. sågavfall)	4·80

För hela perioden ha åtgångstal konstruerats på så sätt, att medeltalet av de sakkunnigas siffror fått gälla för år 1927. Det har därefter antagits att förbrukningen per ton kontinuerligt avtagit med samma antal fm³ per år till år 1936.

Beräkningen av vedåtgången för sulfaten kompliceras på grund av att pappersveden i varierande utsträckning ersättes med sågavfall. Proportionen mellan såg-

¹ Dylika beräkningar ha ställts till förfogande av vissa företag i branschen.

² Värdesiffrorna avse »produkternas försäljningsvärde fritt banvagn eller fartyg, med frånräkning av rabatter men med inräkning av emballerings- och andra försäljningskostnader».

³ På grund av den blekta sulfatens ringa betydelse har ingen åtskillnad gjorts på denna och den oblekta sulfaten.

avfall och pappersved bestämmes av tillgången på sågavfall, d. v. s. på trävaruproduktionens omfattning. Direkta uppgifter om förbrukningen av sågavfall föreligga endast för åren 1933—36. Omräknas de av kommerskollegium publicerade siffrorna för sågavfallet till rundvirke, erhållas följande relationstal mellan sågavfallet och den totala vedförbrukningen:

1933	24·0
1934	22·9
1935	22·1
1936	20·1
Medeltal	22·3

1933 års skogsindustrisakkunniga utgingo vid sina beräkningar från ett relationstal av 20 %, vilket dock anses för lågt för äldre år, då trävaruproduktionen var större än nu. För fördelningen av den beräknade pappersvedsförbrukningen har därför antagits, att sågavfallet utgjorde 24 % år 1927 och 20 % år 1936.

Med användande av denna metod erhåller man nedanstående åtgångstal, avseende fm³ (exkl. bark) per ton torr massa:

År	Slipmassa	Blekt sulfit	Oblekt sulfit	S u l f a t	
				ved	avfall
1927.....	2·87	6·64	5·92	4·21	1·33
1928.....	2·84	6·58	5·83	4·17	1·29
1929.....	2·81	6·53	5·75	4·13	1·25
1930.....	2·77	6·47	5·66	4·09	1·20
1931.....	2·74	6·42	5·57	4·05	1·16
1932.....	2·71	6·36	5·49	4·01	1·12
1933.....	2·68	6·30	5·40	3·97	1·08
1934.....	2·65	6·25	5·31	3·93	1·04
1935.....	2·61	6·19	5·22	3·88	1·00
1936.....	2·58	6·14	5·14	3·84	0·96

Tabell 5. Förbrukningen av pappersved¹ 1927—36.

År	Gran ved			Tall ved			Summa milj. kr.
	Kvantitet 1 000 fm ³	Pris kr. pr fm ³	Värde milj. kr.	Kvantitet 1 000 fm ³	Pris kr. pr fm ³	Värde milj. kr.	
1927.....	8 215	13·86	113·9	1 907	10·12	19·3	133·2
1928 ²	7 046	12·47	87·9	1 839	9·31	17·1	105·0
1929.....	9 082	12·72	115·5	2 751	9·31	25·6	141·1
1930.....	8 713	14·45	125·9	2 614	9·90	25·9	151·8
1931.....	7 491	12·54	93·9	2 475	8·43	20·9	114·8
1932 ²	6 326	9·75	61·7	2 494	7·44	18·5	80·2
1933.....	8 172	9·39	76·7	3 057	7·33	22·4	99·1
1934.....	8 938	10·41	93·0	3 529	7·48	26·4	119·4
1935.....	9 128	11·51	105·1	3 670	8·43	30·9	136·0
1936.....	9 601	11·59	111·3	4 020	9·09	36·5	147·8

¹ Sågavfall ej inräknat.

² Arbetskonflikt.

Det har vidare förutsatts att tallveden uteslutande använts i sulfatindustrin samt granveden i träsliperierna och sulfitfabrikerna. Någon hänsyn har sålunda ej tagits till att en mindre kvantitet skadad granved användes vid sulfatproduktionen.

Resultatet av beräkningarna framgår av tab. 5.

För kontrollens skull ha dessa siffror jämförts med de av kommerskollegium för åren 1933—36 redovisade uppgifterna rörande pappersmasseindustriens råvaruförbrukning. Dessa avse köpmätt kubikmassa vid verken och anges i löst mått. De ha reducerats till fast mått ($1 \text{ fm}^3 = 0.6667 \text{ lm}^3$) och höjts med 5 %, motsvarande sjunkningsförluster, nedtunning m. m. Här beräknade siffror för förbrukningen av granved utgöra i procent av kommerskollegii siffror: 92.5, 92.8, 100.4 och 100.5 %, respektive. Man har anledning vänta att kommerskollegii siffror skola vara någon procent högre än här beräknade. Som ovan påpekats, användes nämligen en mindre kvantitet skadad granved för framställning av sulfat, vilken kvantitet rätteligen borde frändragas kommerskollegii siffror. Den skadade granveden torde emellertid utgöra endast cirka 2 % av totala granvedsförbrukningen. Om man tar hänsyn härtill, skulle den här använda metoden i jämförelse med kommerskollegii uppgifter ge något för höga siffror för de två sista åren, men väsentligt för låga för de två första åren. Då åren 1933—34 voro de första, för vilka uppgifter om råvaruförbrukningen insamlades och kollegiet på grundval av de vid bearbetningen gjorda erfarenheterna reviderade sina frågeformulär, är det troligt att uppgifterna ej äro lika tillförlitliga för åren 1933—34 som för efterföljande år. Detta bestyrkes av det förhållandet, att den officiella statistiken redovisar en minskning av den totala granvedsförbrukningen från år 1934 till år 1935 med 6 %, medan produktionen av slipmassa och sulfit samtidigt steg med 8 %, en utveckling, som förefaller föga sannolik. Kommerskollegii uppgifter för åren 1933 och 1934 torde därför ge ett för högt mått på förbrukningen av granved.

En på samma sätt utförd jämförelse mellan här beräknade siffror för sulfatveden och kommerskollegii uppgifter ger ett väsentligt sämre resultat. Relations-talen äro i detta fall: 120.5, 121.2, 119.0 och 118.9 %. Även om drygt 5 enheter av differensen bero på att den i sulfatproduktionen använda granveden ingår i de förra men icke i de senare uppgifterna, är skillnaden så stor att den ej kan förklaras annat än genom skiljaktiga redovisningsmetoder. Det här använda åtgångstalet, 4.80, för år 1936 anses vara ett minimum som genomsnitt betraktat. I fråga om sågavfallet är överensstämmelsen bättre. Relationstalen bli i detta fall 98.8, 102.8, 103.6 och 111.0 %, respektive. Med hänsyn till svårigheterna för verken att uppskatta förbrukningen av sågavfall och med den schematiska metod, som här använts, måste man räkna med en relativt stor felmarginal.

Virke till träkol. Virkeskonsumtionen värde har antagits utgöra 50 % av järn- och stålverkens förbrukning av träkol av skogs- och stubbved (se Dahlgrens ovan-nämnda uppsats).

Gagnvirke till husbehov. 1933 års skogsindustrisakkunniga ha verkställt en beräkning av virkesförbrukningen till husbehov med fördelning på bränsle och annat virke. Denna beräkning bygger på förutsättningen, att allt virke för nybyggnadsverksamhet på landet såväl som för all byggnadsverksamhet i städerna tages från de stora sågar, som ingå i industristatistiken, men att virke för byggnadsunderhåll på landet kommer från smärre husbehovs- eller andra sågar, vilka ej ingå i industristatistiken. Vidare har konsumtionen i städerna av pålar, spiror o. dyl. ej sågat gagnvirke uppskattats till 200 000 fm^3 . Ingen hänsyn har tagits till gagnvirke av andra trädslag än tall och gran. Hela förbrukningen av virke för ovan rubricerade ändamål uppskattas till 2 746 400 fm^3 .

Då dessa beräkningar äro mycket approximativa och här utförda kalkyler avse begränsad tidrymd, har ovanstående siffra, avrundad till 2 750 000 fm³, betraktats som ett genomsnitt för perioden ifråga. Ingen variation har företagits av års-siffrorna.

I sina ovannämnda beräkningar har Streiffert utgått från ett pris för år 1934 av 10 kronor per m³ (exkl. bark) för husbehovsvirke. Då detta pris närmast motsvarar det pris, som här använts för massaved av gran, har beräkningen av husbehovsvirkets värde ägt rum med hjälp av den i tab. 5 angivna prisserien för dylikt virke.

Industriens vedförbrukning. Industristatistiken lämnar årliga uppgifter om industriens förbrukning av ved i större stycken. Förbrukningen av sågspån och annat träavfall, som användes för bränsleändamål, medräknas ej här. Det ingår i värdet av sågtimmeret.

Med ledning av domänstyrelsens prisuppgifter har priset för brännveden fastställt till 4·00 kronor per lm³ för år 1935. Detta pris har varierats med hjälp av ovan nämnda index för priset på sågtimmer. Avdrag har ej gjorts för de transportkostnader, som eventuellt inkluderas i detta pris. Detta fel torde emellertid vara av underordnad betydelse.

Tabell 6. Industriens förbrukning av ved 1927—36.

Å r	Kvantitet 1 000 lm ³	Pris kr. per lm ³	Värde milj. kr.
1927.....	1 508	4·88	7·36
1928.....	1 303	4·92	6·41
1929.....	1 344	4·76	6·40
1930.....	1 386	4·60	6·37
1931.....	1 158	3·36	3·89
1932.....	1 087	2·52	2·74
1933.....	1 230	3·00	3·69
1934.....	1 338	4·12	5·51
1935.....	1 437	4·00	5·75
1936.....	1 517	3·92	5·95

Förbrukning av ved för hushållsändamål. För åren 1927—30 ha använts de av socialvetenskapliga institutet beräknade värdena samt för efterföljande år E. Dahlgrens kalkyler, kompletterade för åren 1935 och 1936. Före år 1930 bygga kalkylerna på en uppskattning av bränsleförbrukningen per individ i olika distrikt. Efter år 1930 har med ledning av 1931 års skogsakkunnigas och 1933 års skogsindustri-sakkunnigas betänkanden den totala konsumtionen uppskattats till 10 miljoner fm³ rått stamvirke (inkl. bark). Någon hänsyn har ej tagits till befolkningsmängdens förändringar under denna period, ej heller till eventuella förskjutningar i konsumtionsvanorna. Av detaljpriset enligt socialstyrelsens prisuppgifter ha 75 % ansetts tillfalla skogsbruket som inkomst. Resten har ansetts motsvara distributions- och transportkostnader.

Brutto- och nettoinkomst. Bruttoinkomsten erhålles genom att summera värdet av förbrukningen för olika ändamål och därefter justera detta belopp med hänsyn till export och import av oarbetade skogsprodukter av samma slag som de, vilka produceras inom landet. En dylik summation har utförts i tab. 7.

För att komma fram till nettoinkomsten, vilken motsvarar arbetslöner, ränta på det nedlagda kapitalet och företagarevinst, skall man från bruttoinkomsten draga

de varor eller tjänster, som skogsbruket erhåller från annat håll. Häri ingår bland annat underhåll av hästar, som användas för skogskörslor, och driftskostnader för lastbilar. Dessa omkostnader torde dock vara relativt obetydliga och om man, med hänsyn till brist på material, utesluter dem ur kalkylerna, torde felet ej bli av nämnvärd betydelse.

Vidare böra avskrivningar och underhåll av det i skogsbruket använda realkapitalet fråndragas bruttoinkomsten. Den mest betydande posten av detta slag torde gälla flottlederna. Under åren 1930—34 utgjorde amorteringen å anläggningskapitalet och underhållskostnaderna i genomsnitt 4·5 miljoner kronor (jfr Dahlgren). Häri ingå möjligen arbetslöner för underhållsarbeten, utgivna till flottningsarbetarna, vilka löner ej böra fråndragas bruttoinkomsten. Denna post, som torde utgöra en relativt stor del av avdragsposterna, uppgår sålunda till endast 1·0—1·5 % av den totala bruttoinkomsten.

Man torde sålunda utan att göra sig skyldig till något större fel kunna sätta nettoinkomsten lika med bruttoinkomsten. Detta fel går för övrigt i motsatt riktning mot det fel man gör sig skyldig till vid bruttoinkomstens beräkning genom att ej taga hänsyn till förbrukningen av annat gagnvirke än tall och gran och genom att exkludera skogens nettotillväxt. Enligt 1933 års skogsindustrisakkunnigas beräkningar torde det nämligen vara sannolikt, att något överskott förelegat under dessa år av tillväxt över avverkningar (exkl. avverkning av överårig skog).

På grund av de mycket approximativa uppskattningar, som måst göras, är det nödvändigt att räkna med en rätt betydande felmarginal.

Tabell 7. Skogsbrukets bruttoinkomst 1927—36, milj. kr.

Å r	Virke till sågverk	Virke till massafabr.	Virke till träkol	Gagnvirke till husbehov	Industriens vedförbrukning	Ved till konsumtion	Exportöverskott	Summa
1927.....	182	133	6	35	7	95	15	473
1928.....	206	105	6	31	6	90	25	469
1929.....	195	141	7	32	6	86	24	491
1930.....	169	152	7	36	6	84	18	472
1931.....	108	115	5	31	4	81	8	352
1932.....	69	80	3	24	3	74	6	259
1933.....	84	99	3	23	4	66	7	286
1934.....	153	119	4	26	6	64	7	379
1935.....	135	136	5	29	6	63	4	378
1936.....	130	148	5	32	6	66	—2	385
Medeltal	143	123	5	30	5	77	11	394

Av tabellen framgår att skogsbrukets nettoinkomst uppgått till 394 miljoner kronor i genomsnitt per år under tioårsperioden. Härav representeras cirka två tredjedelar av avverkningar för sågverken och pappersmassfabrikerna. De förra svara för cirka 35 % och de senare för cirka 32 %. Som man kan vänta med kändedom om produktionsutvecklingen i förädlingsindustrierna ha sågverkens betydelse som avnämare av virke minskats och pappersmassfabrikernas ökats. För åren 1927—30 voro motsvarande procentsiffror 39 och 28, medan för åren 1933—36 trävaruindustriens andel minskats till 35 % och pappersmassindustriens stigit till samma siffra. Skillnaden skulle blivit ändå större, om ej ovannämnda råvarubesparande metoder införts vid pappersmassfabrikerna.

Siffrorna giva vid handen att såväl brutto- som nettoinkomsten i skogsbruket är starkt konjunkturkänslig. Från toppunkten år 1929 föll bruttoinkomsten med

49 % till bottenåret 1932, varefter den åter steg med samma procenttal till år 1936. I verkligheten torde fluktuationerna dock ej vara så stora som tabellen visar, enär en utjämnning äger rum genom lagring av timmer och massaved, respektive utnyttjande av lager. Vidare bör i detta sammanhang framhållas att med den använda metoden avverkning och förbrukning komma att betraktas som simultana företeelser. En för ett visst år i tabellen redovisad avverkning har sålunda i realiteten — även om man bortser från eventuell lagring — åtminstone till en del ägt rum under närmast föregående år.

Förädlingsindustrierna.

Till förädlingsindustrierna hänföras, på de grunder som angivas i inledningen, de industrier vilka förädla oarbetat virke, d. v. s. sågverksindustrien, pappersmasseindustrien och träkolningen. Vad sågverksindustrien beträffar, måste av statistiska skäl undersökningen begränsas till de stora, i industristatistiken upptagna sågarna. Värdet av förädlingsarbetet vid husbehovssågarna är emellertid relativt obetydligt, och det fel man begår genom att utesluta dem är därför av underordnad betydelse. Med denna reservation lämnas i det följande en redogörelse för beräkningarna i de enskilda fallen.

Sågverken. Vid beräkandet av sågverkens bruttoinkomst måste hänsyn tagas till att det i industristatistiken angivna bruttoproduktvärdet innesluter vissa dubbelräkningar. I värdet av de hyvlade trävarorna ingår nämligen även värdet av den sågade mellanprodukten. För att eliminera denna dubbelräkning har i bruttoproduktvärdet endast inräknats den del av produktionen av sågade, ohyvlade trävaror, som enligt sågverkens egna uppgifter försålts. Återstoden har betraktats som råmaterial för den ytterligare förädlingen vid hyvlerierna. Härigenom elimineras icke hela dubbelräkningen, enär även en del av avsaluproduktionen av sågat virke förädlas inom landet vid hyvlerier, som ej tillhöra de i industristatistiken medtagna sågarna, men man torde med denna metod dock befria bruttoproduktvärdet från huvudparten av dubbelräkningarna.

Tabell 8. Sågverksindustriens brutto- och nettoinkomst 1927—36, milj. kr.

Å r	Bruttoinkomst			Avdragsposter			Nettoinkomst
	Trävaror	Biprodukter	Summa	Såg-timmer	Förbrukningsartiklar m. m., avskrivningar	Summa	
1927.....	321	8	329	182	35	217	112
1928.....	346	9	355	206	37	243	112
1929.....	328	10	338	195	35	230	108
1930.....	289	10	299	169	31	200	99
1931.....	208	7	215	108	23	131	84
1932.....	162	6	168	69	18	87	81
1933.....	182	8	190	84	20	104	86
1934.....	258	10	268	153	28	181	87
1935.....	219	10	229	135	24	159	70
1936.....	238	12	250	130	26	156	94
Medeltal	255	9	264	143	28	171	93

I det i tab. 8 redovisade bruttoproduktvärdet ingår värdet av avsaluproduktionen av sågade trävaror samt värdet av hyvlade bräder, bräd- och plankstump, läkter, ribbor, lister o. d., lådämnen, stav, spjälved m. m. Till ett mindre belopp ingår

även häri värdet av trävaror av andra trädslag än tall och gran. Vidare har till detta produktvärde lagts det i industristatistiken redovisade värdet av biprodukterna vid fabrikkationen. De biprodukter, som här medtagits, äro ribbved, trätugg, hack och flis m. m. samt såg- och hyvelspån för avsalu.

Den viktigaste kostnadsposten för sågverken är sågtimret. Enligt kommerskollegii produktionskostnadsundersökning år 1926, omfattande sågverk och hyvelrier vilka representerade 63 % av totala produktionen, utgjorde kostnaderna för sågtimmer 59·4 % av försäljningsvärdet eller bruttoproduktvärdet.

Vid beräkningen av avdragsposterna för sågverksindustrien har råvaran satts lika med det i tab. 4 beräknade värdet av konsumtionen av sågtimmer. Detta värde torde vara något för lågt i jämförelse med bruttoproduktvärdet. Det innefattar visserligen kostnaderna för flottläggning och bogsering men ej de ytterligare kostnader för järnvägs- och sjötransporter, som höja priset på sågtimmer för vissa sågverk. Vidare ingår ej kostnaden för virke av annat slag än furu och gran.

En jämförelse mellan sågtimrets värde och bruttoproduktvärdet visar, att det förra utgjort i genomsnitt 53 % av det senare för tioårsperioden. För år 1926 var motsvarande procenttal 56·6 %. Detta är något lägre än ovan anförda siffra av 59·4 %, men skillnaden torde ligga inom felmarginalen. Vidare måste vid bedömandet av medeltalsciffran för hela perioden hänsyn tagas till de ovanligt låga relationstalen för 1931—33. För de återstående sju åren var relationstalet i medeltal 56·6; det låg sålunda väsentligt närmare kommerskollegii siffra än medeltalet för hela perioden.

Övriga avdragsposter utgöras av utgifter för kraft och bränsle, underhåll m. m. samt avskrivningar på det fasta kapitalet. Bränsleposten kan man helt bortse ifrån. Sågverken utnyttja huvudsakligen avfall från sin egen produktion, och då detta avfall ej upptagits bland biprodukterna, skall något avdrag för bränsle ej heller göras. Avdragsposterna ha uppskattats till i runt tal 10·5 % av bruttoproduktvärdet. Dessa beräkningar utgöra endast grova approximationer.

Bruttoinkomsten för perioden uppgår till 264 miljoner kronor i genomsnitt per år och nettoinkomsten till 93 miljoner kronor. Nettot utgör i genomsnitt 36·4 % av bruttoinkomsten. Om de ovanligt höga procenttalen för depressionsåren 1932—33 ej medtagas i medeltalsberäkningen, erhåller man procentsiffran 33·8. Till jämförelse kan nämnas att i National Income of Sweden (II: sid. 329) nettoinkomsten uppskattas till 37·5, 38·4 och 35·5 % av försäljningsvärdet åren 1913, 1920 och 1926. Dessa beräkningar grunda sig på produktionskostnadsundersökningar, som utförts av tull- och traktatkommittén samt kommerskollegium. Man torde härav kunna draga den slutsatsen att de föreliggande beräkningarna giva ett resultat, som i fråga om storleksordningen är relativt tillfredsställande.

Sågverkens nettoinkomst i procent av bruttoinkomsten 1927—36.

	%		%
1927	34·0	1932	48·2
1928	31·5	1933	45·3
1929	32·0	1934	32·5
1930	33·1	1935	30·6
1931	39·1	1936	37·6

Medeltal 36·4

En jämförelse mellan utvecklingen för priserna på råvaran och på de färdiga produkterna samt för arbetslönerna (jfr diagram 1 A) ger förklaring till de höga relationstalen för depressionsåren. Det starka priset för sågtimret och timlöernas relativa stabilitet måste bidra att pressa ned sågtimrets och därmed avdrags-

posternas andel av bruttoproduktvärdet och höja nettoinkomsten. Det erinras dock om vad ovan sagts rörande den här använda prisserien, som efter allt att döma inregistrerar omslagen något tidigare än de verkligen ägt rum, samt om den utjämnings, som verken kunna företaga genom utnyttjande eller uppläggande av lager. Under perioder av starka prisförskjutningar minskas beräkningarnas tillförlitlighet.

Pappersmasseindustrien. Pappersmasseindustriens bruttoinkomst motsvaras av bruttovärdet av pappersmasseproduktionen med tillägg för värdet av utvunna biprodukter. Av dessa är sulfitspriten den viktigaste. Uppgifter, som täcka praktiskt taget hela produktionen, kunna hämtas ur industristatistiken.

Beräkningarna av avdragsposterna måste varieras för de olika slagen av massa-produktion på grund av de stora olikheterna i produktionsmetoder. I ett tidigare avsnitt har redogörelse redan lämnats för hur värdet av pappersvedsförbrukningen beräknats. För värderingen av sågavfallet har använts samma prisserie som för pappersved av tall före den å sid. 72 omnämnda förhöjningen med 10 %.

För beräkningen av värdet av övriga, i sulfit- och sulfatindustrierna förbrukade råvaror kan man gå tre olika vägar. Man kan på samma sätt som beskrivits å sid. 87 uppskatta dessa råvarors andel av totala försäljningskostnaderna med ledning av företagets uppgifter, eller man kan med ledning av kommerskollegii uppgifter om förbrukningen per ton massa samt med hjälp av lämpliga prisserier¹ direkt uträkna värdet av förbrukningen för vissa år för att därefter fastställa liknande relationstal. Vidare kan man beräkna relationstal för värdet av den övriga råvaruförbrukningen i förhållande till pappersveden. Med användande av dessa metoder och efter en jämförelse av resultaten har det antagits, att värdet av övriga råvaror (kalksten, svavel, svavelkis och natriumsulfat) utgjort 6.0 respektive 8.5 % av produktvärdet för sulfiten respektive sulfaten.

Med ledning av företagets och kommerskollegii produktionskostnadskalkyler har förbrukningen av bränsle, kraft, smörjmedel och andra förnödenheter, underhåll m. m. uppskattats för hela massaindustrien till 18.0 % samt avskrivningarna till 6.2 % av produktvärdet. Den senare siffran torde snarare vara för låg än för hög.

Tabell 9. Pappersmasseindustriens brutto- och nettoinkomst 1927—36, milj. kr.

Å r	Bruttoinkomst			Avdragsposter			Nettoinkomst
	Pappersmassa	Biprodukter	Summa	Pappersved och sågavfall	Övriga råvaror, bränsle, avskrivningar	Summa	
1927.....	366	3	369	139	110	249	120
1928.....	308	3	311	110	92	202	109
1929.....	412	4	416	148	124	272	144
1930.....	365	5	370	159	109	268	102
1931.....	284	4	288	120	85	205	83
1932.....	238	3	241	85	72	157	84
1933.....	288	5	293	105	87	192	101
1934.....	333	7	340	126	101	227	113
1935.....	346	9	355	143	105	248	107
1936.....	391	10	401	156	119	275	126
Medeltal	333	5	338	129	100	229	109

¹ Prisuppgifter ha ställts till förfogande av de å sid. 86 nämnda företagen för åren 1933—35.

Enligt ovanstående beräkningar skulle värdet av pappersveden (inkl. sågavfall) utgöra följande andel av industriens bruttoproduktvärde:

	%		%
1927	38	1932	35
1928	35	1933	36
1929	36	1934	37
1930	43	1935	40
1931	42	1936	39
		Medeltal	38

Lägger man här till värdet av förbrukade råvaror av annat slag kommer man till en siffra av 44 % i medeltal för perioden (1927: 43 %). Enligt tidigare citerade produktionskostnadsundersökningar skulle motsvarande relationstal för år 1926 ha varit 45·2 %. Överensstämmelsen är god och tyder på att de här använda metoderna ge ett tillfredsställande resultat, vad storleksordningen beträffar.

Av tab. 9 framgår att pappersmasseindustriens bruttoinkomst uppgått till 338 miljoner kronor i medeltal. Liksom på övriga hithörande områden ha konjunkturvariationerna varit betydande. Bruttoinkomsten föll sålunda med 42 % från år 1929 till 1932 (1932 års siffra påverkades av arbetskonflikten, varför nedgången antagligen blev större än den annars skulle ha varit) samt steg därefter med 64 % till år 1936. I National Income of Sweden (II: sid. 329) uppskattas nettoinkomsten för åren 1913, 1918, 1920 och 1926 till 36·1, 23·1, 38·8 och 39·9 % respektive av bruttovärdet. Enligt föreliggande beräkningar utgjorde nettoinkomsten i genomsnitt för perioden 109 miljoner kronor eller 32·4 % av bruttoprodukten. Detta medeltal pressas ned av de låga relationstalen för åren 1930 och 1931, då priset på den färdiga produkten föll väsentligt snabbare än priset på pappersveden. För de återstående åtta åren var relationstalet 33·4, vilken siffra ligger något närmare socialvetenskapliga institutets relationstal.

Pappersmasseindustriens nettoinkomst i procent av bruttoinkomsten 1927—36.

	%		%
1927	32·5	1932	35·3
1928	35·0	1933	34·5
1929	34·6	1934	33·2
1930	27·6	1935	30·1
1931	29·2	1936	32·2
		Medeltal	32·4

Träkolning. Denna produktion har trots sin obetydlighet medtagits för fullständighetens skull. Bruttovärdet har satts lika med värdet av träkolskonsumtionen i järn- och stålindustrien och nettovärdet har uppskattats till 50 % av detta värde.

Skogsnäringens nettoinkomst.

I tab. 10 har ett sammandrag gjorts av skogsnäringens samlade nettoinkomst. Denna uppgick till 602 miljoner kronor i medeltal för perioden. Konjunkturvariationerna äro mycket stora. Maximum nåddes sålunda år 1929 med 750 miljoner kronor och minimum år 1932 med 427 miljoner kronor. Nedgången utgjorde icke mindre än 43 %. År 1936 hade nettot återigen stigit till 610 miljoner kronor eller med 43 %. Som redan framhållits i samband med diskussionen rörande skogsbrukets netto, är det möjligt att konjunkturvariationerna accentueras på grund av de tillämpade beräkningsmetoderna, men de torde dock vara betydande.

Fördelningen av nettot på de olika grenarna framgår av tab. 11. Enligt dessa representerar skogsbruket knappt två tredjedelar samt sågverken och pappersmassefabrikerna en tredjedel av totala nettointkomsten. Fördelningen påverkas dock i hög grad av tillförlitligheten i fråga om värderingen av virkesförbrukningen i de två stora förädlingsindustrierna. En för hög eller för låg uppskattning av denna påverkar nämligen ej det totala nettot för skogsnäringen men väl fördelningen av detta på skogsbruket och förädlingsindustrierna. Som synes av tab. 11 har denna fördelning ej undergått några större förändringar under tioårsperioden. Av de två förädlingsindustrierna visa sågverken en relativ tillbakagång och pappersmassefabrikerna en relativ ökning.

Tabell 10. Skogsnäringens nettointkomst 1927—36 i jämförelse med nationalinkomsten, milj. kr.

Å r	Skogsbruk	Sågverk	Pappersmassefabriker	Träkolning	Summa	Nationalinkomst	Skogsnäringen i % av totala nationalinkomsten
1927.....	473	112	120	6	711	7 663	9.3
1928.....	469	112	109	6	696	7 871	8.8
1929.....	491	108	144	7	750	8 396	8.9
1930.....	472	99	102	7	680	8 323	8.2
1931.....	352	84	83	5	524	7 574	6.9
1932.....	259	81	84	3	427	6 991	6.1
1933.....	286	86	101	3	476	7 075	6.7
1934.....	379	87	113	4	583	7 907	7.4
1935.....	378	70	107	5	560	8 620	6.5
1936.....	385	94	126	5	610	9 265	6.6
Medeltal	<i>394</i>	<i>93</i>	<i>109</i>	<i>5</i>	601	<i>7 969</i>	<i>7.5</i>

I tab. 10 göres en jämförelse mellan skogsnäringens nettointkomst och den totala nationalinkomsten. Hur denna definierats framgår av diskussionen på sid. 71. Siffrorna äro hämtade ur National Income of Sweden för åren 1926—30. För efterföljande år har en uppskattning gjorts med hjälp av Dahlgrens ovannämnda beräkningar för åren 1930—34 samt under antagande av en ökning med 9 % från år 1934 till 1935 och 7.5 % från år 1935 till 1936 (jfr E. Lindahl: Sveriges nationalinkomst, Skandinaviska Kreditaktiebolagets kvartalsskrift 1937: 3).

Den revision av vissa sifferserier, som gjorts i den föreliggande utredningen, påverkar icke den totala nationalinkomsten, enär den gäller poster, som ingå dels i skogsbrukets netto och dels i förädlingsindustriernas avdragsposter. Den sänkning av t. ex. värdet av virkeskonsumtionen i pappersmasseindustrin, som vidtagits, höjer denna industris netto men minskar samtidigt skogsbrukets nettovärde med samma belopp. Däremot skulle av de poster, som här blivit föremål för uppskattning men som ej medtagits i institutets beräkningar, nämligen gagnvirke till husbehov och industriens förbrukning av vedbränsle, den senare ha frändragits den totala nationalinkomsten. Då denna post är synnerligen obetydlig i förhållande till den totala nationalinkomsten har någon korrektion i detta avseende icke företagits.

I medeltal för perioden utgjorde skogsnäringens netto 7.5 % av nationalinkomsten. Som framhållits på sid. 71, har denna procentsiffra i och för sig ej något större värde, enär den blir beroende av hur man definierar nationalinkomsten. Av visst intresse är emellertid en jämförelse mellan de olika åren under perioden liksom en jämförelse med andra näringsgrenar.

Skogsnäringens andel har undergått en viss minskning sedan år 1927. För åren 1927—30 var den 8·8 % och för åren 1933—36 endast 6·8 %. Detta torde sammanhänga med den relativt ogynnsamma prisutvecklingen för skogsbrukets produkter samt med den kvantitativa nedgången i sågverkens produktion. Siffrorna tyda på en något större konjunkturkänslighet för skogsnäringen än för övriga näringsgrenar i genomsnitt.

För att giva en föreställning rörande storleksordningen på det tillskott till skogsnäringens nettoinkomst, som pappersindustriens nettoinkomst skulle representera, i den händelse denna industri skulle inbegripas i skogsnäringen, har en approximativ uppskattning verkställt av denna för år 1936. Pappersindustriens bruttoprodukt-

Tabell 11. Skogsnäringens nettoinkomst 1927—36, procentuell fördelning.

Å r	Skogsbruk	Sågverk	Pappersmassefabriker	Träkolning
1927.....	66·5	15·8	16·9	0·8
1928.....	67·4	16·1	15·6	0·9
1929.....	65·5	14·4	19·2	0·9
1930.....	69·4	14·6	15·0	1·0
1931.....	67·2	16·0	15·8	1·0
1932.....	60·6	19·0	19·7	0·7
1933.....	60·1	18·1	21·2	0·6
1934.....	65·0	14·9	19·4	0·7
1935.....	67·5	12·5	19·1	0·9
1936.....	63·1	15·4	20·7	0·8
Medeltal	65·2	15·7	18·3	0·8

värde utgjorde detta år 205 miljoner kronor. Enligt socialvetenskapliga institutets ovan citerade beräkningar skulle nettot år 1926 ha utgjort 35·5 % av bruttovärdet. Tillämplar man detta relationstal även på 1936 års uppgifter, erhåller man en nettoinkomst av 73 miljoner kronor. Värdet av den förbrukade pappersmassan kan uppskattas till 96 miljoner kronor och av övriga råvaror till 6 miljoner kronor. Stenkolnsförbrukningens värde utgjorde 9 miljoner kronor. Dessa avdragsposter representera sålunda ett belopp av 111 miljoner kronor. För övriga avdragsposter, d. v. s. smörjmedel och andra förbrukningsartiklar, underhåll och avskrivningar, skulle återstå 21 miljoner kronor eller cirka 10 %, vilken siffra förefaller sannolik. Man skulle därför kunna acceptera 73 miljoner kronor som ett ungefärligt mått på pappersindustriens nettoinkomst. Om denna inkluderades i skogsnäringens nettoinkomst, skulle dess andel av nationalinkomsten stiga från 6·6 till 7·4 %.

Till jämförelse kan nämnas att jordbrukets nettoinkomst åren 1931—34 utgjorde 7·8 % av nationalinkomsten med mycket små variationer kring detta medeltal. Tack vare jordbruksregleringen och den kvantitativa ökningen av spannmålsproduktionen under denna tid har jordbruket kunnat uppvisa en dylik stabilitet. Före jordbruksregleringen var jordbrukets andel 8·6 % (1927—30), vilket visar att jordbrukets nettoinkomst visserligen undergått en relativ minskning, men att denna minskning varit avsevärt mindre än för skogsbruket.

Skogsnäringens betydelse för Sveriges köpkraft gentemot utlandet.

Som framhållits i inledningskapitlet bör, när det gäller exporten, papperet inräknas bland skogsprodukterna, enär den däri ingående pappersmassan annars skulle bli försummad. I det följande avses med förädlade skogsprodukter sålunda såväl papper som trävaror och pappersmassa.

Exportutvecklingen 1927—36. Värdet av exporten av skogsprodukter nådde sitt maximum år 1929 med 774·5 miljoner kronor. Därefter sjönk den till ett minimum av 424·1 miljoner kronor år 1932 eller till 57 % av maximsiffran. Den efterföljande förbättringen medförde en ökning med 37 % till 581·5 miljoner kronor år 1934. Efter en tillbakagång år 1935 visade 1936 års export en stark ökning till 615·5 miljoner kronor, vilket var den dittills högsta siffran efter krisen.

Av de olika grupperna av produkter spela de oarbetade trävarorna en underordnad roll. I genomsnitt uppgingo de för tioårsperioden till 2·4 % av totala exporten av skogsprodukter. Deras betydelse har kontinuerligt avtagit sedan 1929 års högkonjunktur. De tre viktigaste grupperna äro bearbetade trävaror med i medeltal 32·7 %, pappersmassa med 42·8 % och papper med 22·1 %. Före 1931 års kris fluktuerade de bearbetade trävarornas andel mellan 35 och 37 % och pappersmassans mellan 40 och 42 %, medan papperets andel utgjorde oförändrat 20 %. Vi bortse vid denna jämförelse från år 1928, då pappersmassexporten starkt påverkades av arbetskonflikten. Under depressionsåren höll sig exporten av pappersmassa och papper relativt väl uppe, vilket medförde en höjning av dessas andel på trävarornas bekostnad. Om man bortser från tillfälliga förskjutningar i relations-talen, har utvecklingen under tioårsperioden gått i samma riktning som tidigare, d. v. s. mot pappersmassans allt större betydelse för exporten av skogsprodukter. Från att under åren 1927—30 ha utgjort 59 % av exporten av skogsprodukter har pappersmassans och papperets andel stigit till 69 % för åren 1933—36.

Denna förskjutning till pappersmassans förmån har ägt rum trots en relativt ogynnsammare prisutveckling för pappersmassan än för trävarorna (se diagram 2). Kvantitativt sett har pappersmassexporten (oavsett den export som äger rum i förädlad form) stigit med 23 % från det tidigare toppåret 1929 till år 1936, medan trävaruexporten sjunkit med 27 % under samma period.

I fråga om trävaruexportens sammansättning kan man ej konstatera någon enhetlig tendens. Visserligen var exportvärdet för hyvlade trävaror relativt större åren 1933—36 än 1928—30, men å andra sidan låg det relativt lägre dessa år än år 1927. Såväl i fråga om kvantiteter som priser ha de ohyvlade trävarorna visat större fluktuationer än de hyvlade. Enligt trävaruexportföreningens prismaterial äro skiljaktigheterna mellan priserna för de två varugrupperna dock mycket obetydliga. Det vill synas som om utvecklingen i fråga om kvantiteterna varit något ogynnsammare för de hyvlade än för de ohyvlade trävarorna. Det är dock svårt att draga några bestämda slutsatser rörande tendensen. Variationerna i trävaruexporten äro emellertid i hög grad beroende på avsättning och priser för de ohyvlade varorna, vilka utgöra cirka tre fjärdedelar av exporten.

Exporten av hyvlade trävaror i procent av totala exporten av bearbetade trävaror, 1927—36.

	%		%
1927	27·6	1932	25·5
1928	22·5	1933	25·5
1929	21·1	1934	23·8
1930	22·7	1935	25·0
1931	25·5	1936	25·2

Medeltal 24·4

En mera utpräglad tendens i fråga om avsättning och priser kan spåras i fördelningen på grövre och mindre dimensioner samt mellan furu och gran. Vid botenläget för priserna år 1932 hade priset på furuplankor fallit med 31 % och priset

på granplankor med 36 %, medan priset på furubräder endast låg 24 % under 1927 års nivå (enl. Ekonomisk översikt). År 1936 voro motsvarande procenttal (i jämförelse med 1927) 7, 20 och 2 %. År 1936 utgjorde exporten av ohyvlade plankor och battens 80 % av 1927 års export, medan motsvarande procentsiffra för ohyvlade bräder var 85 %.

Vad pappersmassan beträffar kan man spåra en bestämd tendens, nämligen i riktning mot en fortgående ökning av sulfatens betydelse. Sulfatexporten utgjorde i genomsnitt för perioden 30 % av totalexporten. Med undantag av en tillfällig tillbakagång åren 1930—31 har sulfatens andel av exportvärdet kontinuerligt stigit från 25 till 35 %. Å andra sidan har sulfitens andel sjunkit från 66 till 58 % och den mekaniska massans från 9 till 7 %. Den sistnämnda är numera av underordnad betydelse. Stegringstendensen för sulfaten har varit så stark, att exportkvantiteten, med undantag för konfliktåren 1928 och 1932, visar en så gott som oavbruten ökning. Konjunkturväxlingarna framtråda sålunda endast i priset. Då prisutvecklingen varit mera ogynnsam för sulfaten än för sulfiten, har sulfatens andel av exportvärdet ej stigit i samma grad som man skulle ha anledning att antaga på grund av kvantitetsutvecklingen. Medan den exporterade kvantiteten år 1936 låg 59 % över 1929 års rekordsiffra, hade värdet endast stigit med 18 %. För sulfiten var kvantitetsökningen blott 23 % och exportvärdets minskning 8 %.

Tabell 12. Pappersmassexportens (värdet) procentuella fördelning 1927—36.

Å r	Mekanisk massa	Sulfit	Sulfat
1927	9.3	65.6	25.1
1928	11.6	61.4	27.0
1929	10.4	60.9	28.7
1930	9.3	66.2	24.5
1931	10.1	62.8	27.1
1932	8.3	59.7	32.0
1933	8.8	58.9	32.3
1934	8.9	56.8	34.3
1935	7.6	57.0	35.4
1936	6.9	58.0	35.1
Medeltal 1927/30	10.2	63.5	26.3
1933/36	8.1	57.7	34.3
1927/36	9.1	60.7	30.2

Samma tendens kommer till synes i fråga om den pappersmassa, som exporteras i form av papper. Av den totala exporten utgjorde tidningspapper, sulfit- och sulfatpapper i genomsnitt cirka tre fjärdedelar. Dessa tre pappersslags andel av pappersexporten tenderar att minska och detta beror, som framgår av tab. 13, på den relativa nedgången i tidningspappersexportens och i sulfitpappersexportens värde. Kvantitativt sett har exporten av tidningspapper hållit sig på ungefär samma nivå sedan år 1929 och exporten av sulfatpapper ökat med 5 % från år 1929 till år 1936, medan sulfatpappersexporten stigit med ej mindre än 71 %.

Rörande fördelningen av exporten på olika länder kan följande anföras. Av de bearbetade trävarorna gå mellan tre fjärdedelar och fyra femtedelar till Storbritannien, Danmark, Frankrike, Spanien och Nederländerna. De förskjutningar, som kunna konstateras, stå i samband med konjunktur- och valutaförhållandena. Sålunda låg Storbritanniens och Danmarks relativa andel högre vid periodens slut än vid dess början, medan Nederländernas, Spaniens och Frankrikes låg väsentligt

Tabell 13. Pappersexportens (värdet) procentuella fördelning på vissa viktigare pappersorter 1927—36.

Å r	Tidningspapper	Omslagspapper	
		Sulfitpapper	Sulfatpapper
1927.....	29.9	25.2	23.7
1928.....	27.8	25.5	23.7
1929.....	27.5	24.9	25.5
1930.....	28.0	24.3	23.9
1931.....	27.5	22.2	24.2
1932.....	27.9	22.1	21.9
1933.....	22.5	20.9	25.1
1934.....	20.2	21.5	26.9
1935.....	20.3	21.2	26.5
1936.....	17.4	19.6	31.4
Medeltal 1927/30	28.3	25.0	24.2
1933/36	20.1	20.8	27.5
1927/36	24.9	22.7	25.3

lägre. Man kan ännu ej bedöma, huruvida denna förändring blir av varaktig karaktär eller endast är en tillfällig företeelse. Storbritannien dominerar marknaden med i genomsnitt 50 % av exporten under de sista fyra åren.

Trävaruexportens procentuella länderfördelning 1927—36.

Medeltal	Storbritannien	Danmark	Frankrike	Spanien	Nederländerna	Övriga
1927/30.....	36.8	10.3	10.8	8.3	8.2	25.6
1933/36.....	49.5	10.9	6.7	6.1	5.0	21.8
1927/36.....	42.8	10.7	9.4	7.2	6.3	23.6

Av pappersmassan gå cirka fyra femtedelar till Förenta Staterna, Storbritannien, Frankrike, Italien och Spanien. Tendensen tycks ha gått i riktning mot en minskning av dessa länders andel och en ökning av de övriga ländernas. Detta beror huvudsakligen på en minskning av Storbritanniens andel. Däremot kan Italien uppvisa en så gott som oavbruten stegring, vilken dock ej förmått uppväga minskningen för Storbritannien.

Pappersmasseexportens procentuella länderfördelning 1927—36.

Medeltal	Förenta Staterna	Storbritannien	Frankrike	Italien	Spanien	Övriga
1927/30.....	41.4	23.9	9.2	4.1	3.2	18.2
1933/36.....	41.1	18.6	10.0	6.2	3.4	20.7
1927/36.....	41.5	20.8	9.5	5.4	3.4	19.4

Dessa förskjutningar inom pappersmasseexporten sammanhånga dels med nedgången i avsättningen av oblekt sulfit, som före år 1930 dominerade i Storbritanniens pappersmasseimport från Sverige (1929: 59 %; 1936: 39 %), samt dels med stegringen i avsättningen av blekt sulfit (Italien). Minskningen i sulfitexporten har

även haft betydelse för Förenta Staterna. Man har här tydligen att göra med förskjutningar, som äro av mera varaktig karaktär.

De två största avnämarna av papper äro Storbritannien och Förenta Staterna, vilka tillsammans absorbera ungefär hälften av exporten. Storbritanniens andel var för åren 1933—36 i genomsnitt 41·9 % och Förenta Staternas 10·2 %. Någon förändring har ej ägt rum i dessa relationstal sedan periodens början. Återstoden av exporten fördelar sig på ett stort antal länder, av vilka vart och ett endast representerar en mindre andel av densamma.

Tabell 14. Exporten av skogsprodukter 1927—36.

År	Trävaror				Pappersmassa								Papper och papp	Summa skogsprodukter
	Oarbetade	Bearbetade		Summa	Mekanisk massa		Sulfit		Sulfat		Summa			
		milj. kr.	1 000 m ³		milj. kr.	milj. kr.	1 000 ton	milj. kr.	1 000 ton	milj. kr.	1 000 ton	milj. kr.		
1927	20·8	4 915	258·8	279·6	248	26·2	859	184·1	348	70·2	1 455	280·5	138·9	699·0
1928	27·9	4 907	263·2	291·1	280	27·1	713	143·9	334	63·3	1 327	234·3	128·7	654·1
1929	28·0	5 526	284·3	312·3	337	32·6	946	191·3	506	89·9	1 789	313·8	148·4	774·5
1930	22·2	4 845	230·0	252·2	264	25·0	915	178·3	462	66·2	1 641	269·5	128·1	649·8
1931	11·8	3 448	142·9	154·7	267	21·9	787	136·1	514	58·7	1 568	216·7	124·4	495·8
1932	7·6	3 546	130·9	138·5	221	14·1	650	100·9	421	54·0	1 292	169·0	116·6	424·1
1933	8·4	4 215	162·9	171·3	314	20·5	942	136·6	660	74·8	1 916	231·9	117·9	521·1
1934	9·1	4 274	191·2	200·3	320	22·8	967	145·7	712	88·1	1 999	256·6	124·6	581·5
1935	7·3	3 556	143·0	150·3	314	20·5	1 032	153·8	758	95·5	2 104	269·8	133·3	553·4
1936	7·7	4 007	169·0	176·7	315	21·2	1 160	176·8	805	106·9	2 280	304·9	133·9	615·5

Ann. Pappersmassan anges i torr vikt.

Skogsprodukternas betydelse för köpkraften mot utlandet. Skogsnäringens betydelse för köpkraften gentemot utlandet framgår av en jämförelse mellan skogsprodukternas exportvärde och värdet av den totala exporten av varor och tjänster. Vid en dylik jämförelse måste man först göra klart, i vilken omfattning samma slag av produkter införes från utlandet, samt vilket behov skogsindustrierna ha av importerade råmaterial av annat slag än sågtimmer och pappersved för sin produktion.

Importen av bearbetade trävaror och pappersmassa är ytterst obetydlig — i medeltal för tioårsperioden har den uppgått till 1·4 miljoner kronor per år för trävarorna och 0·8 miljoner kronor för pappersmassan. Importen av oarbetade trävaror, bland annat sågtimmer och massaved, är däremot något större. Per år har den uppgått till 7·4 miljoner kronor. Den har emellertid varit väsentligt lägre efter krisen än före. Under perioden 1927—30 utgjorde den i genomsnitt per år 10·1 miljoner kronor, men åren 1933—36 uppgick den till endast 5·8 miljoner kronor. 1936 års export närmade sig åter siffrorna före krisen. Importen av papper har utgjort 7·0 miljoner kronor per år. Den totala importen av skogsprodukter uppgick till 2·8 % av exporten för tioårsperioden (1936: 23·8 miljoner kronor eller 3·9 %).

I skogsbruket och trävaruindustrien förbrukas sålunda praktiskt taget endast inhemska råmaterial. Däremot använda pappersmasse- och pappersindustrierna kol och vissa kemikalier som importeras. År 1936 utgjorde värdet av dessa industriens stenkolsförbrukning, beräknad på kommerskollegii kvantitetsuppgifter och handelsstatistikens enhetspriser för ångkol, 22·3 miljoner kronor. Hur stor del av de viktigaste råmaterialen i pappersmasseindustrien, svavelkis, svavel och natriumsulfat, och i

pappersindustrin, kaolin och hartz, som importeras är omöjligt att avgöra. År 1936 förbrukades dylika råmaterial för cirka 21 miljoner kronor. Vid denna beräkning ha använts kommerskollegii åtgångssiffror och handelsstatistikens enhetspriser. Om man antar att endast importerade råmaterial kommit till användning, skulle den för produktionen nödvändiga importen ha uppgått till 43 miljoner kronor. Detta är en maximisiffra. I sin uppsats om »Skogsbruket och folkförsörjningen» uppskattar Th. Streiffert denna import till 40 miljoner kronor för år 1934. Häri ingå även bränsle och förnödenheter för snickeriindustrin.

Om man utgår från en import år 1936 av trävaror, pappersmassa och papper samt bränsle och andra förnödenheter till ett belopp av i runt tal 67 miljoner kronor, torde man komma verkligheten ganska nära. Åtminstone torde detta importvärde ej understiga det verkliga. Av denna import användes en del i produktionen för hemmamarknaden och endast en del i exportproduktionen. Den totala exporten av skogsprodukter uppgick detta år till 616 miljoner kronor, varav följer att högst 10 % av exportvärdet motsvarades av import av skogsprodukter och förnödenheter för skogsnäringens exportproduktion. Om man minskar skogsprodukternas exportvärde liksom det totala varuexportvärdet med ovanstående belopp, 67 miljoner kronor, vilket är ett maximivärde, erhåller man ett relationstal mellan dessa två reducerade exportvärden av 37·9 % i stället för 40·6 %. Skillnaden är oväsentlig för ett bedömande av skogsnäringens betydelse för vår köpkraft, och det kan därför vara berättigat att i det följande helt bortse från ovan nämnda import. Detta är desto mer motiverat som övriga exportindustrier även använda importerade råmaterial för sin produktion och jämförelsen sålunda borde göras med ett varuexportvärde, från vilket även denna export borttagits.

Tabell 15. Export av skogsprodukter (inkl. papper) i procent av exportvärdet 1927—36.

Å r	Exklusive fraktinkomster	Inklusive fraktinkomster
1927.....	43·2	38·8
1928.....	41·5	37·2
1929.....	42·7	38·3
1930.....	41·9	37·3
1931.....	44·2	39·3
1932.....	44·8	39·7
1933.....	48·3	43·7
1934.....	44·6	40·9
1935.....	42·7	38·9
1936.....	40·6	37·3
Medeltal 1927/30	42·3	37·9
1933/36	44·1	40·2
1927/36	43·5	39·1

Skogsnäringens betydelse för köpkraften mot utlandet mätes av skogsprodukternas andel i exporten av varor och tjänster. De ingående poster i vår byttesbalans, som böra medtagas vid en dylik jämförelse, äro varuexporten och fraktinkomsterna. Räntor, amerikaremissor och turistinkomster äro inkomster av en sådan speciell karaktär, att de ej böra medtagas, och övriga inkomster äro så obetydliga, att man kan bortse från dem. I ovanstående tabell anges exportvärdet för skogsprodukterna i procent av det totala värdet av varuexporten och nettofraktinkomsterna, vilket i det följande för enkelhetens skull kallas det totala exportvärdet. Pr jämförelser ha endast kunnat göras för varorna.

Som synes av tabellen utgjorde skogsprodukterna i genomsnitt för perioden 43·5 % av varuexporten samt 39·1 % av det totala exportvärdet. Några större förskjutningar ha icke ägt rum under perioden. De fluktuationer som förekommit ha varit helt konjunkturbetonade. Skogsprodukterna ha förmått att hålla sin ställning trots att prisutvecklingen för dem varit ogynnsammare än för övriga exportvaror (se diagram 2 A). Detta innebär att exporten av skogsprodukter undergått en kvantitativ expansion, som uppvägt den relativa pridförsämringen. Då, som framgår av ovanstående skildring av exportutvecklingen, tvåvarorna såväl som den mekaniska massan och den oblekta sulfiten visat en betydande kvantitativ avsättningsminskning, beror stabiliteten i fråga om skogsprodukternas andel på den starka expansionen för den blekta sulfiten och sulfaten samt även för papperet.

Denna utveckling illustreras ytterligare av nedanstående siffror för den procentuella förändringen i exportens värde och volym från år 1929 till år 1936 (enl. konjunkturinstitutet):

	Värde	Volym	Pris
Sågverksprodukter.....	—43	—31	—17
Pappersmassa.....	— 3	+37	—29
Papper och papp.....	—10	+35	—33

Det komplicerade konjunkturläget försvårar alla slutsatser rörande tendensen. Det förhållandet att exporten är reglerad genom internationella avtal är en faktor, som medför ytterligare komplikationer. Man torde dock kunna säga att vid oförändrade prisrelationer blir skogsindustriernas förmåga att bibehålla sin ställning i exporten beroende på en fortsatt expansion i fråga om avsättningen av blekt sulfit, sulfat och papper av sådan omfattning, att den relativa minskningen i avsättningen av de övriga produkterna uppväges. Detta underlättas eller försvåras, ifall prisrelationen mellan skogsprodukter och övriga exportvaror undergår en förbättring respektive försämring.

På grund av den stora betydelse, som skogsprodukterna ha för den totala exporten, blir Sveriges köpkraft mot utlandet i hög grad beroende på dessa. I detta sammanhang är prisrelationen mellan skogsprodukter och importvaror av speciellt intresse. En försämring av denna relation (i likhet med den som ägt rum under tioårsperioden) betyder, under i övrigt oförändrade förhållanden, att Sverige för samma kvantitet trävaror respektive pappersmassa, d. v. s. med samma insatser av arbetskraft och kapital, erhåller en sämre försörjning med importvaror än tidigare.

Det faller utanför den föreliggande uppgiften att göra en ingående analys av förändringarna under tioårsperioden. Vi ha emellertid konstatat, att skogsprodukternas priser sjunkit och att detta prisfall varit starkare än för importvarorna. Samtidigt ha vissa grenar, trävarorna samt den oblekta sulfiten, varit föremål för en avsättningsminskning. Till en del har denna uppvägs av en kvantitativ expansion för blekt sulfit, sulfat och papper, som har varit av den omfattningen att exportvärdet ej undergått någon relativ minskning.

Produktionsökningen har ej betydtt en motsvarande sysselsättningsökning. Prisutvecklingen för produkterna i förening med de relativt orörliga timlönerna har, i den mån som vinstminskningen ej burits av företagen själva eller övervältrats på skogsbruket i form av lägre rotvärden, lett till rationaliseringar som minskat behovet av arbetskraft. För de stora förädlingsindustrierna har detta minskade behov av arbetskraft resulterat i en absolut nedgång av arbetarantal och fullgjorda arbetstimmar av den omfattning som framgår av tab. 3. En jämförelse mellan åren 1929 och 1936 ger vid handen, att man här har att göra med en utveckling på längre sikt.

Skogshushållningens ekonomiska betydelse vid mindre jordbruk.

Av professorn L. Nannesson.

För att belysa skogshushållningens ekonomiska betydelse vid mindre jordbruk ha vissa bearbetningar utförts av det insamlade räkenskapsmaterialet för kontrollerade jordbruk i norra och mellersta Sverige under bokföringsåren 1925—1926 t. o. m. 1934—1935.

Materialet omfattar inalles 1 030 bokslut från Norrbottens och Västerbottens län (ÖN-området), 357 bokslut från de övriga norrlandslänen (SN-området) samt 537 bokslut från mellersta Sverige (MS-området). För sistnämnda område är antalet kontrollerade jordbruk med skogsinkomster under år 1925—1926 så ringa, att medeltal för detta år ej kunnat medtagas, varför undersökningsmaterialet för detta område endast omfattar åren 1926—1927 t. o. m. 1934—1935. I undersökningen ha medtagits alla till bokföringsbyråerna anslutna jordbruk med en areal av upp till 25 ha jordbruksjord, försåvitt inkomster från skog och skogsarealens storlek redovisats. Dessutom hava till jämförelse även 310 bokslut från större jordbruk i mellersta Sverige bearbetats för att belysa storleken av inkomsterna från skogshushållningen vid dessa jordbruk.

Resultaten av den företagna undersökningen äro i detalj redovisade i huvudtab. I och II, där särskilda medeltal angivits för varje år och storleksgrupp inom ifrågasvarande områden. Under hänvisning till dessa tabeller skola de erhållna resultaten i det följande närmare diskuteras.

I huvudtab. I redovisas antalet undersökta jordbruk för varje år, brukningsdelarnas areal, totalinkomsterna per brukningsdel och dessas uppdelning på inkomster från lantbruket, skogen och annan förvärvsverksamhet.

Storleksgrupper. Grupp I omfattar brukningsdelar med en areal av högst 10·0 ha jordbruksjord, grupp II med 10·1—25·0 ha jordbruksjord per egendom. Med jordbruksjord förstås åker och till åker efter den relativa avkastningen reducerad areal av äng och betesmark.

Areal skogsmark per brukningsdel anges enligt från de olika egendomarna inhämtade uppgifter. Några siffror för skogsmarkens bonitet ha ej kunnat införskaffas.

Arealen av jordbruksjord och skogsmark i medeltal vid de kontrollerade jordbruken framgår av tab. 1. Arealen skogsmark per ha jordbruksjord är sålunda störst eller respektive 8·8 och 8·1 ha i den minsta storleksgruppen i ÖN- och SN-områdena. I grupp II i samma områden sjunker densamma, trots större skogsareal per brukningsdel, till respektive 6·3 och 6·6 ha. I MS-området äro motsvarande tal i grupp I 3·6 ha, II 2·0 ha och vid storbruken 2·9 ha.

Tabell 1. De undersökta brukningsdelarnas storlek.

	Jordbruks- jord ha	Skogsmark ha	Ha skogs- mark per ha jord- bruksjord
ÖN-området:			
grupp I.....	7·6	67·0	8·8
» II.....	13·6	86·0	6·3
SN-området:			
grupp I.....	7·7	62·0	8·1
» II.....	14·6	97·0	6·6
MS-området:			
grupp I.....	7·2	26·0	3·6
» II.....	15·6	31·0	2·0
storbruk.....	211·0	605·0	2·9

Jordbrukarefamiljens inkomst. Under denna rubrik anges inkomsternas storlek per brukningsdel och år från lantbruket, skogen och annan förvärvsverksamhet. Inkomsterna under dessa rubriker avse den s. k. *skuldfria* inkomsten, d. v. s. utan avdrag av eventuella gåldräntor.

Inkomsten från lantbruket anger sålunda det belopp som, sedan alla övriga driftskostnader blivit täckta, återstår såsom ersättning för jordbrukarefamiljens eget arbete i jordbruket och såsom ränta på i lantbruksföretaget investerat kapital, vare sig detta kapital är lånat eller eget.

Inkomsten från skogen anger på samma sätt vad skogen givit i ersättning för familjens eget arbete i skogen och som ränta på i skogsbruket bundet kapital.

I räkenskaperna ha särskilda konton upplagts för lantbruket och skogen. I bruttointkomsterna från lantbruket har upptagits även värdet av alla naturaleveranser från lantbruket till jordbrukarefamiljen liksom i bruttointkomsterna från skogen upptagits värdet av ved och gagnvirke, som skogen lämnat till familjen respektive lantbruket. Å andra sidan har skogen debiterats och lantbruket krediterats värdet av dragarearbete, som utförts för skogen, liksom värdet av de dagsverken i skogen, som utförts av lantbrukets *lejda* arbetare. Däremot har arbete, som utförts i skogen av jordbrukarefamiljen själv, ej debiterats skogens konto utan endast redovisats till mängden.

Det bör emellertid anmärkas, att någon inventering av skogskapitalet vid bokföringsårets början och slut ej företagits. Om under ett år mera virke uttagits än som motsvarat tillväxten under året, blir alltså den redovisade inkomsten större än den verkliga, vid motsatt förhållande mindre. Detta måste givetvis beaktas vid bedömandet av de föreliggande resultaten för de olika åren, enär avverkningarna under ett visst år kunna avsevärt över- respektive understiga den verkliga tillväxtkvantiteten. Det är dock antagligt, att dessa variationer i viss mån utjämnas vid beräkningarna av medeltal för ett större antal brukningsdelar.

Inkomsten från annan förvärvsverksamhet utgör väsentligen familjens arbetsförtjänster utanför den egna brukningsdelen. En avsevärd del av dessa arbetsförtjänster härrör från skogsarbete hos andra samt från körningar. Vid körningar för andra har skälig ersättning för dragarearbetet gottskrivits lantbruket men ersättningen för det i samband härmed utförda arbetet av jordbrukaren själv upptagits under rubriken annan förvärvsverksamhet. Huru stor del av inkomsterna under ifrågakommande rubrik, som direkt härrör från skogsarbete utanför den egna bruk-

ningsdelen, kan dock icke angivas, enär räkenskapsredovisningen ej ger härför nödiga uppgifter.

Inkomsternas storlek i medeltal per brukningsdel för hela undersökningsperioden belyses av nedanstående tabell.

Tabell 2. Jordbrukarefamiljens inkomst per år.

	Inkomst i kr. per brukningsdel				Inkomst från skogen	
	Lantbruket	Skogen	Annan förvärvsverksamhet	Total	I % av s:a inkomster	Per ha skogsmark kr.
ÖN-området:						
grupp I.....	1 533	436	647	2 616	16·4	6·60
» II.....	2 161	571	705	3 437	16·3	6·80
SN-området:						
grupp I.....	1 684	516	376	2 576	20·4	8·50
» II.....	2 435	664	403	3 502	18·8	6·90
MS-området:						
grupp I.....	1 731	311	123	2 165	13·9	11·50
» II.....	2 379	397	214	2 990	12·6	11·80

Av denna sammanställning framgår, att inkomsterna från lantbruket äro lägst, nämligen 1 533 till 1 731 kronor i den minsta storleksgruppen och att dessa inkomster stiga med 600 à 700 kronor per brukningsdel i grupp II. Inkomsterna från lantbruket äro i både grupp I och II lägst i ÖN-området samt högst för grupp I i MS-området, för grupp II i SN-området. Inkomsterna från skogen stiga per brukningsdel med egendomsstorleken och äro störst med 664 kronor per brukningsdel i SN-området grupp II, lägst i MS-området grupp I, där desamma uppgå till endast 311 kronor. Skogsinkomsterna äro dessutom per brukningsdel räknat avsevärt större i de båda norrlandsområdena än i mellersta Sverige, vilket förhållande skall ses i samband med den mindre skogsarealen per brukningsdel i det sistnämnda området. Per ha skogsmark äro inkomsterna däremot störst med kronor 11:50 respektive 11:80 i MS-området, under det att motsvarande inkomster i ÖN-området utgöra endast kronor 6:60 respektive 6:80 per ha, i SN-området kronor 8:50 respektive 6:90. (Jfr huvudtab. II.)

Inkomsterna av annan förvärvsverksamhet uppgå till betydande belopp i ÖN-området eller till respektive 647 och 705 kronor per brukningsdel i de båda storleksgrupperna. I SN-området äro motsvarande inkomster 376 respektive 403 kronor, men i MS-området sjunka de till 123 respektive 214 kronor per brukningsdel. De lägre inkomsterna av denna art i det sistnämnda området torde i viss mån sammanhänga med, att familjens arbetskraft i större omfattning kunnat utnyttjas direkt inom lantbruket vid MS-jordbruken, d. v. s. att »besuttenheten» varit större vid dessa jordbruk än t. ex. vid de kontrollerade ÖN-jordbruken, där behovet av arbetsförtjänster utanför jordbruket däremot synes ha varit mycket stort. Tack vare de större inkomsterna från skogen och annan förvärvsverksamhet kunna de kontrollerade norrländska jordbruken uppvisa något större totalinkomst per brukningsdel än MS-jordbruken.

Av totalinkomsten kommer i ÖN-området 16·4 respektive 16·3 % från skogen. I SN-området äro motsvarande tal 20·4 respektive 18·8 %, i MS-området 13·9 respektive 12·6 %. Såsom uttryck för skogens relativa betydelse såsom inkomst-

källa vid ifrågavarande jordbruk böra dessa tal emellertid kompletteras i ett par hänseenden.

Såsom redan förut anförts har skogens konto i de föreliggande räkenskaperna debiterats och lantbrukets konto krediterats för dragarearbetet å brukningsdelens egen skogsareal. Värdet av detta arbete ingår alltså i lantbruksinkomsterna. Hade dessa körningar ej stått till buds, d. v. s. om skog ej funnits å brukningsdelen, är det antagligt att lantbrukets inkomster minskats med ungefär motsvarande belopp. Det bokförda värdet av dragarearbetet i egen skog redovisas i tab. 3, i vilken tabell även föreliggande medeltalen för i egen skog använda mansdagsverken angivits. (Jfr huvudtab. II.)

Tabell 3. Arbetsförbrukning i egen skog per brukningsdel.

	Mansdagsverken			Hästdagsverken	
	Familjen	Lejda	S:a	Antal	Värde, kr.
ÖN-området:					
grupp I.....	41	7	48	20	72
» II.....	58	12	70	30	106
SN-området:					
grupp I.....	36	10	46	19	67
» II.....	46	31	77	36	124
MS-området:					
grupp I.....	37	14	51	14	50
» II.....	38	28	66	21	73

Siffermaterialet i tab. 3 belyser, att skogen i avsevärd omfattning givit arbete åt såväl lantbrukets mänskliga arbetskraft som dess dragare.

Omräknat per 100 ha skogsmark utgör den redovisade arbetsförbrukningen:

	Mansdags- verken	Hästdags- verken
ÖN-området, grupp I.....	71	30
» II.....	70	35
SN-området, » I.....	74	30
» II.....	79	37
MS-området, » I.....	196	54
» II.....	213	68

I de båda norrländska områdena har sålunda förbrukats 70 à 80 mansdagsverken och 30 à 37 hästdagsverken per 100 ha skogsmark, i MS-området omkring 200 mansdagsverken och 60 hästdagsverken. Skogsbrukets avsevärt intensivare karaktär i det sistnämnda området framgår särdeles tydligt av dessa siffror. Till jämförelse må anföras, att vid de kontrollerade MS-storbruken förbrukats 810 mans- och 710 hästtimmar per 100 ha skogsmark, vilket med en uppskattad arbetstid av 9 timmar per dagsverke motsvarar 90 mans- och 79 hästdagsverken.

Till arbetsförtjänsterna å brukningsdelarnas egen skogsareal kommer vidare, att en icke obetydlig del av de under rubriken annan förvärvsverksamhet redovisade inkomsterna vid de mindre jordbruken härröra från arbetsförtjänster genom skogsarbete utanför den egna brukningsdelen. Särskilt i ÖN-området torde denna andel av ifrågavarande inkomster uppgå till ganska betydande belopp.

Tages nödig hänsyn till de här anmärkta förhållandena, torde man kunna uppskatta den från skogshushållningen härrörande inkomsten till $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{3}$ av jordbrukarefamiljens totalinkomster vid de kontrollerade jordbruken i de båda norrlandska områdena. Av det här förebragta undersökningsmaterialet framgår sålunda skogshushållningens synnerligen stora betydelse vid ifrågavarande jordbruk. Att skogen både absolut och relativt sett varit av mindre betydelse såsom inkomstkälla vid de kontrollerade mindre jordbruken i MS-området sammanhänger med att skogsarealen per brukningsdel har relativt liten omfattning vid dessa jordbruk.

I huvudtab. II redovisas bruttoinkomsterna och utgifterna för skogshushållningen vid de kontrollerade jordbruken.

Bruttoinkomsterna hava där uppdelats på *kontanta inkomster* och *produkter till egen hushållning*. Under sistnämnda rubrik redovisas värdet av ved till familjens hushåll samt ved och gagnvirke till lanthuset. Enligt de fastställda bokföringsprinciperna skola ifrågavarande skogsprodukter upptagas till *salvärdet vid egen- domen*, men det är antagligt att värdet i flertalet fall upptagits i underkant.

Utgifterna för skogen utgöras av de bokförda kostnaderna för dragarearbete och lejd arbetskraft i skogen samt kontanta utgifter för skogsbruket.

En sammanställning av ifrågavarande medeltal för undersökningsperioden lämnas i nedanstående tabell.

Tabell 4. Bruttoinkomster och utgifter för skogen.

	Per brukningsdel, kr.				Per ha skogsmark, kr.		
	Bruttoinkomster			Utgifter	Brutto-inkomster	Utgifter	Saldo
	Kontant	Produkter till egen hushållning	Summa				
ÖN-området:							
grupp I.....	430	177	607	171	9·10	2·50	6·60
» II.....	606	221	827	256	9·80	3·00	6·80
SN-området:							
grupp I.....	565	149	714	198	12·10	3·60	8·50
» II.....	949	201	1 150	486	12·00	5·10	6·90
MS-området:							
grupp I.....	319	128	447	136	16·60	5·10	11·50
» II.....	517	139	656	259	19·70	7·90	11·80

De kontanta skogsinkomsterna per brukningsdel växla mellan högst 949 kronor i SN-området grupp II och lägst 319 kronor i MS-området grupp I. Värdet av skogsprodukter levererade till den egna hushållningen varierar avsevärt mindre eller mellan lägst 128 kronor per brukningsdel i MS-området grupp I och högst 221 kronor i ÖN-området grupp II. Utgifterna variera i stort sett med bruttoinkomsternas storlek och utgöra för samtliga grupper 34 % av bruttoinkomsterna.

Av de i tabellen anförda värdena per ha skogsmark framgår det, att bruttoinkomsterna äro lägst i ÖN-området med kronor 9:10 respektive 9:80 per ha. I SN-området stiga bruttoinkomsterna till kronor 12:10 respektive 12:— och i MS-området till kronor 16:60 respektive 19:70. Per ha räknat äro sålunda bruttoinkomsterna nära dubbelt så höga i det senare området som i ÖN-området. Det högre värdet i MS-området torde sammanhänga med högre produktivitet per ha

skogsmark men kan givetvis också stå i samband med att högre virkespriser uppnått i detta område.

Utgifterna per ha skogsmark äro ävenledes lägst i ÖN-området och högst i MS-området. Saldot d. v. s. den »skuldfrja» inkomsten per ha skogsmark är, såsom redan förut påvisats, störst i MS-området med kronor 11: 50 respektive 11: 80 per ha, lägst i ÖN-området med kronor 6: 60 respektive 6: 80.

Skogsinkomsternas växlingar under undersökningsperioden. Av huvudtabellerna framgår, att inkomsterna från skogen under de olika åren variera ganska betydligt kring de förut angivna medeltalen för hela undersökningsperioden.

För att ge en bekväm översikt över dessa variationer har i tab. 5 sammanställts bruttointkomsten och den »skuldfrja» inkomsten per ha skogsmark för undersökningsperiodens olika år. Dessutom har i tab. 6 angivits det *uttagna rotvärdet* per ha skogsmark, vilket värde erhållits genom att från den »skuldfrja» inkomsten subtrahera värdet av de dagsverken, som av jordbrukarefamiljen utförts i den egna skogen, varvid priset per mansdagsverke uppskattats till 3 kronor under periodens samtliga år. Motsvarande rotvärde anföres även för MS-storbruken, för vilka jordbruk detta värde direkt kan fastställas ur den mera detaljerade bokföring, som tillämpats för jordbruken i fråga.

Tabell 5. Skogsinkomster per ha skogsmark under olika år.

Bokförings- år	Bruttointkomst						»Skuldfrja» inkomst					
	ÖN		SN		MS		ÖN		SN		MS	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
1925/1926	9-00	9-70	9-40	6-40	—	—	6-60	6-80	6-70	4-50	—	—
1926/1927	8-20	13-90	15-50	12-30	6-20	8-50	5-90	8-90	10-80	8-10	3-70	4-30
1927/1928	12-40	14-40	18-50	11-20	19-90	26-60	9-10	9-80	13-80	7-10	14-80	14-20
1928/1929	10-90	13-80	18-20	12-90	16-00	25-70	7-60	8-80	9-10	6-90	10-20	15-90
1929/1930	11-70	12-50	13-60	15-50	21-70	26-60	8-80	9-40	10-40	8-60	15-70	18-90
1930/1931	6-10	7-00	8-40	14-00	19-00	18-30	4-70	4-80	5-90	7-20	13-00	10-70
1931/1932	4-50	4-90	9-40	8-50	18-50	19-80	3-20	3-50	6-70	4-30	12-90	12-80
1932/1933	8-70	5-10	6-60	8-60	15-60	14-40	4-60	3-80	4-70	4-30	10-40	7-60
1933/1934	9-90	10-30	9-20	14-90	16-80	18-80	7-50	6-80	7-70	7-80	10-90	10-30
1934/1935	10-00	7-00	11-90	15-90	16-10	18-70	7-80	5-80	9-60	10-30	12-50	11-10

Av tab. 5 framgår, att variationerna i såväl bruttointkomst som »skuldfrja» inkomst per ha skogsmark äro betydande för samtliga storleksgrupper och inom alla tre områdena.

Inom de båda norrländska områdena är bruttointkomsten under år 1925—1926 relativt låg. Den stiger därefter under de närmast följande åren och når sitt maximum för hela undersökningsperioden under år 1927—1928 i ÖN-områdets båda storleksgrupper och i SN-området grupp I för att därefter åter sjunka. Lägst är bruttointkomsten per ha under år 1931—1932 i de båda ÖN-grupperna och i SN-områdets grupp II. Grupp I i samma område redovisar däremot lägst bruttointkomst först under år 1932—1933. Under följande år stiger åter bruttointkomsten per ha skogsmark i de norrländska områdena, dock utan att åter komma upp i samma storlek per ha som under åren före prisfallet. Den »skuldfrja» inkomsten per ha skogsmark visar vid de norrländska jordbruken i stort sett samma variationer som bruttointkomsten.

Vid de mellansvenska jordbruken gör sig depressionen starkast märkbar under

år 1932—1933. Årsvariationerna i inkomstens storlek per ha skogsmark äro dock icke så starkt framträdande i detta område som vid de kontrollerade norrlandsjordbruken. De mycket låga inkomsterna under år 1926—1927 vid MS-jordbruken äro icke direkt jämförbara med motsvarande siffror för följande år, enär antalet till undersökningen anslutna jordbruk varit mycket ringa inom MS-området under 1926—1927.

Tabell 6. Uttaget rotvärde per ha skogsmark, kr.

Bokföringsår	ÖN		SN		MS		
	I	II	I	II	I	II	Storbruk
1925/1926.....	4·80	4·80	6·10	3·60	—	—	8·70
1926/1927.....	3·90	6·60	7·20	7·00	(0·10)	(0·30)	11·90
1927/1928.....	6·80	7·80	11·60	5·40	11·60	10·90	14·10
1928/1929.....	5·40	6·80	6·70	4·60	5·40	12·10	14·50
1929/1930.....	7·00	7·50	9·10	7·20	11·90	16·30	10·60
1930/1931.....	4·00	3·20	4·50	6·30	9·40	6·90	8·10
1031/1932.....	1·90	1·90	5·30	3·00	8·70	9·00	5·30
1932/1933.....	2·60	2·10	3·00	2·70	4·80	3·80	0·80
1933/1934.....	5·20	3·80	5·70	6·00	4·70	4·00	4·60
1934/1935.....	5·40	3·40	8·20	8·80	7·30	8·80	10·00
1925/1927.....	4·40	5·70	6·60	5·30	—	—	10·30
1927/1930.....	6·40	7·40	9·10	5·70	9·60	13·10	13·10
1931/1933.....	2·30	2·00	4·20	2·90	6·30	6·40	3·00
1934/1936.....	5·30	3·60	7·00	7·40	6·00	6·40	7·30
1925/1935.....	4·70	4·70	6·70	5·40	(7·10)	(8·10)	8·80

Av tab. 6 framgår, att variationerna i uttaget rotvärde per ha skogsmark i stort sett förete samma förlopp som variationerna i bruttoinkomst och »skuldfri» inkomst per ha skogsmark enligt tab. 5. Variationerna i uttaget rotvärde äro emellertid ännu starkare. Sålunda sjunker rotvärdet per ha skogsmark i ÖN-områdets båda storleksgrupper under det sämsta året, 1931—1932, till kronor 1: 90 per ha mot kronor 4: 70 i samma grupper som medeltal för hela 10-årsperioden och kronor 6: 40 respektive 7: 40 som medeltal för perioden 1927—1930.

Inom SN-området sjunker det uttagna rotvärdet per ha under år 1932—1933 till ungefär hälften av motsvarande medelvärde för hela undersökningsperioden. Även inom MS-områdets grupp I och II varierar det uttagna rotvärdet per ha under de olika åren, även om variationerna ej äro så stora som vid de kontrollerade norrländska jordbruken. Så mycket större äro däremot ifrågavarande variationer vid de mellansvenska storbruken, där det uttagna rotvärdet per ha skogsmark under år 1932—1933 sjunker ner till kronor 0: 80, d. v. s. till endast $\frac{1}{4}$ av motsvarande medelvärde för hela 10-årsperioden.

Jämförelserna mellan de föreliggande medeltalen för olika år få givetvis ej pressas allt för hårt. Antalet i undersökningen ingående jordbruk har växlat något från det ena året till det andra. Det under ett år uttagna rotvärdet torde dessutom, såsom förut framhållits, i vissa fall överstiga, i andra fall understiga den normala tillväxten. Även med nödigt beaktande av dessa förhållanden torde det dock vara berättigat att ur det här framlagda materialet draga den slutsatsen, att skogsbruket vid de kontrollerade jordbruken drabbats mycket hårt av depressionen under innevarande årtiondes första år. Depressionen synes ha lättat under år 1934—1935, men även under sistnämnda år äro skogsinkomsterna vid de undersökta jordbruken dock avsevärt lägre än under de bästa åren före prisetfallet.

Huvudtabeller.

I. Brukningsdelarnas storlek samt inkomsterna av lantbruk, skog och annan förvärvsverksamhet per brukningsdel.

Bokföringsår	Antal brukningsdelar	Areal i ha		Jordbrukarefamiljens inkomst, kr.				Skogsink. i % av totalinkomsten
		Jordbruksjord	Skogsmark	Lantbruket	Skogen	Annan förvärvsverksamhet	Total	
ÖN-området.								
<i>Grupp I:</i>								
1925/1926...	80	7·2	70	1 719	461	593	2 773	16·6
1926/1927...	78	7·6	70	1 733	410	752	2 895	14·2
1927/1928...	69	7·8	66	1 742	599	551	2 892	20·7
1928/1929...	60	7·8	72	1 754	545	518	2 817	19·3
1929/1930...	62	7·6	73	1 592	646	588	2 826	22·9
1930/1931...	62	7·6	81	1 401	377	774	2 552	14·8
1931/1932...	63	7·4	70	1 437	222	626	2 285	9·7
1932/1933...	62	7·5	62	1 237	286	670	2 193	13·0
1933/1934...	53	7·8	58	1 231	437	713	2 381	18·4
1934/1935...	44	7·7	48	1 483	372	688	2 543	14·6
1925/1935...	633	7·6	67	1 533	436	647	2 616	16·4
<i>Grupp II:</i>								
1925/1926...	68	13·8	89	2 539	608	655	3 802	16·0
1926/1927...	50	14·0	77	2 357	685	781	3 823	17·9
1927/1928...	53	14·3	83	2 600	813	784	4 197	19·4
1928/1929...	44	13·8	81	2 361	711	778	3 850	18·5
1929/1930...	37	13·5	78	2 128	730	863	3 721	19·6
1930/1931...	36	14·9	102	2 063	486	642	3 191	15·2
1931/1932...	35	13·7	111	1 936	387	464	2 787	13·9
1932/1933...	25	12·5	77	1 855	292	762	2 909	10·0
1933/1934...	24	12·7	83	1 770	565	741	3 076	18·4
1934/1935...	25	12·5	83	1 996	433	583	3 012	14·4
1925/1935...	397	13·6	86	2 161	571	705	3 437	16·3
SN-området.								
<i>Grupp I:</i>								
1925/1926...	4	8·9	32	2 989	214	32	3 235	6·6
1926/1927...	3	8·7	35	1 600	377	31	2 008	18·8
1927/1928...	23	7·2	63	1 828	870	554	3 252	26·8
1928/1929...	16	6·9	42	1 881	381	532	2 794	13·6
1929/1930...	25	6·9	67	1 750	697	726	3 173	22·0
1930/1931...	23	7·7	84	1 624	496	430	2 550	19·5
1931/1932...	25	7·7	80	1 268	534	546	2 348	22·7
1932/1933...	25	7·9	62	1 335	289	385	2 009	14·4
1933/1934...	19	7·8	72	1 111	555	180	1 846	30·1
1934/1935...	15	7·5	78	1 451	746	348	2 545	29·3
1925/1935...	178	7·7	62	1 684	516	376	2 576	20·4

Bokföringsår	Antal brukningsdelar	Areal i ha		Jordbrukarefamiljens inkomst, kr.				Skogsink. i % av totalinkomsten
		Jordbruksjord	Skogsmark	Lantbruket	Skogen	Annan förvärvsverksamhet	Total	
<i>Grupp II:</i>								
1925/1926...	9	14·6	127	3 204	575	514	4 293	13·4
1926/1927...	10	15·6	99	2 653	797	73	3 523	22·6
1927/1928...	20	14·5	106	2 439	751	272	3 462	21·7
1928/1929...	15	14·3	85	2 774	590	180	3 544	16·6
1929/1930...	24	14·3	118	2 603	1 013	310	3 926	25·8
1930/1931...	22	14·2	99	2 545	709	493	3 747	18·9
1931/1932...	23	14·0	80	1 934	340	433	2 707	12·6
1932/1933...	21	14·5	89	1 678	380	430	2 488	15·3
1933/1934...	21	14·3	78	1 810	606	529	2 945	20·6
1934/1935...	14	15·5	86	2 706	883	791	4 380	20·2
1925/1935...	179	14·6	97	2 435	664	403	3 502	18·8
MS-området.								
<i>Grupp I:</i>								
1925/1926...	—	—	—	—	—	—	—	—
1926/1927...	4	6·9	21	1 547	78	57	1 682	4·6
1927/1928...	15	7·5	34	1 728	503	158	2 389	21·1
1928/1929...	17	7·2	30	1 770	307	70	2 147	14·3
1929/1930...	19	7·7	34	1 938	533	66	2 537	21·0
1930/1931...	30	7·7	29	2 033	377	76	2 486	15·2
1931/1932...	33	7·8	26	1 544	336	112	1 992	16·9
1932/1933...	51	5·3	20	1 606	207	176	1 989	10·4
1933/1934...	49	6·9	17	1 654	185	143	1 982	9·3
1934/1935...	31	7·5	23	1 757	276	251	2 284	12·1
1926/1935...	249	7·2	26	1 731	311	123	2 165	13·9
<i>Grupp II:</i>								
1925/1926...	—	—	—	—	—	—	—	—
1926/1927...	13	17·1	30	2 433	128	21	2 582	5·0
1927/1928...	19	16·0	41	2 445	583	340	3 368	17·3
1928/1929...	20	16·1	44	2 481	700	288	3 469	20·2
1929/1930...	25	16·4	48	2 671	907	265	3 843	23·6
1930/1931...	27	15·5	29	2 270	311	235	2 816	11·0
1931/1932...	39	15·2	23	1 751	295	257	2 303	12·8
1932/1933...	69	14·9	25	2 136	191	187	2 514	7·6
1933/1934...	54	14·7	22	2 232	226	144	2 602	8·7
1934/1935...	42	14·7	21	2 993	234	185	3 412	6·9
1926/1935...	308	15·6	31	2 379	397	214	2 990	12·6

II. Specialuppgifter för skogsbruket.

Bokföringsår	Per brukningsdel							Per ha skogsmark		
	Bruttoinkomst, kr.			Ut-gifter kr.	Mansdags- verken		Häst- dags- verken	Brut- toin- komst kr.	Skuld- fri in- komst kr.	Ut- taget rot- värde kr.
	Kon- tant	Prod. till egen hush.	S:a		Famil- jen	Lejda				
ÖN-området.										
<i>Grupp I:</i>										
1925/1926	449	180	629	168	42	6	22	9·00	6·60	4·80
1926/1927	414	163	577	167	47	9	19	8·20	5·90	3·90
1927/1928	641	177	818	219	50	7	23	12·40	9·10	6·80
1928/1929	611	174	785	240	53	10	24	10·90	7·60	5·40
1929/1930	671	185	856	210	45	10	25	11·70	8·80	7·00
1930/1931	321	175	496	119	18	5	15	6·10	4·70	4·00
1931/1932	169	147	316	94	31	5	12	4·50	3·20	1·90
1932/1933	377	160	537	251	41	6	24	8·70	4·60	2·60
1933/1934	388	184	572	135	45	4	22	9·90	7·50	5·20
1934/1935	258	223	481	109	39	4	15	10·00	7·80	5·40
1925/1935	430	177	607	171	41	7	20	9·10	6·60	4·70
<i>Grupp II:</i>										
1925/1926	650	217	867	259	58	11	31	9·70	6·80	4·80
1926/1927	811	259	1 070	385	58	20	34	13·90	8·90	6·60
1927/1928	959	234	1 193	380	56	19	34	14·40	9·80	7·80
1928/1929	833	237	1 070	359	53	20	34	13·20	8·80	6·80
1929/1930	740	234	974	244	50	16	25	12·50	9·40	7·50
1930/1931	485	234	719	233	56	15	26	7·00	4·80	3·20
1931/1932	322	227	549	162	59	5	30	4·90	3·50	1·90
1932/1933	215	176	391	99	43	5	19	5·10	3·80	2·10
1933/1934	655	200	855	290	83	5	40	10·30	6·80	3·80
1934/1935	387	190	577	144	67	3	23	7·00	5·20	3·40
1925/1935	606	221	827	256	58	12	30	9·80	6·80	4·70
SN-området.										
<i>Grupp I:</i>										
1925/1926	126	176	302	88	6	3	5	9·40	6·70	6·10
1926/1927	397	145	542	165	42	10	16	15·50	10·80	7·20
1927/1928	983	185	1 168	298	47	11	26	18·50	13·80	11·60
1928/1929	616	147	763	382	34	11	27	18·20	9·10	6·70
1929/1930	767	143	910	213	30	6	20	13·60	10·40	9·10
1930/1931	561	148	709	213	40	11	24	8·40	5·90	4·50
1931/1932	592	162	754	220	37	12	20	9·40	6·70	5·30
1932/1933	277	131	408	119	35	15	15	6·60	4·70	3·00
1933/1934	544	116	660	105	48	5	15	9·20	7·70	5·70
1934/1935	792	133	925	179	36	11	20	11·90	9·60	8·20
1925/1935	565	149	714	198	36	10	19	12·10	8·50	6·70

Bokföringsår	Per brukningsdel							Per ha skogsmark		
	Bruttoinkomst, kr.			Ut-gifter kr.	Mansdags- verken		Häst- dags- verken	Brut- toin- komst kr.	Skuld- fri in- komst kr.	Utta- get rot- värde kr.
	Kon- tant	Prod. till egen hush.	S:a		Famil- jen	Lejda				
Grupp II:										
1925/1926	599	217	816	241	36	19	27	6·40	4·50	3·60
1926/1927	1 047	175	1 222	425	36	30	20	12·30	8·10	7·00
1927/1928	1 002	181	1 183	432	60	24	42	11·20	7·10	5·40
1928/1929	948	148	1 096	506	66	28	42	12·90	6·90	4·60
1929/1930	1 585	243	1 828	815	54	35	47	15·50	8·60	7·20
1930/1931	1 180	205	1 385	676	30	47	40	14·00	7·20	6·30
1931/1932	465	216	681	341	35	34	23	8·50	4·30	3·00
1932/1933	485	281	766	386	47	39	46	8·60	4·30	2·70
1933/1934	985	174	1 159	553	47	30	37	14·90	7·80	6·00
1934/1935	1 198	170	1 368	485	44	22	32	15·90	10·30	8·80
1925/1935	949	201	1 150	486	46	31	36	12·00	6·90	5·40
MS-området.										
Grupp I:										
1925/1926	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926/1927	55	75	130	52	25	—	8	6·20	3·70	(0·10)
1927/1928	504	173	677	174	36	22	16	19·90	14·80	11·60
1928/1929	352	128	480	173	48	17	20	16·00	10·20	5·40
1929/1930	608	129	737	204	43	16	20	21·70	15·70	11·90
1930/1931	421	130	551	174	35	18	15	19·00	13·00	9·40
1931/1932	325	156	481	145	36	19	14	18·50	12·90	8·70
1932/1933	187	125	312	105	37	11	13	15·60	10·40	4·80
1933/1934	166	120	286	101	35	10	13	16·80	10·90	4·70
1934/1935	255	116	371	95	36	15	10	16·10	12·00	7·30
1926/1935	319	128	447	136	37	14	14	16·60	11·50	7·10
Grupp II:										
1925/1926	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926/1927	171	85	256	128	40	31	10	8·50	4·30	(0·30)
1927/1928	936	154	1 090	507	45	39	23	26·60	14·20	10·90
1928/1929	1 006	125	1 131	431	55	38	34	25·70	15·90	12·10
1929/1930	1 128	149	1 277	370	41	37	31	26·60	18·90	16·30
1930/1931	335	197	532	221	37	30	21	18·30	10·70	6·90
1931/1932	291	164	455	160	29	24	13	19·80	12·80	9·00
1932/1933	214	145	359	168	32	19	17	14·40	7·60	3·80
1933/1934	297	117	414	188	46	17	21	18·80	10·30	4·00
1934/1935	280	112	392	158	16	21	20	18·70	11·10	8·80
1926/1935	517	139	656	259	38	28	21	19·70	11·80	8·10

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet</i>	3
Förberedande undersökningar rörande skogsnäringen och statens förhållande till densamma	5
Kap. 1. Utredningsuppdraget och utredningsarbetets bedrivande	5
Kap. 2. Vissa statistiska uppgifter rörande skogsnäringen	9
<p style="margin-left: 2em;">Landets areal och dess fördelning å olika ägoslag s. 9. Skogsmarkens fördelning å olika ägarekategorier s. 10. Skogsmarkens och den därpå växande skogens beskaffenhet s. 13. Virkesproduktionen och dess användning s. 19. Virkets transport och annan därmed förbunden verksamhet s. 24. Skogsindustrierna och deras företagsmässiga organisation s. 26. Skogsindustriernas tekniska organisation och rationaliseringsarbetet s. 28. Skogsindustriernas produktion och dess avsättning s. 36. Sysselsättningen inom skogsnäringen s. 40. Löne- och inkomstförhållanden inom skogsnäringen s. 46. Sammanfattning s. 53.</p>	
Kap. 3. Statens förhållande till skogsnäringen	59
<p style="margin-left: 2em;">Statliga åtgärder i prisreglerande syfte s. 59. Andra statliga åtgärder s. 65.</p>	

BILAGOR

Bil. A. Skogsbrukets och de skogsförädlande industriernas betydelse för folkhushållet, av docenten <i>K. Kock</i>	69
<p style="margin-left: 2em;">Undersökningens uppläggning s. 69. Pris- och löneutvecklingen 1927—36 s. 72. Skogsnäringens betydelse ur sysselsättningssynpunkt s. 80. Skogsnäringens brutto- och nettoinkomst s. 84. Skogsnäringens betydelse för Sveriges köpkraft gentemot utlandet s. 97.</p>	
Bil. B. Skogshushållningens ekonomiska betydelse vid mindre jordbruk, av professorn <i>L. Nannesson</i>	104
<p style="margin-left: 2em;">Jordbrukarefamiljens inkomst s. 105. Skogsinkomsternas växlingar under undersökningsperioden s. 109. Huvudtabeller s. 111.</p>	

Statens offentliga utredningar 1938

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. [11]
Betänkande med förslag till lotteriförordning m. m. [17]
Betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. [18]
Betänkande med förslag till reformerad hyreslagstiftning. [22]
Betänkande med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m. [25]
Betänkande med förslag till trafikförsäkringslag jämte därmed sammanhängande författningar. [27]
Betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning. [36]
Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk. 1. Lagtext. [43] 2. Motiv m. m. [44]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. [12]
1936 års uppborrdskommitté. Betänkande med förslag till omorganisation av uppborrdsväsendet och folkbokföringen m. m. Del 1. Uppborrdsväsendet. [46] Del 2. Folkbokföringen. [41] Del 3. Organisation och kostnader. [48]
Uppborrd- och folkbokföringsreformen. [51]
1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till icke-ordinariereglemente. [52]

Politi.

Betänkande ang. omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. [1]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande i näringsfrågan. [6]
Betänkande ang. barnbeklådnadsbidrag m. m. [7]
Betänkande ang. förvärsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsbörd. [13]
Betänkande ang. »landsbygdens avfolkning». [15]
Yttrande med sociala synpunkter på befolkningsfrågan. [19]
Betänkande ang. barnkrubbor och sommarkolonier m. m. [20]
Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 1. [21]
Betänkande med vissa demografiska utredningar. [24]
Betänkande med utredning och förslag rörande statsbidrag till anordnande av bostäder åt äldre och ånkor i s. k. pensionärshem. [40]
Betänkande med förslag ang. reglering av strandbebyggelsen m. m. [45]
Betänkande ang. gift kvinnas förvärsarbete m. m. [47]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande med utredning och förslag rörande produk-

tions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringsen. [5]

Den statliga egnahemsverksamheten. [34]

Betänkande med förslag till ändringar i arrendelagstiftningen. [38]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Utredning rörande skogsnäringens ekonomiska läge med förslag till åtgärder för höjande av näringens bärkraft. 1. Förberedande undersökningar och uttalanden. [53]

Industri.

Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag. [10] 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. [3] 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. [4]

Betänkande jämte lagförslag ang. läringsutbildningen inom hantverket och den mindre industrien. [30]

Normalbestämmelser för järnkonstruktioner till byggnadsverk (järnbestämmelser). [37]

Handel och sjöfart.

Betänkande med utredning och förslag ang. åtgärder till den svenska exportnäringens främjande. [42]

Kommunikationsväsen.

Betänkande med förslag till lag om enskilda vägar m. m. [23]

1936 års järnvägskommitté. Betänkande rörande åtgärder för enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet. [28]

Försöksutredning beträffande omfattningen av yrkesmässig godstrafik med automobil eller släpvagn under år 1937. [31]

Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stöd-jande av privatflygningens utveckling i Sverige. [39]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. [2]

1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. [8]

Betänkande och förslag ang. skolöverstyrelsens organisation. [14]

Betänkande och förslag ang. verksamheten vid kungl. dramatiska teatern, dess förvaltning och ledning. [16]

Betänkande med utredning och förslag ang. centrala verkstadsskolor m. m. [26]

Betänkande med utredning och förslag ang. intagning av elever i första klassen av de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. [29]

Betänkande med utredning och förslag ang. begynnelse-språket i realskolan. [32]

Betänkande och förslag rörande den andliga vården inom försäkringsväsendet. [33]

Betänkande och förslag ang. utsträckning av den årliga lästiden vid folkskolan m. m. [35]

1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag ang. utbildningen av lärare i teckning och i slöjd samt för yrkesundervisningen. [49]

Betänkande ang. utbildningen av lärare vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. [50]

Försvarsväsen.

Utlåtande rörande flottans fartygstyper m. m. [9]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Iduns tryckeri aktiebolag

Esselte ab. Stockholm 1938